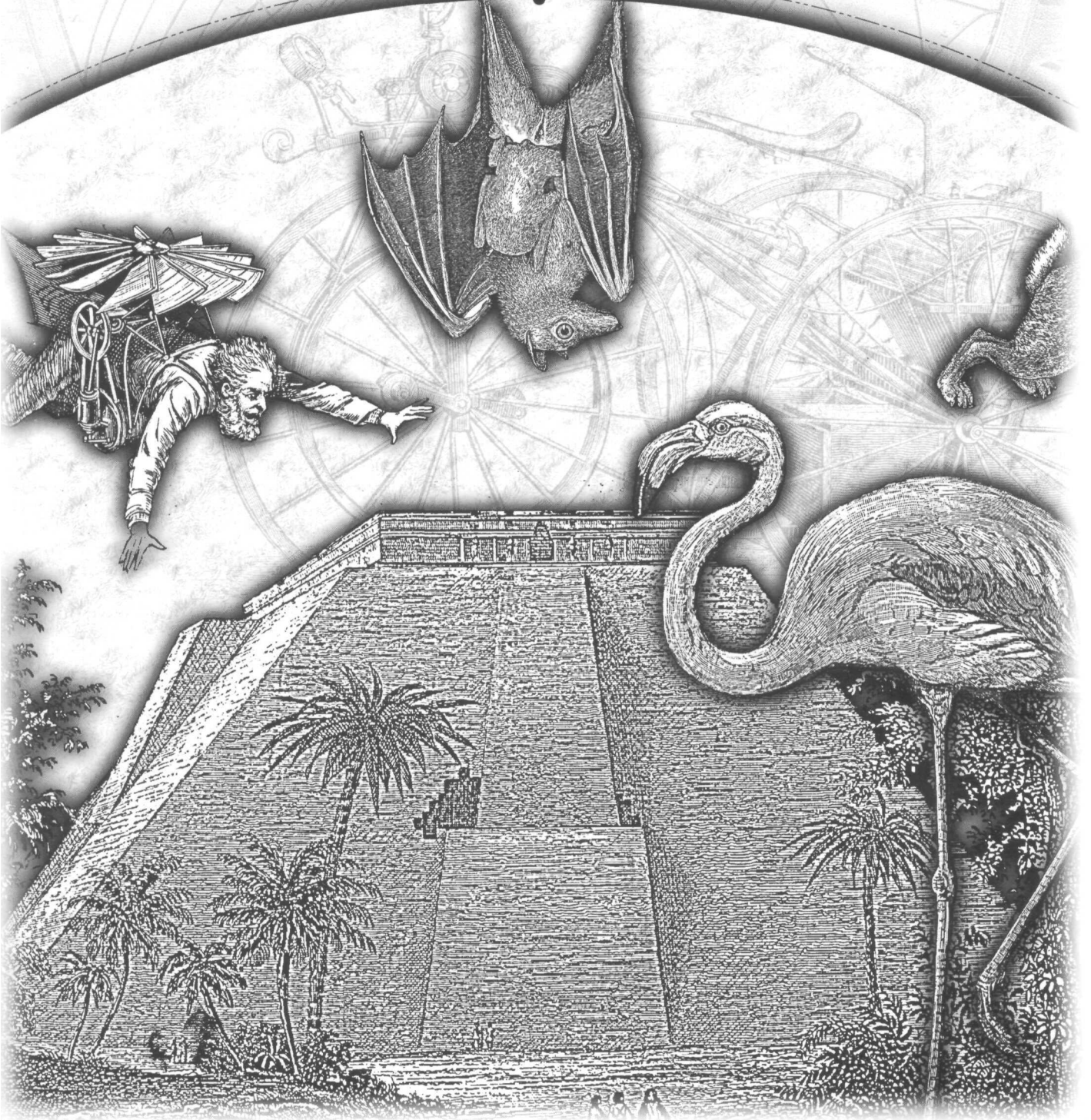

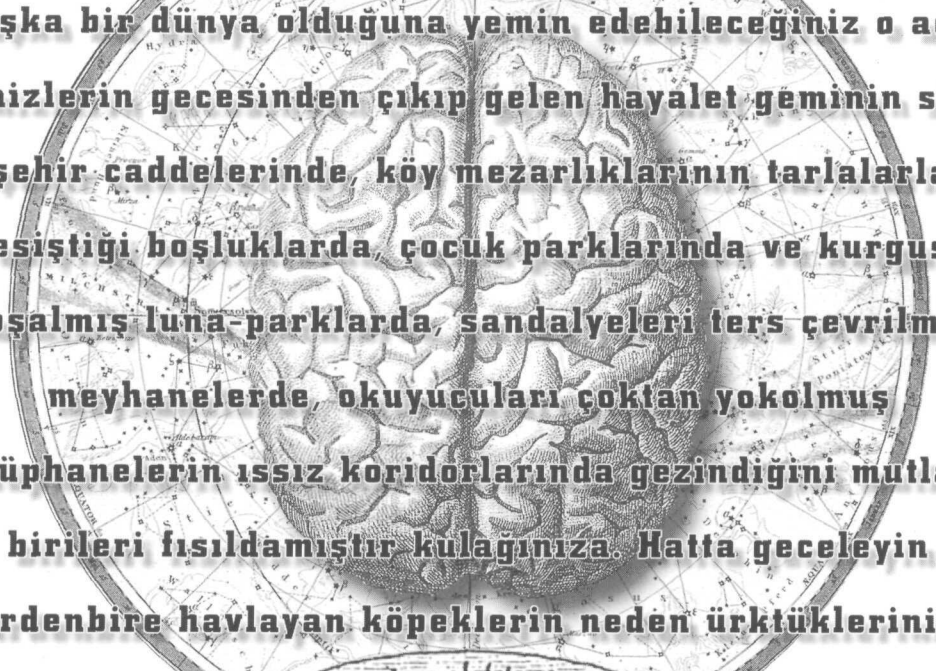
Hayalet Gemi

ISSN 1301-9708

Sayı 44 Eylül/Ekim 1998

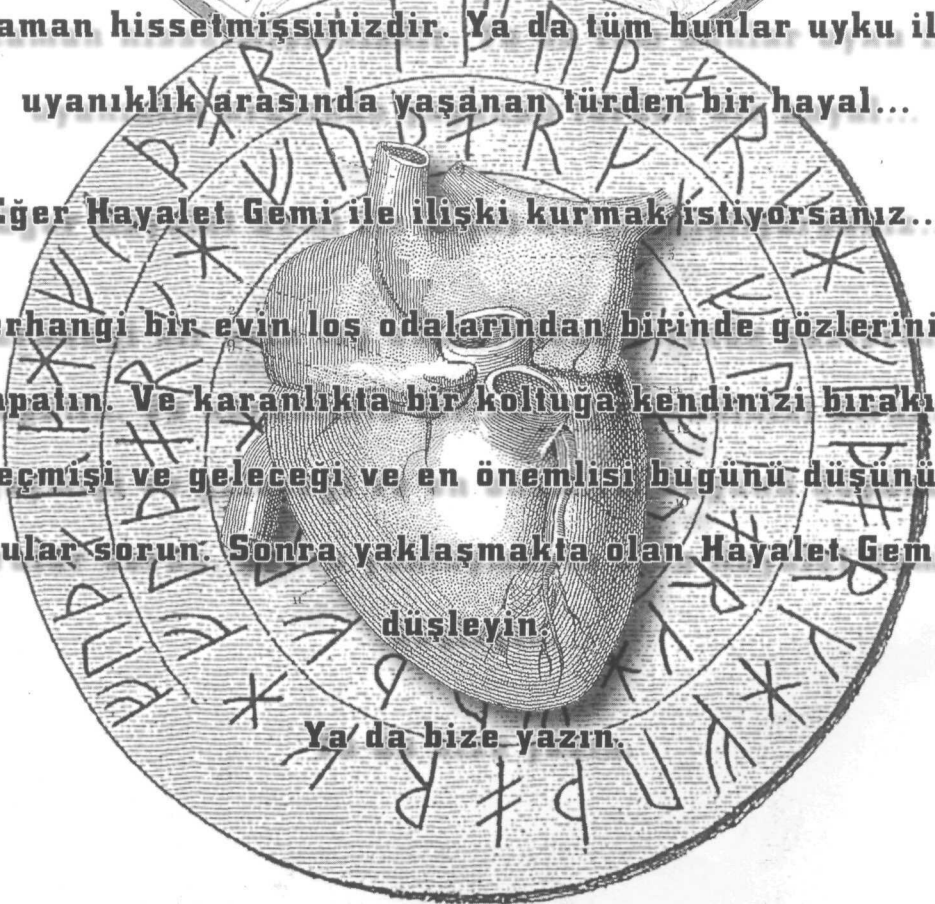
350.000 TL

Başka bir dünya olduğuna yemin edebileceğiniz o açık denizlerin gecesinden çıkıp gelen hayalet geminin sisli şehir caddelerinde, köy mezarlıklarının tarlalarla kesiştiği boşluklarda, çocuk parklarında ve kurgusu boşalmış luna-parklarda, sandalyeleri ters çevrilmiş meyhanelerde, okuyucuları çoktan yokolmuş kütüphanelerin ıssız koridorlarında gezindiğini mutlaka birileri fısıldamıştır kulağınıza. Hatta geceleyin birdenbire havlayan köpeklerin neden ürktüklerini o zaman hissetmişsinizdir. Ya da tüm bunlar uyku ile uyanıklık arasında yaşanan türden bir hayal...

Eğer Hayalet Gemi ile ilişki kurmak istiyorsanız...

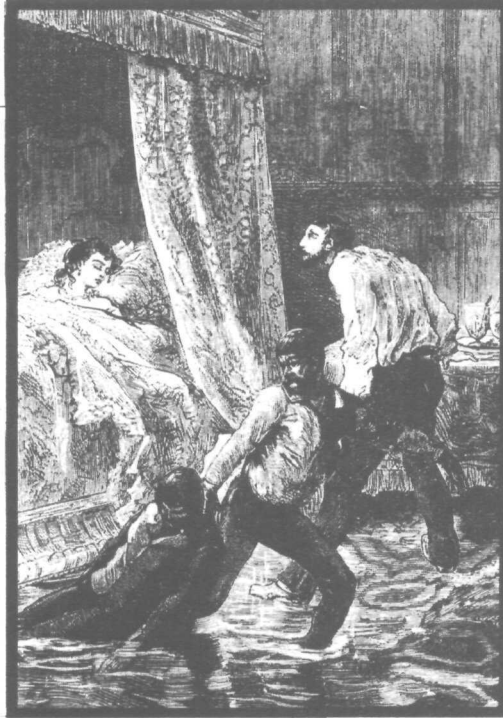
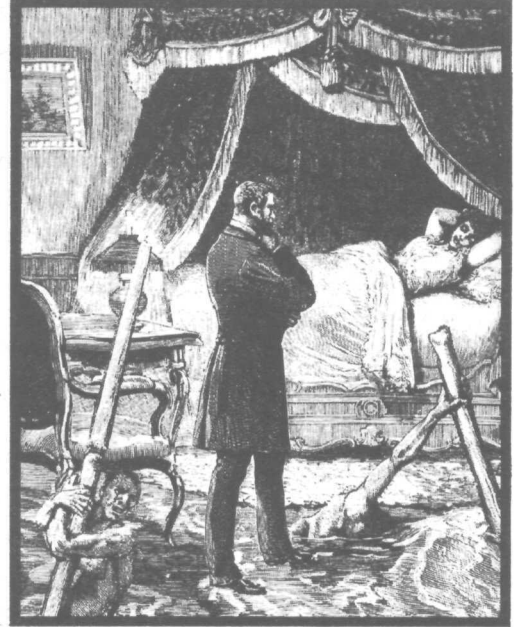

Herhangi bir evin loş odalarından birinde gözlerinizi kapatın. Ve karanlıkta bir koltuğa kendinizi bırakıp, geçmişi ve geleceği ve en önemlisi bugünü düşünüp sorular sorun. Sonra yaklaşmakta olan Hayalet Gemi'yi düşünün.

Ya da bize yazın.

Max Ernst, Une Semaine de Bonté

Akıl sır ermeyen bir alem...

Kısa ve hüznü birer hikayeden ibaret olan hayatlarımızı değerli kılan da o gece yolculuklarında yaşadığımız serüvenler değil mi?

Hayalet Gemi

İki Ayda Bir Yayınlanır
Sayı 44, Eylül/Ekim 1998
350 000 TL KDV Dahil
ISSN 1301-9708

www.wavenet.com/~ulay/hayaletgemi

İçindekiler

Sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Teknofil Teknoloji Tasarım Ltd. Sti.
Adına Adnan Kurt

Yazı Kurulu
Sedef Erkman
Murat Gülsoy [gulsoy@boun.edu.tr]
Ergun Kocabıyık
Nazlı Ökten
Pınar Türen

Tasarım
Faruk Ulay

Halkla İlişkiler
A. Sena Tınaz

Baskı
Net Matbaacılık

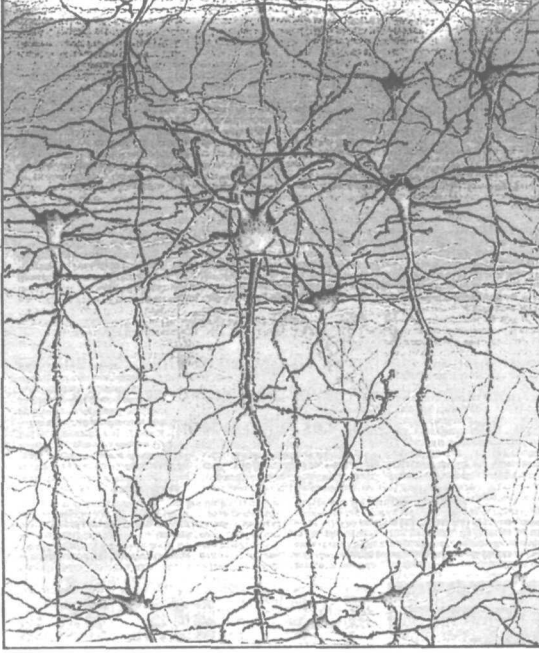
3. [karagöründü!]
Rüya Olamayacak Kadar Gerçek
Tansu Çelikel	35. [aytutulması]
Sade Kahve İçen Zürafa
Ağlıyorsa Eğer
Pınar Ögünç
6. [medcezir]
Bir Laboratuvar Romansı
Adnan Kurt	38. [denizfeneri]
Yazarını Düşleyen Yazı
Deniz Ekin Özsoysal
10. [kılavuzkaptan]
Rüya Belki
Zeynep Direk	40. [kayıphazine]
In Hoc Signo Vincet!
Zeynep Aktüre
13. [üstüçizilmişkişiler]
Erkek Güzeli Andrew Bayinizde
Nazlı Ökten	46. [vurgun]
Çember
Buket Türkmen
16. [yalnızlığınoyuncakları]
Cemal Usta'nın Meşhur Tarhanası
Yekta Kopan	49. [serdümen]
Rüya Ve Yorum
Paul Ricoeur
20. [defineadası]
Otobiyografi
Ahmet Karcılılar	51. [déjàvu]
Kâfdili
Balku
22. [yanlışpusula]
Paranormal Düşler
Robert L. Van De Castle	54. [şeytanminaresi]
Didorido Didorido Didora
Derya Erkenci
24. [açıkdeniz]
Tamlama #5
Faruk Ulay	57. [derinlik sarhoşluğu]
Çığlık Vadisi
Sibel Sümer
26. [ahtapotkucağı]
Karanlığı Çatallanan Göz
Artuğ S	58. [uçanhollandalı]
Bir Kaç Dolar İçin
Murat Gülsoy
31. [düşdeğirmeni]
Dur, Anlatayım
Orhan Cem Çetin	

Rüya Olamayacak Kadar Gerçek

Tansu Çelikel

celikel@boun.edu.tr

karagörünü!

Eğer rüyaların anlamlı olmadığı konusunda katı düşünceleriniz varsa, isterseniz şimdi okumayı bırakıp diğer yazılara 'yol alabilirsiniz'; haberiniz olsun yazı boyunca sizi aksine inandırmaya çalışacağım.

Milattan önceki yıllarda bile rüyaları anlamaya, yorumlamaya çalışan profesyoneller vardı, günümüzdeki gibi. Çoğu büyücü, tanrının adamları veya olmayan tek tanrılı dinlerin temsilcileri gibiydiler. Hemen tümü rüyaların ruhani bir kökeninin olduğunu, gerçekliğin, gerçek hayatın bir yansıması veya bir alternatifi ve belki de doğa üstü güçlerin kutsal işaretleri olabileceğini savundular.

Bu inanışlar tarih boyunca uzun süreler ya çok az ya da hemen hiç değişikliğe uğramadan süregeldi ta ki XIX. yüzyılın sonları ve XX. yüzyılın ilk yarısında Sigmund Freud'un psikolojide varoluşuna kadar. Freud diğer profesyonellerin aksine rüyaların mistik bir olaydan farklı olarak, bir temeli olduğunu ve bunun 'bilinçdışı' düşüncelerde olduğunu savundu. Rüyaların sebeplerini incelediği kitabı, 'Rüyaların Yorumu'nda rüyaların insanların bilinçdışı yaşamlarına giden en önemli yol olduğunu, ve insanların

yaşamlarının en gizli, saklı kalmış taraflarına ait ipuçları olduklarını öne sürdü.

Freud'un rüyaların sebepleri üzerine düşünceleri ve teorileri modern bilim için bir geçiş olmuş ve bununla kalmayıp çeşitli revizyonlarla günümüzde bile (!) önemli sayıda taraftar toplama başarısını göstermiştir. Freud ve rüya üzerindeki görüşlerinin modern bilime katkısı literatürde ilk olarak ona karşı bir teori oluşturulması ile belirlir.

Bu yeni teoriye göre rüyalar beyindeki rastlantısal elektriksel etkinlikten kaynaklanır. Aktivasyon ve Sentez teorisi olarak adlandırılan bu yeni görüşe bilimsel destek beyin sapında yer alan PGO adlı bir bölgenin işlevinden gelir. Teoriye göre PGO etkinliği gece boyunca özellikle REM (Rapid Eye Movements, Hızlı Göz Hareketleri) uykusu sırasında başlar. PGO'nun etkin hale gelmesi bir seri değişikliğe sebep olur, beyin zihinsel işlevleri ile ilgili bölgesi etkin hale gelmeye başlar, daha sonra görme ile ilgili olan korteks bölgesi etkinleştirilir. Bunları beyinde temel olarak işlevi bellek ve öğrenme olduğu düşünülen hipokampus'un etkinleştirilmesi izler. İşte bu şema rüyaya ilişkin bir çok ipucu verir gibidir. Rüyada temel olan nedir? Geçmişe veya geleceğe ait yaşanmış ya da yaşanması belki de imkansız gibi görülen bir dizi sürecin göz önüne* gelmesi, yaşanmış duyguların hissedilmesidir. Bunlar ve beyindeki bu önerilen rastlantısal elektriksel etkinlik bir araya getirildiğinde ortaya çıkan sonuç ilginç bir rüya şemasıdır.

*Görme yeteneği olan insanlarda rüyalar temel olarak görme algısı ile yaşanırken, görme engelliler rüyalarını duyarlar.

REM (Rapid Eye Movements, Hızlı Göz Hareketleri)

Uykunun fizyolojisi üzerine ilk yayınlanmış çalışma 1953 yılında literatürde belirir. O zamana kadar uyku hakkında bilinen, uykunun düzenli bir süreç olmadığı çeşitli fazlarının olabileceği idi. Fakat o zamana kadar her hangi bir çalışma uykudaki değişik süreçleri deneysel veriler ile destekleyebilmiş değildi.

Tanımlanan uyku sürecine göre uyku hipnogogik faz denilen ve birkaç dakikalık uyku uyanıklık arasında bir geçiş oluşturan süreç ile başlar. Bunu kısa dalga uykusu izler ki ona bu ad verilmesinin sebebi EEG dalgalarının düşük frekanslı ve büyük genlikte olmasıdır. Kısa dalga uyku süreci genellikle 4 defa REM (hızlı göz hareketleri) fazı ile kesilir. İlk REM'in görülmesi ilk kısa dalga uyku sürecinin başlamasından 90 dakika kadar sonradır. Gece boyunca kısa dalga uyku süreci REM fazı ile kesilir. REM uykusunun süresi gece içerisinde arttıkça, rüyaların hatırlanma olasılığı da artar. Bu sadece REM'in süresi yüzünden değil aynı zamanda son REM uykularında görülen rüyaların daha kolay hatırlandığı gerçeğinden dolayıdır.

REM sırasında hippokampustaki elektriksel etkinlik uyanıklık sürecindekinin aynısıdır, düzensiz frekanslı ve kısa genlikte EEG kayıtları alınır. Sadece elektriksel etkinlik değil, metabolik etkinlikte pek çok yönü ile uyanıklık dönemine benzer, Hippokampus etkinlik süresinde olduğu için enerji ve oksijen kullanımı artar, öğrenme sürecine ilişkin metabolik ve fizyolojik süreç gerçekleşir.

Bizim rüya gördüğümüzü farketmemiz gözümüzün önünde bir dizi 'resim'lerin belirmesi ile olur. Fakat ondan önce rüyaların içeriğinin kurulması ve buna ait bilginin beyin içerisindeki sinir ağları sayesinde görme korteksine iletilmesi gerekir. Dolayısıyla zihinsel etkinlikler ile ilgili ön beyin bölgeleri görme korteksini uyarırken bu ilişki sonucunda gerçek ya da yaşanması imkansız gibi duran resimler, hikayeler geçer gözümüzün önünden. Bununla kalmaz, bazen geçmişimizden izler gözümüzün önüne gelir. Bu da rüyaların oluşumuna belleğin -beyindeki temel taşlarından birisi hippokampusun-katkısını düşündürür.

Bu sürecin tanımlanması her ne kadar Aktivasyon ve Sentez teorisinin ortaya koyduğu süreçler olsa bile, rüyanın bir unutma fazı olduğunu ileri süren bir başka akım zamanla bu teorisinin yerini almıştır. Bu teorisinin temel ilgi alanı rüya sürecinin raslantısal bir faz olmadığını, belirli bir amaca yönelik olduğunu açıklayabilmek ve rüyanın aslında yaşamın gerekli bir işlevsel işbirlikçisi olduğunu gösterebilmektir.

DNA'nın ikili sarmal yapısını açıklayan bilim adamlarından biri olan Watson'ın başını çektiği bir grup, rüyayı bu çerçevede içerisinde evrimsel değeri olan bir mekanizma olarak tanımlar. Onlara göre gerçekte Aktivasyon ve Sentez teorisinin ortaya attığı ve daha sonraları kanıtlanan beyindeki rüya sistematizmasının esas amacı uyanıklık devri boyunca gerçekleşen, kendimize ve çevremize ait olayları bir süzgeçten geçirerek saklanmaya değer olanların beyinde, özellikle hippokampusta saklanıp, diğerlerinin ise unutulma sürecine sokulmalarıdır. Bu süzgeç sistemi, önceleri bir çok bilim adamı tarafından his ve algı duyularının açıklanması gibi çok daha farklı amaçlar için ortaya atılmış bir teoriydi. Çeşitli değişiklikler ile Watson ve arkadaşlarının ileri sürdükleri bu unutma modeli sanki bilişsel sinir bilimindeki süzgeç modellerinin bir akrabası gibidir. Bu model canlıların uyanıklık süreçleri içerisinde bir çok algısal ve bilişsel olay ve uyaran ile karşılaştıklarını ve bunların tamamının uyanıklık süreci içerisinde değerlendirilmesine imkan olmadığını savunur. İşte bu noktada rüyaların işlevi önemli bir hale gelir. Rüyaların bu süzgeçleme basamağında üstlendikleri görev, yaşamın devam etmesi için gerekli olan bilginin bilinçdışı olarak beyinde değerlendirilmesi ve bunun sonucunda, bu değerlendirmenin yapıldığı bölgelerden farklı yerlerde bu bilgilerin depolanması şeklinde gerçekleşir. Bu görüş içerisinde Aktivasyon ve Sentez teorisinden farklı olarak temel süreçler ikiye ayrılır. İlki ve daha çok karar alma mekanizması olarak kabul edilen kısmı ön beyin ve korteksin etkin olduğu değerlendirme işlevi ve diğeri de süzgeçten geçmiş bilginin depolanması görevini üstlenen hippokampal etkinliktir. Yine bir önceki teoriden farklı olarak 'unutma' teorisini PGO aktivitesinin önemli olduğunu fakat bunun görme korteksi ile yaptığı işlevsel işbirliğinin rüyanın işlevi ile temelden bir bağlantısının olmadığını savunur.

Freud'unkinden başlayarak tüm teoriler temel olarak, rüyanın başlı başına işlevsel bir kavram olmadığını ancak uyanıklık döneminde yaşananların etkisi/eşliği altında anlam kazandığını veya onlarla bağlantısı olduğunu savunur. Bu genel yaklaşımdan farklı olarak son yıllarda ortaya atılan bir diğer sav pek çok yönüyle diğer teoriler ile başa çıkabilmektedir.

Rüyaların bir öğrenme süreci olduğunu öne süren bu teoriye göre rüyaların varoluş sebeplerinin arasında öğrenmenin devamlılığı ve bellek mekanizmasının oluşumunun sağlanması gibi oldukça üst düzey işlevlerin gerçekleştirilmesi vardır. Rüyalar aslında öğrenme sürecinin bir devamıdır. Uykudan uyandıktan sonra uyku döneminin sonunda görülen rüyaların hatırlanması da buna davranışsal bir kanıttır. Fizyolojik kanıtlar ise davranışsal kanıtlardan daha ilginç bir şema ortaya koymaktadır.

Öğrenme ve bellek etkinlikleri bazı temel hücrel süreçlerden oluşur. Hücre reseptörlerinin uyarılmasından tutun da ikincil haberci moleküllerin oluşumu ve ötesinde her zaman olmasa da, genetik malzemenin etkinleşmesi, öğrenme ve bellek etkinliklerine en temel hücrel cevaplardır. Rüyaların oluşumunda bu temel özelliklerin bulunması, rüyaların öğrenme ve bellek oluşumunda rol oynadığına inanılanları, destekler. Deney hayvanları üzerinde yapılan çalışmalar göstermiştir ki, yukarıda sözü geçen hücrel cevapların deneysel yöntemler ile durdurulması rüya oluşumuna engel olmakta, denekler rüya görmemektedirler. Bunun da ötesinde rüyaların %80'inin görüldüğü dönem olan REM uykusunda elde edilen elektrofizyolojik kayıtlar uyanık hayvanda öğrenme ve hatırlama sırasında elde edilen kayıtlara neredeyse tipatip benzemekte, öğrenme ve bellek oluşumunda rolü olduğuna inanılan özel bir hücrel elektrofizyolojik cevap rüya görülürken de alınabilmektedir. İşte bu biyolojik verilere dayanan düşünce tarzının ışığında, rüyaların öğrenme ve bellek oluşumunda rol aldığı ve zaman içerisinde belleğin devamlılığı gibi önemli süreçlerde işlevsel olduğu ileri sürülmektedir.

Bu kadar değişik teori ve bu teorileri destekleyen bulguların acaba sadece biri mi doğru yoksa birden fazlası rüya oluşumuna katkıda bulunuyor mu? Bilim adamlarının şu anda yaptıkları çalışmalar yeni bir teori oluşturmaktan çok bu soruyu cevaplamaya yönelik. Bu sorunun cevabı belki de iki değişik rüya tipinin varoluşunda yatıyor. Rüyaların görüldüğü uykü dönemleri açısından iki farklı tipi vardır: kısa dalga uykü döneminde görülenler ki bunların toplam görülen rüya içerisindeki oranı %20 kadardır, ve REM uyküsü sırasında görülenler. Belki de bir gün biyolojik ve davranışsal sonuçlar Aktivasyon ve Sentez teorisinin kısa dalga uykü döneminde görülen rüyaları, öğrenme ve unutma teorilerinin ise REM uyküsü sırasında görülen rüyaları açıkladığını kanıtlayacak.

zaman tarih metin cümle sözcük mesaj soluk hayal beden kenar uç k
rgu ümit oyun ruh an mektup rüzgar benlik deniz erdem büyü ritm f
rk plan arka av duygu uykü ses hayat hava ilgi güç ev sessizlik yol y
in renk duvar sis tuzak dalga uzak bütün iç tüm ruh yüz özlem su yo
yorgun bir son o kan ölüm döngü yeni gün kelime gönderme yer yurt
yorum köprü erkek hüznün ayak rota bayram çevre soru adam maske
kahraman uyum önem isim ara sonra enerji ortak dil nota gürültü kit
o neden gelecek can iyi kopya görüntü uykü sen bilgi bellek seçenek
ben az konu felsefe arka yüz **alt.zine** ön tarih yeni anlam red kimlik
dergi dönem adam kötü zeka olay gizem narin toprak verim küçük za
ay sabah el geç dizi temiz nefret biri zor nesil adet ilgi duvar labirent
parça sorun sezi heyecan yük his korku beden sihir anahtar itiraf çar
çare deneme yenilgi seyir gemi düzen etki damla örnek koku gösteri
ürüme ceset deyim ek sokak tutku günah üvey ön arzu hacim toplum
utu cadde günah **http://plustasarim.com/altzine** gece sürü yara per
kültür popüler sanat mektup ülke uzak sis uzun süre garip ad ümit gi
normal tesadüf gerçek içerik nokta kalem tünel tuhaf müzik beyin ge
relenek üretim tepki hareket yön taban yüksek biryer dev sevinç del

Ne eskiçağ
bilginleri
kıvamında cesur,
ne de çağdaş
bilimciler kadar
tecimsel
yaklaşamıyorum
oysa; hayata,
aşka, yıldızlara
ya da
konuşmalarımızı
n arasında
suskunluğa,
düşüncelerimiz
arasında boşluğa.
Böyle bir
haldeyim işte,
kumruların
kuduz,
papatyaların
ısırgan,
bakışların lanetli,
dostların kurnaz,
harflerin sıralı,
kalemlerin
suskun,
yüreklere ürkek
olduğu bu
günlerde

Yıllar, uzun yıllar geçti aradan. Kargalar kocamış, ömürler törpülenmiş, bazı yürekler sertleşmiş ve yaz akşamları griye dönüşmüşken izledim rüyamı. Aslında darmadağın olmuştu herşey. Laboratuvarım, aygıtlar, elektrodlar, artık müzelerle taşınan bilgisayarım; osiloskoplar, ışıklar dağıtılmış; merdivenaltlarına hurda, kitaplıklara dayanak, bazı dolaplara süs, bazı parçalar bana totem olmuştu. Müsveddelerimi, deney yazılarımı, laboratuvar defterlerini -yakmam, yıkmam, dönmemem gerekir ya-saklamıştım. Onlar yitip, eskimemiş, heyecanlı, gökyüzünün mavi, kedilerin sırdaş, çiçeklerin hepsinin pembe, suların hep turkuaz, harflerin biçimli, sevgilerin doyumsuz olduğu günlerin izleri, parçaları, imgeleri, izdüşümleriydi. Laboratuvardan kalanlar bana, serçeler için susam taneleri, ağustos için böcek sesi, uzun yolculuklar için yıldızlar, samanyolu, bulutsular ve büyümlü bir ay parçası belki. Buradan anlaşılıyor ki istediğim, yüreğimi alıvermek yerinden, atmak içine kimya kokan, ışıldayan, renk veren, canlı tutan sıvının; bağlamak telleri, ışıkları, lifleri, bilgisayar ve yükselticileri, anlamak ve görmek, ve bilmek içini doldurduğunu ya da tözü olduğunu sandığım aşkı. Ya da kaçmaya, kurtulmaya çalışmak; veya doyusya dılabilmek, doyusya sevebilmek, bir kuytu bulabilmek için.

Ne eskiçağ bilginleri kıvamında cesur, ne de çağdaş bilimciler kadar tecimsel yaklaşamıyorum oysa; hayata, aşka, yıldızlara ya da konuşmalarımızın arasında suskunluğa, düşüncelerimiz arasında boşluğa. Böyle bir haldeyim işte, kumruların kuduz, papatyaların ısırgan, bakışların lanetli, dostların kurnaz, harflerin sıralı, kalemlerin suskun, yüreklerin ürkek olduğu bu günlerde. Gece yatağımın bulut, kilimlerin gökyüzü, lambadan yayılan ateşböceklerinin ışıltısıyla aydınlık olan odamda uyandım ve buldum: her an erişebileceğim gibi sakladığım, ama bakmaya kıyamadığım, düşünmeye doyamadığım defterimi.

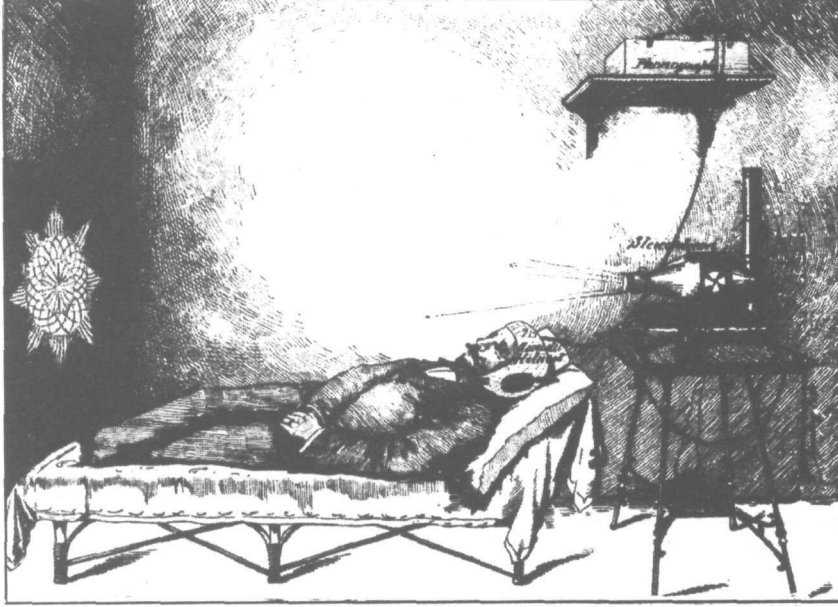
Günler artık geçmiyor, kimseler arayıp ta bulmuyor, harfler -yunanca, latince; sayılar - arapça, hintçe; o garip işaretler -nece? Ve dilimde -hayır daha geride belki Broca yöresinde beynimin, belki başka kıvrımında bir hece: düş!

İşte herşey önümde yine, ve duymaktayım çevirdikçe sayfalarını defterimin, beynime yeniden dolduklarını: dalga işlevlerinin, alan kuramlarının, ışığın, atomun, molekül ve hücrelerin denklemlerini. Kudurturken beni yine matematiğin gizemli büyüğü, sayılar koştururken beynimde karıncalar gibi titizlikle, sıralıca, özenle ve bir o denklemden bir diğerine; ve bazıları birikirken bir integral işareti altında; ve bazıları beklerken sırasını bir kısmi diferansiyel denklem kümesinde -bulabilmek için yerlerini ve eşlerini, belki de yaşlanmak, bazıları tarihini yazmak için bir karmaşık sürecin; ben artık burada değıldim.

Yeniden çözüyor, yeniden kurguluyor ve eriştikçe sonuçlara, bir can atayabilmek için

onlara tasarımlar yapıyordum. Hesaplar yapılıyor, bilgisayarda çizimler ve sonra ışıkta devreler, makinalar: ışıklı ve ışiksiz, ibrelî ve ibresiz, sesli ve sessiz -ne güzel bir kelime, yongalı ve yongsuz, bilgisayarlı ve bilgili, hızlı ve yavaş, saldıran ve dinleyen, izleyen ve aktaran, eski yaptıklarım benzeyen ve benzersiz, ve hep suskun, ağlamaklı.

Neden mi bu uğraş, ne mi bekliyorum kağıdı hırpalayan, bakıra ve sayıya can veren

Corning'in Stereoptikonu

edinebilmenin verdiği güçle omuzlayıp yerleştirdiğim uyduruk masanın üzerinde ışıkları yanıp sönmek, yeşil bir nokta loş ekranda oraya buraya koşturarak, ve bilgisayar ekranında eğriler canlanıp, sayılar birbirini sırasızca kovarak çalışıyordu rüya makinam. Düşlerimin makinalarından uzaya ve zamana -gerçeğe ilişkin tasarımların dışında, yüreğe, sevgiye, acı ve hüznü, maviliklere, göklere duran.

Sıra bendeydi, başlamalı ve bitirmeli, uyumalı görmeli, tutmalı tutulmalı, dönmeli, dönmeli, dönmeli ve dalmalıydı. Elektrodları zorlanarak, titreyerek, ölçüp biçerek iliştiirdim, az önce kazıdığım kafatasımın ondokuz bölgesine, sırtıma ve göğsüme. Kestane ağacından yapılıp, bambu diye satılan ve ilk maaşım ile satın aldığım sallanan sandalyeden devşirdiğim kayıt koltuğunun üzerinde geziniyordu mavi ışın demetleri, kırmızı ve kızılaltı olup ta görünmeyenleri. Radyoaktif izleme izotopu içeren kapsülünü yutup koltuğa bıraktığımda kendimi, Geiger sayacının bi-plemeleri, yürek atışımın -yorgun ve heyecanlı bi-plemelerine, beyin dalgalarımın kıyıya vuran okyanus gürültülerine, başımın her köşesinde dolanan ışık demetleri ekrandaki parıldamalarına karışmıştı. Bir süre sonra, yani bağlantıların doğru, ölçümlerin güvenilir, kayıtların yolunda olduğuna ilişkin mesajı, yapmacık, uyduruk ve gereksiz bir tonla, tüm sistemleri kapatacağını söyleyen bilgisayarımın ben uyur uyumaz, afacan ve çalışkan çocuklar gibi, bir yandan da bilgiç tavırlarla işe başlayacağını tabii ki biliyordum.

Ve daha büyük
özenle
hazırlıyorum
minicik ilaç
kutumu, sarı
dengeleme, pembe
huzur, beyaz -eski
bir efsane, ve
turuncu
nitrogliserin
haplarımı
yerleştiriyorum;
bundan böyle
bedenime bunlar
güven verecek, çeki
düzen getirecek
umuduyla. Kalbim
çarpıyor ama altüst
olmuyor bu defa.
Ceketimin yakasına
üçgen bir taş
takıyorum, bir dağ
köyünden satın
almışım. Artık
gecikmişim nereye,
ve çantamı
dolduruyorum
alelacele, şiiirlerle,
kağıtlar, yedek
kalemler, telefon,
tabii ki kağıt
mendil, hesap
makinam
(diferansiyel
denklemler,
matrisler ve acil
integral hesapları
için).

Gençlik uyumundan yeni uyanmışım ve neredeyse gereksiz, neredeyse beklenmedik bir toplantının ortasında buluvermişim kendimi. Yazıyorum, yazıyorum bazen hisimla, bazen hesaplıca -kurnazca, konuşuyoruz, konuşuyorlar ve yazıyorum. Koşarak uzaklaşıyorum oradan, camlardan, perdelerden, tükenmez kalem ve telefonlardan, soğuk havalar ve yürek daralmalarından. Sanki griymiş herşey, sanki ben değilmişim de yazan, yazılmış üstüme üstüme gelen. Sonra bulaniyor, siyah noktalar, beyazlar serpiştirilmiş bir gidiş hissi: hız, hız, hızlı. Aynada görüyorum kendimi, yeni yeni yaşlanıyormuşum, saçlarım aklanmış, ve yoluk kaşlarımı boyuyorum. Traş olup sular serpiyor, kokunuyorum. Az önce gençmişim gibi giyindiğim bez ayakkabılarımı, kot pantolonum ve pembe tişörtümü -ben severdim diye almıştı, biliyordum- çıkarıp, beyaz gömlek giyiyordum; bir ayın öncesi hazırlığına. Siyah pantolonumu, halay çeken boyunbağımı ve rahatsız olduğum ama "çok güzel bir seçim" demesine güvenerek siyah, sert ve deriden ayakkabılarımı giyiyordum. Sonra titizce kuşanıyorum, herkesin saatinden başka, mavi saatlere ayarlı saatimi, arabamın belgelerini, cüzdanımı, paralarımı, kartlarımı; bir yaz gecesi arzusunu hep barındıran ve özenle içtiğim, dikkatlice tükettiğim üzüm kokulu PallMall sigaramı, ve nedense yine de ince purolarımı, en güzel kalemimi -mora çalan pembe mürekkeple yazanını. Ve daha büyük özenle hazırlıyorum minicik ilaç kutumu, sarı dengeleme, pembe huzur, beyaz -eski bir efsane, ve turuncu nitrogliserin haplarımı yerleştiriyorum; bundan böyle bedenime bunlar güven verecek, çeki düzen getirecek umuduyla. Kalbim çarpıyor ama altüst olmuyor bu defa. Ceketimin yakasına üçgen bir taş takıyorum, bir dağ köyünden satın almışım. Artık gecikmişim nereye, ve çantamı dolduruyorum alelacele, şiiirlerle, kağıtlar, yedek kalemler, telefon, tabii ki kağıt mendil, hesap makinam (diferansiyel denklemler, matrisler ve acil integral hesapları için). Bir an boş bulunup çantama anılar, sevgiler, bulutlar, sönmüş bir yıldız, üçgenler ve noktalar atarken görüyorum kendimi. Noktalar, renksiz noktalar, ağırlıksız, oylumsuz, biçimsiz, tutulamayan, görünen ama ne gören: Nokta.

Arabadayım, benim arabam biliyorum ama temiz. Şiiirler dinliyorum kasetçalardan, savaştı, yürekli, kırgın ve hırçın şiiirler. Korkuyla sarılıyorum onlara ve sanıyorum ki bana bırakılmış o not, bakır maşrapanın yanına. Telefon çalıyor ve kendimi bir bahçede buluyorum. Saray muamelesi yapılıyormuş da aslında bir türeme binaymış bahçede kurulan. Acaba bir maskeli balo muymuş içerideki de, siyahlar giyinmiş bir yapma prenses kılığında benim asistanım? Nereden çıktı, rüyamda ne arıyor, o notu bırakmamış mıydı bana? Kaçamıyorum yine de. Boynunu öperken, mavi bir yaz akşamı çıldırtıyor beni -gözlerim yıldızlanıyor.

Bu kez evindeymişiz ve yapma süslerini atıp yıldızlar, ay parçaları, güneş ve göktaşları sarıyor boynuna, üzerine bir tevazü giyiniyor -seveceğimden emin- ve tılsımlar gözlerinde.

Hala gece, koyu lacivert gökyüzü ve durgun deniz, ne yazık ki yine şehirdeyiz. Yürüyoruz, ya da aryalarda dinliyoruz yol boyunca. Susuyorum gecede, nedir sustuğun şey diyor, yıllar önce laboratuvarında da. Söyleyemiyorum, kıvraniyorum, büyü -hangi büyü- yok ki büyü- bozulacakmış gibi geliyor. Biliyorum ki tılsımlardır benim istediğim, büyümektir direndiğim, mavi bir gökyüzü gibi boynunda, yıldızları arşınlamaktır, zamanı durdurmak.

Şimdi de oturuyoruz tutkuda, tutkuyla ve ellerini tutuyorum. Laboratuvarında çalıştığımız günler, kapılarda notlar, özleten notlar, çalışkan notlar, hesaplar, çizimler, devreler, deneyler, kır gezmeleri ve merdivenler. Bunlar çınlanıp duruyor beynimde. Rüyam canlı, capacanlı ve iddialı. Bazen duruluyor, bazen iteliyor, akli karışıyor ve şaşırtmıyor beni. Sanki ilkyazmış, sanki yorgun argın çıkmışız laboratuvarından ve sanki ele vermezmiş gibi kendini, ama ben tutkuyla severmişim hep. Hem uzak hem yakın, korkmuyorum rüyam bitecek diye -ama anlıyorum ki o şaşkınsa da istemiyor düşlerimizi- ikimiz de düşteymişiz, ikimiz de aynı rüyayı görüyormuşuz gibi bitecek bu düş ve olmayacağı artık diyor. Ve rüyam bitmeden, bir kuyruklu yıldız gibi kayıp gidiyor; yok tadında, mavî sevgilerle, gözyaşıyla beslenip, pembe haplar sıklığında atan bir yürek bırakarak.

Rüyam sürüyor, ve bu kez yine bir laboratuvarında, ve eskice bir zamanda, bilgiden çok merakken yolumu gözeten; deneyler yapıyorum, sınıflayıp derleyip dosyalara kaldırıyorum, indirmek üzere. Fotoğraflar çekip, hologramlar yapıyorum, dönüşümler: Gabor, Fourier, Hankel. Gizlenmiş, şifrelenmiş, umuyorum ki yitmemiş sevdalı bulmaya çarpan yüreğimde, çarpılan. Rüyamın bu aşaması hiç bitmeyecek gibi, uzay gibi, boşluk gibi, yıldızlar altında sevişmek, karlı bir gecede sevdalı yürümek gibi. Umut gibi, sevgi gibi.

Bunlar bilgisayarın bir perdeye yansıttığı görüntüler, eşlik ettiği sesler ve ışık oyunları. Uyandıktan sonra nedense buruk, hüznünlü ama güzel, tatlı ve heyecanlı bir yolculuktan dönmüş gezgin tadındaydım. Rüyama ilişkin pek çok şey hatırlamasam da, makina kayıtlarını görmek için de sabırsızlanmadım. Neden, anlamadım. Bir kaç gün geçti, artık bıraktığım sigaram olmadan, kahvesiz, yaşlıca bir ıhlamur keyfi ile izledim şu anlattıklarımı. Heyecanla giriştiğim birçok proje, okumak istediğim birçok kitap, çözmek istediğim birçok problem gibi, rüya makinasını da gençlik yıllarımda tamamlanacak işler listesinde -panoda bırakmışım. Şimdi bitirmiş, örnek bir rüya izlemiş ve fazlasıyla üstüme alınmış, yorulmuş, biraz da endişelenmişim. Rüya ve gerçek aklımı çeliyordu.

Şimdi de
oturuyoruz
tutkuda, tutkuyla
ve ellerini
tutuyorum.
Laboratuvarında
çalıştığımız
günler, kapılarda
notlar, özleten
notlar, çalışkan
notlar, hesaplar,
çizimler,
devreler,
deneyler, kır
gezmeleri ve
merdivenler.
Bunlar çınlanıp
duruyor
beynimde.

Bu yaşımda anlayamıyordum rüya makinası mı yoksa bir zaman makinası mıydı bu yaptığım? Akıllıca mıydı bilmiyorum, ama bana iyi gelecek şeyi yaptım. Elimde -aslında dolabımda, erişmesi zor bir yerde- defterlerimi saklıyorum. Kimbilir, belki birgün yeterince cesaret bulabilirim.

.I.

Rüya katastrofik olabilecek bir sınır ihlâli, beni boydan boya geçen, öznesi olmadığım bir yolculuğa benzer. Bu yaşantı, yaşam ve ölüm gibi iki tüketici kategoriye sığmayan bir belirsizlik olarak tarif edilebilir belki. İnsan rüyalarının akışını belirleyemeyeceğinden rüyada neyin, ne zaman, nerede geleceğini öngöremediğinden, rüyanın mantığı yaşamı idare eden az çok güvenceli ve koşullu bir mevcudiyetin mantığının ötesine geçer.

Freud, rüyaları bastırılmış cinsel arzular temelinde açıkladığında, 'bastırılmış olanın geri dönüşü', 'unutulmuş olanın tekrarı' şeklinde ifade edilebilecek olan yapılar çerçevesinde rüyaları yorumlanacak bir metin, çözülecek bir şifre olarak ele alıyordu. Rüyanın artık gömülü izlerini takip eden, gün ışığına ait olabildiğince vahşi bir yorumsal etkinlik, meydana getirdiği ani açılım içinde, yollayanı belirsiz, geri gönderilemeyecek olan tekil bir mesajı okur. Bu mesaj, uyanırken içinde bulunduğumuz çemberi kıran, bizi konuşan, kendini kandırma ya da kandırmama olanağına öncel olan bir dilde yazılmıştır. İmgesel beden bu dilde zamansallaşır, mekansallaşır, kendi kalıplarını kırar, başkası olur, zaman ve mekânın sürekliliğini yitirir ve hatta cinsiyet bile değiştirir. Rüyanın, bir dil olarak içinde barındırdığı şiddet, rasyonel söylemin sözde kendi kendine çakılı, yapışık, bölünmemiş, yararsız ve yarıkız olduğunu varsaydığı uyanık bilincin diliyle sanki alay eder gibidir. Ket vurulmamış yaratıcılığın dili gibi, kolayca deli, yıkıcı ve şiddetli hale gelebilen rüya dili, uyanırken su yüzüne çıkmayı başaramayan çözümlerin ışıltısıyla parlar. Bazen bir düşünceyle derin bir ilham verebilir ki insan tüm hayatının akışının değişebileceğini sanır ya da rüya bir şeylerin çoktan değişmiş olduğu saptamasını görmezlikten gelemeyeceği bir biçimde insanın yüzüne vurur.

Baudelaire üstüne yazan Walter Benjamin, rüyalarda ve narkotik maddeler kullanıldığında yaşanan deneyimlerde 'gizli ilişkilerle örülmüş bir dünyanın kendisini ortaya serdiğini' anlatır. Bu dünya içindeki nesnelere birbirleriyle belirsiz bir yakınlık ilişkisi içinde bulunurlar ve bu yakınlık çelişkileri de barındırabilir. Bu nesnelere 'tensel' bir iletişim içinde bulunan 'ben' gerçek yaşamda kolayca anlamlandıramayacağı benzerlikleri algılama yeteneği ile donanmıştır. Deneyimin temeli, günlük yaşamın öngörülebilir mantığı içinde benzerlikler üretmek ya da benzerlikleri farketmektir. Belki de, rüya görürken, uyanık beni aşan, yoğun bir şekilde bağlantı kurma yeteneğini kullandığım için, uyandığım zaman rüyada kurduğum benzerlikleri tekrar kuramam ya da rüyamı hemen not almaz ya da tekrarlamazsam unutmam kaçınılmazdır. Bellek, rüyayı çok kırılabilir bir biçimde tutar; kuyruklu yıldızın kuyruğu, gözlerin açılması ile birlikte hızla kaybolan bir ışın demeti haline gelip, ikincil anlamda hatırlayan belleğe dönüşmez. Bunun nedeni, belki de, tekrar edilmemiş, alışılmamış bağlantıların hızla unutulmasıdır.

Rüya katastrofik olabilecek bir sınır ihlâli, beni boydan boya geçen, öznesi olmadığım bir yolculuğa benzer. Bu yaşantı, yaşam ve ölüm gibi iki tüketici kategoriye sığmayan bir belirsizlik olarak tarif edilebilir belki. İnsan rüyalarının akışını belirleyemeyeceğinden, rüyada neyin, ne zaman, nerede geleceğini öngöremediğinden, rüyanın mantığı yaşamı idare eden az çok güvenceli ve koşullu bir mevcudiyetin mantığının ötesine geçer. Belki de bu öteye doğru atılan adım sayesinde, yaşamın ötesine dair, ölümden sonraki 'yaşam'a ait kurgular, örneğin, cennet ve cehennem gibi dinsel inancın alanına ait eskatolojik zaman ve mekânlar, 'akla aykırı olmak' ya da 'akılla çürütülebilir olmak' özelliklerini taşımazlar. Shakespeare, Hamlet'te, ilk cümlesi

Bilincin devreden çıkmasını fırsat bilen zalim ve masum bir çocuğun günüşiğinde kendisine yasaklanmış olan bir odaya girip, kapalı bir kutuyu açıp içinde bulunduğu şeyleri keyfince birleştirip, parçalayıp kendi kendisine eğlenmesine benzetilirse rüya; içimdeki zalim çocuğun bir hayvana işkence eder gibi ruhuma işkence ettiği ağır gecelerin sabahında, rahat, boş, derin, yarı-ölüm gibi bir uykunun hiçbir zaman bir hak değil, bir nimet olduğunu defalarca yeniden idrak ederim. Ve bu dünyayla öteki dünya arasındaki sınırın çok ince olduğunu.

ünlü 'Olmak ya da Olmamak' sorusuyla başlayan tiradında bize bu dersi verir: Ölüm, bir daha hiç uyanmayacağımız bir uyku olarak düşünülürken, korkulacak bir şey değildir. Ama ya bu uykuda da düş görüyorsak? Cennet, güzel bir düş, cehennem de bir kabus mu, o zaman? Neden olmasın? Cennetin ya da cehennemin 'gerçek' olup olmadıklarının ne önemi var? Bilincin devreden çıkmasını fırsat bilen zalim ve masum bir çocuğun günüşiğinde kendisine yasaklanmış olan bir odaya girip, kapalı bir kutuyu açıp içinde bulunduğu şeyleri keyfince birleştirip, parçalayıp kendi kendisine eğlenmesine benzetilirse rüya, içimdeki zalim çocuğun bir hayvana işkence eder gibi ruhuma işkence ettiği ağır gecelerin sabahında, rahat, boş, derin, yarı-ölüm gibi bir uykunun hiçbir zaman bir hak değil, bir nimet olduğunu defalarca yeniden idrak ederim. Ve bu dünyayla öteki dünya arasındaki sınırın çok ince olduğunu. Ama geceleri kendimi uyumaya bırakırken çoktan unutmış olduğum ilk şey de budur. 'Yarı-ölüm' tabiri ettiğim ve arzuladığım, o karanlık, rüyasız uyku, bilimsel buluşların basit özetleriyle ilgi çeken dergilerin bile yalanladığı bir kurgu olsa da, hatırlanmayan o rüyaların içinde gizli olan kabuslarla bazen haftalarca süren 'nedensiz' sıkıntı ve bezginlikler yaşasam da, 'gerçeğe' denk gelmeyen bir şeylerin gündelik gerçekliğime sızmasına engel olamam. Geceleri, benim olup olmadığı bile belli olmayan garip bir 'yaşantı' parçasına sarılmış olarak, varlıktan ve yokluktan daha az ya da daha fazla bir bilmece içinde yol alarak, birbirimizden herşeyi gizlediğimiz bir sabaha varıyoruz işte... Ve bu yaşantı, bütün eklektik harikalığı ve kül yutmazlığıyla bizim için düşünülemez olana, henüz bize ait olmayana yakınlaştırıyor bizi. Rüyanın mantığı geçilmez olan sınırları geçerek, benliğimiz üstündeki efendilik hakkını elimizden alarak, egonun öncelliğini, özdeşlik mantığını iptal ederek yaşamı idare eden akışı kesintiye uğratar; belki de böylece, daha derin bir sürekliliğin kaynağı haline gelir. 'Rüya' ve 'gerçek' terimleri arasındaki karşıtlık ilişkisinin garipliğinin en basit işareti, bazen yaşamı indirgeyici tavrımızı da gözler önüne serecek bir biçimde, en yoğun, en güzel yaşantılara, şakadan bile olsa 'bu gerçek olamaz olsa olsa bir rüyadır' tepkisini göstermemiz, en kötü ve proje dışı olayları da bir 'kabus' olarak nitelermemizden belli değil midir? Zaman bilincimiz de rüya ile sarsılır sık sık: Şimdiki zamanı yaşamak üstüne yapılan vurguyla, sanki varolan, bir geçiş halinde yaşansa bile, yalnızca şimdiki zamanda ve burada olanmış gibi, ve geçmiş bir anlamda şimdi olmadığından, artık var olmadığından, geçmişe akan yaşantılar, acaba gerçekten hiç yaşanmış mıdır diye defalarca soracaktır insan kendi kendisine. Bu soru ciddi bir cevap beklemediği hallerde bile, davetsiz bir misafir gibi, kaçınılmaz olarak çalar kapıyı. Yıllar sonra, ister istemez, yaşanmış herşey sanki bir rüya gibi gelecektir. Geçmiş tasdik olmak isteğini bu 'rüya gibi' ile mi belirtir ve hep olamadan kalır? Ama yaşadığım şu olay 'oldu' işte... Nedir bu 'oldu'nun anlamı, kimi ikna eder, yıllar sonra ne fark eder? Yaşanmış güzel ya da kötü şeylerin (ikinci ve üçüncü şahısları ilgilendiren ahl,ki, politik ve hukuki sonuçlarını dışarıda bırakırsak) rüya mı gerçek mi oldukları sorusu mühürlenmiş izlerin yaşantısıyla beraber bizde saklı kalır.

Rüya başımızdan geçer, etkin bir biçimde rüya görmeyiz, hayal kurarız ancak. Buna karşın, bazen rüya gören rüya gördüğünün farkına varır ve eğer gördüğü şeyler hoşuna gitmemişse ve o rüyadan uyanamıyorsa, hayalgücünün bir sıçramasıyla, hatta ucuz bir yoğunlaşma ve dikkati dağıtma numarasıyla rüyasını başka bir rüyaya dönüştürmeye çalışır. Uyanık olmayan bir bilincin 'bilinçli' müdahaleleri, bilinçaltının hamleleriyle belirlenen süreci bütünüyle denetleyemeyeceklerinin farkındalığı içinde yapılırlar. Bir kabustan bir mutluluk rüyası çıkarmak mümkün olmasa bile en azından ıstırapın katlanılır bir türüne doğru kulaç atılır, ters yönde güçlü bir akıntıya rağmen. Bu şansını deneme çabası, yorgun bir çaresizliğe ve korkunun delip geçtiği bir kalbin pınarından boşalan soğuk ter damllarına dönüşecektir çoğunlukla. Kaybettiğimiz ve özlediğimiz

Rüyada bilincin risk
alışını ciddiye
alırsak, rüya
yalnızca
bilinçaltının bir
eseri gibi
görünmeyecektir.
Rüyanın kabusa
dönen anlarında
tereddüt,
tedirginlik ve
korkudan
ayrılmayan bir akıl,
edilginliğinden
silkinen bir
alımlayış haline
gelir.

insanlar rüyamıza girdikleri zaman, bu müdahale mekanizması onları olabildiğince uzun süre yakınımızda tutabilmek mücadelesi haline gelir. Proust, rüyalarında kaybettikleri bir yakınlarını asla göremeyen kişilerin, sürekli olarak, uyanırken tanışmış olmanın bile fazla geldiği, sayısız çekilmez insanla karşılaştıkça çileden çıktıklarına değinir. Rüya bilincin risk alışını ciddiye alırsak, rüya yalnızca bilinçaltının bir eseri gibi görünmeyecektir. Rüyanın kabusa dönen anlarında tereddüt, tedirginlik ve korkudan ayrılmayan bir akıl, edilginliğinden silkinen bir alımlayış haline gelir. Gittikçe derinleşen bir hatalar girdabının içinde bazen deliliği göze alır, delirir, belki kaynağında zaten varolanı tekrar yaşamaya başlar. Ama risk, sadece akla ait değildir; en gerçek kabuslar vücuda yönelik bir tehdidi içerir. İmgesel vücut, yarıp geçtiği alanda tehlikeye maruz kalır; bilmeden ihlâl ettiği bu alanda kaybolur, aniden açılan bir bataklığa saplanıp kalır. Huzur ve güvence içindeki varoluşuna dönememenin riskini seçmeden yüklenmiştir. Rüyanın aynıya geri dönüşü olmayabilecek bir avarelik olabileceği, sinemada örneğin Tarkovski'nin Stalker (Kılavuz) filminde okunabilir. Kaçışı belki imkânsız değil ama çok zor olan bir imgeler ve anlamlar süreci içinde, kişi varoluşuna teslim edilir. Kendisine ait olan ama aslında asla sahip olamayacağı bir üst-bilinç tarafından hakikatı en detaylı çizimiyle gösteren bir oyuna mahkum olur. Beden rüyadan sağsalim kurtulabilse bile, imgesel beden ölüm tehlikesini yaşamış olmanın izlerini taşıyacaktı. Yaşanmış deneyiminin içine ölümün deneyimi de sızmış olacaktır.

Rüyanın bize bizden haber verebileceğine inansam bile, onun, bize kişisel hakikatimizi sunmak amacıyla yorumlanan bir metinden daha fazla bir şey olduğunu düşünmek eğilimindeyim. Yorum, her ögeye bir özdeşlik atfetmek üstüne kurulu olduğu halde, rüya yaşantısı, belki de varlığının belirsiz statüsü yüzünden, bir özdeşlikler şemasına ancak biraz keyfi bir zorlamayla uydurulabilir. Her rüya yorumu benden içeri bir ben olduğunu varsayar ama bu beni ister istemez bilinen bene indirir. Buna karşın, rüyada kendisini yaratan düşünce, uyanınca tüm belirlenimler yakalanıp birarada tutulamadığı için bir sentetik bir bilgiye dönüşemese bile, anlık bir görünüm sağlayabileceği kadar güçlü bir biçimde, anlama yakınlık hissini yaratabilir. Ama böyle bir görünümün söylemin evrenine uyarlanması zordur, öyküleştirebilse bile bu rüyanın tekrar anlatımı ya da yazımıdır. Rüya yorumu da bu yeniden yazım ya da anlatımla ilgilenmez mi?

CARPE DIEM
GÜNÜ YAKALA!
Kültür Sanat Rehber Dergisi

İstanbul Cad. Şinasi Gürünlü Sok. No: 2 Kat: 3 Bakırköy İstanbul

Erkek Güzeli Andrew Bayinizde

Nazlı Ökten

üstüçülmüşkişiler

"Lucky içeri girince, pahalı bir after-shave kokusunun odayı kapladığı duyuldu. Akşam yemeği için ceket giymiş ve kravat takmıştı. Kol manşetlerinde pırlantalar parıltıyordu. Ona siyah bir kutu uzattı. Siyah kadifenin üstünde parlayan elmas pandantif küpeleri görünce soluğu kesilen Debbie, "Ah Lucky, beni şımartıyorsun" dedi."

Gordon L., Cennet ve Cehennem, Harlequin Dizisi, 1998, s.34.

Elbette önce Kerime Nadir. Marazi ve imkansız aşkların gizli ateşini o hanım hanımcık kadından daha iyi kimse anlatamazdı; nasıl ki Kemalettin Tuğcu'dan başkası orta sınıfı yoksulluğun korkusu ve hüznüyle sarsamazdı ise Kerime Nadir'den başkası da erkek diye teyze amca oğullarından başkasını tanımamış genç kızların ateşini yansıtamazdı. Cinsellik filmlerde iyi kadınların başına ancak tecavüz şeklinde gelirdi. Sevişmek vamlara özgü bir ayrıcalıktı. Suçluluk duygusu cinselliğin en yakın arkadaşıydı.

Sonra cep fotolar, komşudan komşuya ipe sarkıtılan sepetlerle değiş tokuş edilen saman kağıda siyah beyaz baskılı ama renkli kapaklı İtalyan fotoromanları. Arada erotik yanı daha kuvvetli Kling. Kling, vücudunun heryerine yapışan siyah kostümünün üzerindeki beyaz iskelet baskısı ve kollarını bacaklarını abartılı biçimde açan hareketleriyle kadınlara sarıldığı zaman cinselliği merak eden ama bir o kadar da ödü kopan kızlar iliklerine dek titrer, bikiniye benzer iç çamaşırları giymiş kadını kollarında tuttuğu fotoğrafın sayfasını aşındırırlardı. Aynı yıllar bir kuşağın cinselliği Yeşilçam'daki komedi seks filmlerinden tanıdığı yıllardı.

Sonra beyaz dizi denilen, küçük boyda, beyaz kapaklı, kötü kalite baskılı çeviri aşk romanları kadınların meslek sahibi olup evden çıktıkları yerde teyze oğullarına değil "yabancılara" aşık olmalarını onayladı. Özellikle de büro işlerinde çalışan bir çok kadın için tekrara dayalı ve yaratıcılıktan uzak işleriyle evleri arasındaki yaşamlarını değiştirecek kadar zengin, baş döndürecek kadar yakışıklı, bellerinden şöyle bir kavrayıp tüy gibi uçuracak kadar güçlü, bir dost gibi anlayışlı, bir baba gibi otoriter ama şefkatli, yatakta şaraptan parfüme kent yaşantısının tüm kodlarını bilen biri kadar incelikli ama aynı zamanda uygarlık yüzü görmemiş bir vahşi kadar hoyrat bir erkeğin hayaliyle uykuya dalan kadınların kimi, şehriyeli tavuk çorbasının kapağını kaldırdıklarında yüzlerine vuran buharla uyanıverdiler, kimi de beyaz dizilerden kırmızı dizilere yumuşak geçiş yapıp doyumsuz cinsel yaşamlarını tipografik rüyalarla ve sevişirken her daim kapalı göz kapaklarıyla ayakta tuttular.

Sonra televizyon yani pembe diziler. Soap-opera ve tele-novela Kuzey ve Güney Amerika kadınlarını nasıl farklı masallarla uyutuyorsa buralarda da alt sınıfların tele-novelayı orta sınıfların soap-operayı tercih ettikleri varsayılır. Birincisinde Yeşilçam mantığı ağır basar: kötüler her daim kötü, iyiler her daim iyidir, fakir kız zengin adamın aşkına nail olur ama geldiği yerin iyi yoksullarını da unutmaz. İkincisi ise daha çok doğuştan zenginlerin etrafında döner ve zaman içinde farklı karakterler arasında rol değiş tokuşuna izin verir. Yaşamın akışına göre iyi ya da kötü denebilecek davranışlarda bulunurlar. İleri kapitalizmin ürün çeşitliliğine benzer birşey.

Deterjan reklamlarındaki artışla bu sabun köpüğü dizilerin yükselişi arasında bir bağıntı vardır mutlaka! Otomatik çamaşır, bulaşık vs. makinelerinin kadını ev işlerinden kurtarması beklenirken kusursuzluk ve sterillik mikrobu her yanı sarmıştır. Çamaşırlar hep daha beyaz bulaşıklar hep daha parlak banyo ve mutfak hep daha hijyenik olabilir. Çocuklar daha iyi okullara gidebilir, anababalarının yapamadıkları sporları yapıp çalamadıkları enstrümanları çalabilir. Ev dekorasyonu, giyim kuşam, saç baş moda dergilerindeki akımlara hiç olmazsa

"Kendimizi şahane bir çatı katında hayal ediyorum. Bir telefonla her istediğimizin elimizin altına geldiği, manikürümün sadece bir blok ötede oturduğu konforlu bir çatı katında..."

"Adam atıyla dönerek ona yaklaşmaya başladı. Sevdiği kızı kaçırmaya hazırlanan bir şövalyeydi sanki. Carly'nin dizleri titriyordu. Ağız kupkuru olurken elini gözlerine siper etti. Sonunda atını jipin yanında durdurarak erkeksi bir zarafetle yere atladı. Carly ömründe gördüğü en mavi gözlere baktı. Bu gözlerin kenarları hafifçe kırışmış, kaşları gözlerine hükmeder gibiydi. Carly fotoğrafını gördüğü andan beri zberlediği yüze bakarken konuşamaz olmuştu. Muhteşem, tam hayal ettiğim gibi. Gerçek bir kovboy. Tanrım, her an bayılabilirim."

Martin N., Su Katılmamış Kovboy, Harlequin Dizisi, 1998, s.64.

biraz benzetilmelidir. Salataya konan hiyardan artan kabuklar nemlendirici maske için kullanılabilir. Kentli kadın artık özgürleşmiştir!

John Waters Serial Mother -tahmin edilebileceği gibi serial killera bir göndermedir- kusursuz bir anne ve ev kadını olma arzusunun manyak bir katile dönüştürdüğü orta sınıf bir Amerikalı kadını anlatır. Kurbanları, çöplerini yeniden kazanma kutularına atmayan komşusundan 1 Eylül'den sonra beyaz ayakkabı giyen bir avukata kadar -Amerikan kadınları için yazın bittiğini gösteren bir tarih herhalde ve kadın dergileri ancak o tarihe kadar beyaz ayakkabı giyme izni veriyor- geniş bir yelpaze oluşturan katil ev kadınının evi reklamlardaki kusursuz aile yuvasının bir örneği gibidir. Çiçekli perdeler, pırl pırl bir mutfak ve beslenmeden giyime kadar her işin ayrıntılarını üstlenmiş ama aynı zamanda bakımlı ve güzel bir anne. Kanlı sahnelerle dolu korku filmleri gore düşkünü küçük oğul, annesinin bir kurbanının kanı eline bulaştığında filmlerdeki gibi kırmızı değil de kahverengiye yakın bir sıvı olduğuna şaşırır. Tenin pembe, dişlerin beyaz, kanın kırmızı, gökyüzünün mavi olduğu binlerce kez öğretilir bize oysa biz binlerce farklı tonun olduğu bir dünyada yaşarız.

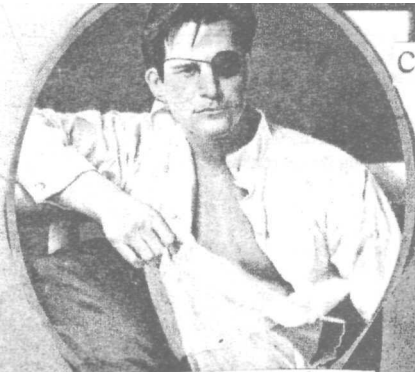
Baudrillard'ın Kusursuz Cinayet adını verdiği şey, farklılığın, ötekinin öldürülmesidir. Tek bir gerçek tek bir hikaye kalsın diye geride, öldürülen, bastırılan, yok edilen ötekinin sesidir. Kusursuz kadın olmaya zorlanan, olmadıkları için acı değilse bile suçluluk duygusuyla yaşamak zorunda kalan kadınlar, tek bir elbiseye sığmadıkları için çıplak dolaşmanın utancıyla başbaşa bırakılırlar. Herkesin mutluluğu onlara bağlı sayıldığı sürece tüm mutsuzlukların sorumluluğu da omuzlarına yüklenir.

Ucuz aşk romanları, kadınların kendilerinin hakim olamadığı durumlardan hoşlanma duygularını gıdıklır. Güçlü, zeki, yakışıklı bir adam gelip tüm kontrolü eline alacak ve kadınları bu ağır sorumlulukların yükünden kurtaracaktır. Kadının aslında eksik bir erkek olduğunu varsayan Freudcu görüş, bir erkeği elde etmenin, kadını kendisinde olmayan bir fallusa kavuşturduğunu iddia eder. Vamp kadın bu nedenle ürktüçüdür çünkü her an fallusu çalıp kaçacakmış gibi bir hadım edilme korkusuyla başbaşa bırakır erkeği. Kontrolün kendisinde oluşu erkeği bu yüzden rahatlatır, kendisinin olan kendisinin kalacaktır. Kadın için ise kadınlığının bir kanıtı gibidir bu edilgenlik. Beyaz dizide kadın önce mutlaka mücadele eder ama sonra yenilgiyi "kadınca" bir zevkle kabul eder. Her yıl yapılan film sayısında Hollywood'u geride bırakan Hint sineması da benzer bir temayı danslar aracılığıyla işleyip durur. Kadın direnir, çırpınır, savaşıyor ama hep erkeğin kollarında bulur kendini sonunda. Bazı aşk sahnelerinde itişiyorlar mı yoksa cilveleşiyorlar mı anlayamazsınız. En son anda direnişten teslimiyete geçen yüz ifadesindeki memnuniyet mücadelenin ya boşuna ya da aptalca olduğunu hatırlatır kadına; kimi kadınların ölen kocalarının ardından gömüldükleri bir dünyanın sinema perdesinde.

Sınırlı, sonlu ama yine de olmayacak rüyalar, kısır, biçimsiz ama ulaşılamayacak rüyalar, bir söylemin bir sistemin bayatladığı, mostralık olduğu farkedilmeden tekrar tekrar değişik kılıklarla yeniden üretilmesini sağlayan rüyalar, bizi güldürdüklerinde bile bir yerlerimizi gizlice okşayan rüyalar. Gelmeyen beyaz atlı prensin ya da beyaz atlı prens olamamanın hayal kırıklığı ve acısıyla geçirilen hayatlar. En çok da kadın hayatlar. Hep kusurlu hep eksik olmak, şaka değil...

Hani bir söz vardır herkesi bir süre kandırabilirsiniz, bazılarını sürekli kandırabilirsiniz ama herkesi her zaman kandıramazsınız diye... Yeryüzünde hiçbir tür, kadınlar kadar uzun süre ve kadınlar kadar çoğunlukla kandırılmamıştır.

↓

erkek güzeli Andrew

Bayinizde **KIRMIZI DİZİ**

Genç kadın çamur içindeydi. Uzun boylu, heykel vücutlu, yakışıklı Trevor Rule; korkunç bir k

Harlequin

gerçeği öğrenince yine sevebilecek

"Çok geç kaldın olan oldu"

sonucu kocasını

kaybeden Kyla Stroud

un yaralarını sarabilecektir m

intikam oyununun (kurgunun kurbanı)

piyon ise sekreteri

Cehennem ve Cennet

Umutlanmayan Opişme

Yabancıyla Balay

Koruma mı... Koca m

çiftlik, at, sürü bir dürtü ile

cuk yapma fikrimiz

SU KATILMA KOVBOY

Mutlu ve başarılı... şüş

"Öp beni."

Ya çocuklarımız

kim olduğunu düşündü, adını bile hatırlayamamıştı.

en ufak bir bilginin sahibi değil

irileşmiş göğüs uçları

Dedektif Jake Garfield, bir erkek işinde bir kadınla çalışmak hiç mi hiç haz etmezdi. Ama yeraltı dünyasına

girmek için özel dedektif Debbie Harker'i kullanmaktan da emin bir yol da yoktu. Debbie gibi seksi bir kadınsa bir erk

dünyasını cennete de cehenneme de çevirebilirdi.

esrarengiz seksi

biraz da geliştirilmesi halinde

iş yapacağından pek emin görünüyor

Damon'a ihtiyacı vardı.

daha görmeden aşık olan

gerçek kimliği ve kocası

seksiydi. masum

Bir ses durmadan
'Düşün!' diyor
ama ne
düşünmesi
gerektiği
konusunda hiç
ipucu
vermiyordu. Ev
ahalisi Cemal
Usta'dan izin alıp
odalarına
çekildikten sonra
cumbadan dışarı
seyrederken
kahve sonrasında
içmek hiç de
adeti olmadığı
halde sarı
tütünden bir
cigara daha sardı
yılların koca
ustası. Ne
düşünmesi
gerektiğini
bulabilmek için,
çocukluğundan
bu güne
hatırlayabildiği
bütün önemli
olayları gözünün
önüne getirdi

Günümüzden 50 yıl önce Bursa'da "Bol Keççe" namıyla ün salmış Cemal Usta diye orta yaşını çoktan geride bırakmış bir aşçıbaşı vardı. Mesleğe ustalar ustası Hacı Şahap'ın yanında çırak olarak başlayan Cemal, kısa zamanda hem çalışkanlığı hem zekası hem de tadına doyum olmayan yemekleriyle kendini sevdirmeyi başarmış, dışından tırnağından artırdıklarına karısı Muzaffer Hanım'ın beşibirerdelerinden, sarı burmalarından gelen parayı katıp, Hacı Şahap'ın da icazetiyle çarşının içinde kendine ait bir dükkan açmıştı. Dükkanı açtıktan hemen sonra çarşının en sevilen, hatta kimi zaman işlerinin bolluğundan dolayı gıptayla bakılan esnafı haline gelmişti. Yıllar içinde oğulları Celâl ve Kemal de baba mesleğine gönül vermiş 'Bol Keççe' Cemal Usta'nın yanında altın bileziklerini takmışlardı. Dükkanın işleri iyi olduğundan kısa sürede borçlarını kapatan Cemal Usta, tutumluluğu ve çalışkanlığı sayesinde iki katlı ahşap bir ev almış, oğullarına olan güveninden dükkana geç gitmeyi göze alıp sabah kahvesini büyük odanın cumbasında içmeden evden çıkmamayı adet haline getirmişti. Yıllar süren çalışmanın ardından bunun hakkı olduğuna inanıyordu. Ne yalan söylemeli gerçekten de haklıydı. Çünkü hâlâ dükkanında ilk gün koyduğu kurallara harfiyen uyulmasına öze gösteriyor, müşteriyi üzecek, damak ya da göz zevkini bozacak bir şey yapılmasına asla izin vermiyordu. Çalışanların hepsi günde en az on kere ellerini, yüzlerini, enselerini, kulak arkalarını defne sabunuyla yıkamaya ondan sonra da kaliteli cinsinden limon kolonyasıyla ovmaya mecburdu. Dükkan sabah, öğlen öncesi ve sonrası ve de akşam bol arap sabunu katılmış suyla temizleniyordu. Kap kakac zurnacılığı da meşhur bir çingene olan Sarı Niyazi tarafından ayda bir kalaylanıyordu. Yemeklere gösterilen özen ise bir başkaydı. Zeytinyağı Gemlik'ten, tereyağ Hasan Efendi'nin mandırasından, sebzeler Orhaneli'den, etler de Karacabey'deki Mehmet Efendi'den geliyordu. Dükkanın yağsız etten yapılan tas kebabı, bol taneli kelle paça çorbası, ağızda helme helme dağılan kuru fasulyesi ve tabağa konulduğunda tanelerin ayrı ayrı oturup müşteriyi seyrettiği tel şehriyeli piriç pilavı pek meşhurdu. Hele bir de Cemal Usta'nın dillere destan tarhanası vardı ki, işte onu anlatmaya ömür yetmezdi.

Ne var ki o yılın 20 Şubat'ının, yani birinci cemrenin havaya düştüğü günün gecesi Cemal Usta'ya bir haller oldu. Muzaffer Hanım'ın parmak ısırtan yemeklerini yiyip, binbir zahmet gerektiren kırk kat baklavadan da yarım tepsiyi mideye indirdikten sonra kuzinede kahvesinin fokurdayışını seyrederken kafasına ne olduğunu bilemediği bir düşünce takıldı. Bir ses durmadan 'Düşün!' diyor ama ne düşünmesi gerektiği konusunda hiç ipucu vermiyordu. Ev ahalisi Cemal Usta'dan izin alıp odalarına çekildikten sonra cumbadan dışarı seyrederken kahve sonrasında içmek hiç de adeti olmadığı halde sarı tütünden bir cigara daha sardı yılların koca ustası. Ne düşünmesi gerektiğini bulabilmek için, çocukluğundan bu güne hatırlayabildiği bütün önemli olayları gözünün önüne getirdi. Rahmetli anasının Balkan Savaşı sırasında bacısıyla kendini bir atın sırtına atılan küfelerde cepheden kaçırışını, mektepteki yaramazlıklarını, ilk kez yardım almadan yaptığı pilavı tadan Hacı Şahap'ın 'Sen oldun artık' derkenki o nurlu yüzünü, Muzaffer Hanım'ı istemeye gittikleri günü, Celâl'i, Kemal'i düşündü durdu. İşte bu düşünceler kafasında birbirine kuyruğu değmeden dolaşan tilkiler gibi cirit atarken sabahı sabah etti. Ama kafasındaki ses gitmemişti. 'Düşün !'

O gecenin sabahında evden oğullarıyla birlikte çıktı. Bu değişiklik Muzaffer Hanım'ı da korkutmuş, böyle lakırdılar etmek adeti olmadığı halde ister istemez 'Neyin var Cemal Bey?' demesine neden olmuştu. Yol boyunca Celâl'le Kemal'in dükkanla, alınacaklarla, yapılacaklarla ilgili anlattıkları bir kulağından girip öbüründen çıkmış, 'Aferin evlatlarım, siz halledersiniz.' deyip geçiştirmişti. Gün içinde Usta'yı görenler onda bir haller olduğunu anlamış, ama bu heybetli adamın yanına yanaşıp da sorgu sual etmeye çekinmişlerdi. Yalnız öğlen namazından sonra 30 yıllık dostu aktar Münip Efendi 'Ne bu böyle be Cemal Usta, ağzını bıçak açmıyor, derdini söylemeyen derman bulamaz.'

Uykusuz geçirdiği bunca günden sonra özlediği tek şey rüya görmektir. Sabah olduğunda Muzaffer Hanım'a 'Yahu hanım, bil bakalım akşam rüyamda ne gördüm?' demeyi ve 'Hayırsa beri, şerse geri' lakırdısını duyduktan sonra hararetili hararetili anlatmayı özlemiştir.

deme cesaretini göstermiş ama aldığı cevap 'Düşünüyorum'dan öteye geçmemiştir.

Günler günleri kovaladı. Kırlangıç fırtınasının başladığı 7 Nisan gününe ulaştığında Cemal Usta'nın uykusuzluğu ve 'düşünce'si devam ediyordu. Artık çevresindeki herkes adamcağıza mustarip olan bu illetten haberdardı. Herkes kendince çözümler bulmaya çalışıyor, kimi edilmesi gerekli duaları kulağına fısıldıyor kimi de şifalı otlardan hazırladığı her derde deva karışımları sunuyordu Usta'ya. Ağlamaktan gözleri şişen Muzaffer Hanım'ın gitmediği hoca, adamadığı adak kalmamıştı. Bu illet geçtiği gün Derder Dede'ye göbük atmaktan tutun da Zilli Baba'ya ziyafet sofrası kurmaya kadar yerine getirmesi gereken onlarca adağı vardı.

Ama Cemal Usta bu çabaların hiç biriyle ilgilenmiyor, düşünüyordu. Uykusuz geçirdiği bunca günden sonra özlediği tek şey rüya görmektir. Sabah olduğunda Muzaffer Hanım'a 'Yahu hanım, bil bakalım akşam rüyamda ne gördüm?' demeyi ve 'Hayırsa beri, şerse geri' lakırdısını duyduktan sonra hararetili hararetili anlatmayı özlemiştir. Hayal kurmak rüya görmenin yerini tutmuyordu. Hayal kurarken her olacağı siz belirliyordunuz. Oysa rüya görmek öyle miydi ya ? Ne zaman ne olacağını belli olmadığı bir bilinmezler âlemi. Cemal Usta rüya görmeyi özlemiştir.

Günlerden bir gün Bursa'nın yerel gazetelerinden birinde Aleâddin Tevfik imzasıyla yayınlanan bir köşe yazısını okurken birden tüyleri diken diken oldu. Aleâddin Tevfik'in yabancı bir edipten naklettiğine göre elli yıl sonra beşeriyetin uyku ihtiyacı ortadan kalkacak ve uykunun verebileceği bütün faydaları temin eden haplar icat edilecekti. Ancak insanlar uyumak istediğinde vücuda faydalı haplar alacak ve kısa süreli bir uykuyla rüya âlemine de dalabileceklerdi. 'İşte' dedi Cemal Usta, 'Yüce Rabbimin beni uykusuz bırakıp, düşün dediği şey budur. Benden beklediği budur. Benden istenen rüya hapını bulmamdır.'

O gece ve o günü takip eden günlerde çevresi Cemal Usta'yı pek bir mutlu gördü. Gerçi yine uyuyamıyordu ama artık yüzü gülüyor, çevresindekilerle sohbet ediyor ve en çok da okuyordu. Bir günlüğüne İstanbul'a gitmiş ve sahaflardan iki sandık kitap almıştı. Bütün gün dükkandaki köşesinde oturuyor bir yandan hesap alıp para üstü veriyor, bir yandan da okuyordu. Geceleri de ev ahalisi artık olayı böyle kabullendiklerinden olsa gerek mışıl mışıl uyurken, O tavanarasında tıkır tıkır çalışıyordu.

Tam üzümlerin kızarmağa başladığı 26 Temmuz günü, Cemal Usta tavanarasına çuvallar, torbalar, bakraçlar, siniler, pırl pırl kalaylı tencereler çıkarmaya başladı. Muzaffer Hanım artık adadığı adakların sayısını unutmuş, hiç değilse o düşünceli hali gidip eski neşeli kocası geldiği için Allah'a şükürler ediyordu. Ama tavanarasına taşınan onca malın neye yarayacağını da merak etmeden duramıyordu. Akşam herkes birbirine 'Allah rahatlık versin' deyip yataklarına çekildikten sonra Celâl'le Kemal'i tavanarasının ahşap kapısındaki göz budağından içeriyi gözetlemeye yollama kararını vermesi de bu meraktan kaynaklanıyordu. Ama çocukların bütün gördüğü babalarının tenekeli bir kömür sobasının üstüne koyduğu koca kazanda un kavurduğu, domates rendelediği, soğanları ince ince kıydığı, patates haşladığı olmuştu. Bir de yaptığı her işten sonra saman kağıdından bir deftere notlar alıyordu. otuzüç yıllık kocasının geceleri uyumayıp tavanarasında yemek yapmasına akıl sır erdiremeyen Muzaffer Hanım ertesi gün kırkbir kere Yâsin s'resini okuyup tesbih çekti.

Bir kaç gün sonra Cemal Usta kuşluk vaktinde arka bahçeye büyük bezler yayıp üstüne bir şeyler döktü ve kurumaya bıraktı. Muzaffer Hanım, kocası dükkana gittikten sonra meraktan kurdeşenlerini kaşıya kaşıya bezlerin yanına koşup, peksimet gibi kare yapıp yanyana dizilmiş bulamaçları şöyle bir koklayınca 'Aaa, ayol bu bildiğimiz tarhana' deyiverdi.

Cemal Usta hâlâ uyuyamıyordu. Kurduğu hiç bir hayal kısacık bir rüyanın yerini alamazdı. Küçük bir rüya anını yakalayabilmek için günlerdir sürdürdüğü çalışmanın sonuna gelmiş, binbir emekle hazırladığı eserini kurumaya bırakmıştı. Bu yüzden gün boyunca neşe içinde sağa sola şakalar yaptı ve öğlen yemeğinde halinin vaktinin yerinde olmadığını bildiği müşterilerinden

pilav parası almadı.

Aradan günler geçti, peksimetler kurudu. Kimi düzgün şekilli, kimi eğri büğrü tarhana peksimetler Cemal Usta tarafından büyük bir özenle toparlandı bezlerin üstünden. Gecenin gelmesini, daha sonra da el etek çekildiğinde yalnız kalmayı dört gözle bekleyen koca usta yalnızlığın karanlık kokusu ahşap evi sarınca cumbanın önündeki sedire oturup bir bardak ballı ihlamurla bir tane tarhana peksimetini iştahla yedi. Aylar süren hummalı çalışmadan sonra rüya ilacını bulduğuna inanan Cemal Usta sarı tütünden sardığı sigarasını tellendirirken yavaş yavaş tatlı bir yorgunluğun bedenini kapladığını hissetti. Ensesine bir kaşıntı gelmiş, ayakları tonlarca ağırlık taşımışcasına pelteleşmiş, gözkapakları bereketli bir ağacın şeftali dolu dalları gibi aşağı sarkmıştı. 'Sonunda' dedi, 'Sonunda rüya görebileceğim. Rabbimin verdiği görevi yerine getirmenin gururuyla ak sakallı dedeler, huriler, cennet bahçeleri içinde huzur bulacağım. Allahıma binlerce şükür...' Sonra uykunun sessiz rüzgarı kulağına tatlı nâmeler okurken kendinden geçti...

Leyleklerin göçe başladığı 27 Ağustos sabahı, yani aylar sonraki o ilk uykunun sabahı akli olan ademoğlu Cemal Usta'nın yanına yanaşmaz, hatta bir fırsatını bulup leyleklerle birlikte Bursa'dan göçerdi. Çünkü sabahın tatlı alasında derin uykusundan uyanan Usta, yine rüya görememişti. İçinde gavurun dünyayı titreten bombalarının patlamalarına benzer patlamalar oluyordu. 'Neyi eksik yaptım Ya Râb' dedi. 'Aylarca çalıştım, bana verdiğin görevi yerine getirdim. Neden küçükük bir rüyayı çok gördün bana, nerede hata yaptım?'

Bu işin sırrına ancak o yazının edibinin ermiş olabileceği düşüncesiyle Aleâddin Tevfik Bey'in evine yollanmaya karar verdiğinde vakit öğleyi geçmişti. Binbir zahmetle adresi bulup iki katlı ahşap evin tokmağını vurduğundaysa akşam üzeri olmuştu.

Onyediyi yaşına kadar Şam'da yaşayan Aleâddin Tevfik Bey, onbeş yaşında bir taş köprü'nün üstünden kuru dere yatağına uçmuş, civardaki tabiblerin akıl almaz hataları sonucu kemiklerinde meydana gelen yanlış kaynamalardan ötürü de bir bacağı diğerine göre hem kısa kalmış hem de bükülmez olmuştu. Başarılı bir öğrenci olan bu genç, kaderin kendine oynadığı oyun yüzünden hayata küsmemiş, okul hayatında başarılı olmuş sonrasında da hem matematiğinin iyi olması dolayısıyla küçük şirketlerin muhasebe kayıtlarını tutmaya hem de Arapça, Fransızca ve yeni harflerle Türkçe'ye olan hakimiyetinden dolayı Bursa'nın en çok satan gazetesinde köşe yazarlığına başlamıştı. Çevresi tarafından her zaman önünde saygıyla eğilinen, fikirlerine değer verilen, her konuda akıl danışılan ve ekâbirin saygı duyduğu bu zat, bütün takdir edilen özelliklerinin nedeni olarak hep okumasını gösterirdi. Her konuda tevazu içinde olan Aleâddin Tevfik Bey'in iki katlı evinin tokmağı tam da karısı Seniha Hanım yemek hazırlığındaiken ve o da çocukları Çetin, Engin ve Metin'e o günkü derslerini sorarken çalmıştı.

Bilgi yuvası ahşap evin kapısının Tanrı misafirleri tarafından sıkça çalınması alışıldık bir şey olduğundan aile efradı hiç şaşkınlık yaşamadı. Cemal Usta içeriye buyu edildi ve hemen kuzininin üstüne çaydanlık yerleştirildi. Evin hanımı ve çocuklar büyük odayı terkettikten sonra Cemal Usta binbir özürle başladığı hikayesinde, uykusuzluğunu, kendisine 'Düşün' diyen sesi, gazetede okuduğu yazıyı, günler süren uğraşını, okuduklarını ve tümüyle doğal yollarla uyku sağlayan karışımı nasıl bulunduğunu bir bir anlattı Aleâddin Tevfik Bey'e: 'Üstadım, düşündükçe hiç bir ilacın anamızın tarhanasından daha faydalı olamayacağına kanaat getirdim. Çünkü bu ilaç hem besleyici hem rahatlatıcı hem de iç huzurunu sağlayarak rüya alemi denilen o ulaşılmaz aleme yapılacak yolculuğun taşıyıcısı olmalıydı. Ben de giriştim işe. Unun en kalitelisini Konya'dan getirttim. Peynir için Mihaliç'taki mandıraları tek tek dolaştım. Yoğurdu ellerimle mayaladım. Haşlanmış nohudu üç kere süzgeçten geçirdim. Faydası bütün tıp alemince kabul edilen havuçtan, patatesten yeter ölçü kattım. Domatesin, soğanın lezizini ellerimle seçtim. Aktarların en bilgilisi dostum Münip efendi'nin özel olarak hazırladığı baharat karışımını kullandım. En son olarak da haşlanmış asma yaprağını ekledim tarhanama. Sonra da rahatça yensin diye peksimet kıvamında bulamaç yapıp kuruttum. Uyku dersin en rahatlatıcısını verdi bana. Ama üstadım, bir parça rüya görmek için servetini feda etmeye hazır bu kuluna bunca emeğin karşılığını vermedi yüce Allah.'

Ensesine bir
kaşıntı gelmiş,
ayakları tonlarca
ağırlık
taşımışcasına
pelteleşmiş,
gözkapakları
bereketli bir
ağacın şeftali
dolu dalları gibi
aşağı sarkmıştı.
'Sonunda' dedi,
'Sonunda rüya
görebileceğim.
Rabbimin verdiği
görevi yerine
getirmenin
gururuyla ak
sakallı dedeler,
huriler, cennet
bahçeleri içinde
huzur bulacağım.
Allahıma binlerce
şükür...' Sonra
uykunun sessiz
rüzgarı kulağına
tatlı nâmeler
okurken
kendinden
geçti...

Rüyaya gelince.
 Bilir misin ki
 uyku için yarı
 ölüm hali derler.
 Yani ölüm de
 sonsuz uyku.
 Kitap der ki
 sonsuz uyku da
 kiminiz cennete
 kiminiz de
 cehenneme
 gideceksiniz. Kim
 bilir?' Sözünün
 tam burasında
 kapının önünden
 geçen küçük
 oğlu Metin'e
 bakıp sonra
 huzur içinde
 devam etti: 'Yarı
 ölüm denen
 uykuda rüya
 gördüğümüz her
 an cennet, kabus
 gördüğümüz her
 an da
 cehennemdir
 belki. Olamaz mı
 Cemal Usta?'

Aleâddin Tevfik Bey, bir kendi küçücük vücuduna bir de karşısındaki adamın heybetli vücuduna baktıktan sonra büyük bir keyif içinde, 'Üstadım, herşeyden önce benim naçizane tercümesini yaptığım, senin de okuduğun o yazı bir faraziye den ibarettir. Bundan elli sene sonra neler olacağını görmeye Allah geçinden versin ama ne senin ne de benim ömrüm yeter. Yine de diyelim ki uyku ihtiyacı ortadan kalktı ve diyelim ki insanların rüya ihtiyaçlarını karşılayacak ilaçlar, karışımlar bulundu. İnanır mısın ki böyle bir ilaç senin de az önce dediğin gibi rüya alemi denilen o ulaşılmaz aleme yapılacak yolculuğun taşıyıcısı olabilsin?'

Bütün bir Bursa'nın fikrini alabilmek için kapısında kuyruk olduğu, herkesin fikirlerine hürmetten önünde ceket iliklediği 'Çift Bastonlu' Aleâddin Tevfik Bey'in olaya böylesine umursamaz, basite alır ve hatta alay edercesine yaklaştığını gören Cemal Usta bir anda beyninden vurulmuşa döndü. 'Sen ne dersin üstadların üstadı. Gecemi gündüzüme kattım ben bu hayalin uğruna. Mübarek Ramazan boyunca dualarım hep Rabbimin beni mahcup etmemesi içindi. Uğruna her ne kadar dağlar taşlar kadar olmasa da servetimi harcamaktan korkmayacağım bir hayaldi bu. Bir küçük rüya görebilmek uğruna okumakla, çalışmakla geçirdiğim uykusuz gecelerden sağ gözümde perde gibi inen kataraktan başka hiç bir şey kalmayacak mı yani bana?'

Yıllarını kitapların tozu arasında geçirmiş Aleâddin Tevfik Bey yavaşça yerinden kalkıp kuzinenin yanına gitti. Bir yandan ince belli bardaklara mis gibi karanfil kokan çaydan koyuyor, bir yandan da yaşamın en büyük sırrını paylaşırcaasına fısıltılı bir sesle 'Ama sen zaten görevini yerine getirmişsin Cemal Usta' diyordu. 'Sen uykusuz geçirdiğin onca gece boyunca en güzel hayalinin peşinden sonuna kadar koşmuşsun. Kaderin sana kim bilir neden oynadığı bu oyun yüzünden hayata küsmemiş, düşünmüşsün. Zaten senden istenildiğine inandığın şey de bu değil miydi? Düşünmek. Bir hayalin peşinden korkmadan koşabilmek. Okumak.'

Dumanında huzur saklı çayı Cemal Usta'ya verip köşesine kurulduktan sonra sözüne devam etti : 'Rüyaya gelince. Bilir misin ki uyku için yarı ölüm hali derler. Yani ölüm de sonsuz uyku. Kitap der ki sonsuz uyku da kiminiz cennete kiminiz de cehenneme gideceksiniz. Kim bilir?' Sözünün tam burasında kapının önünden geçen küçük oğlu Metin'e bakıp sonra huzur içinde devam etti: 'Yarı ölüm denen uykuda rüya gördüğümüz her an cennet, kabus gördüğümüz her an da cehennemdir belki. Olamaz mı Cemal Usta?'

Yıllardır yaşam savaşında hiç bir şey tarafından yıkılmayan, bırakın yıkılmayı sarsılmayan Cemal Usta bir an iki katlı ahşap evin ayağının altından çekildiğini hissetti bu cümleyi duyunca. Demek günlerdir cennetin anahtarının peşindeydi. Demek bu yüzden başarılı olmasına izin verilmemişti. Tabii ya, ne haddineydi bir ölümün önünü öbür dünyanın kapısını aralamak? Hemen Aleâddin Tevfik Bey'in elini öpmek, kendisine doğru yolu gösteren bu muhtereme saygısını göstermek için ayağa kalktı. Ama o küçücük adam bir el hareketiyle yerine oturmasını sağladı.

'Ne düşündüğünü biliyorum ustaların ustası. Ama sen zaten o anahtarı almış, boynuna asmışsın bile. İçinden öbür dünya korkusunu atıp, bir sırrın, ummanlar büyüklüğünde bir hayalin peşinde koşmuşsun. Şimdi gel at kafandan sıkıntılarını da keyifli keyifli çaylarımızı yudumlayalım. Unutma, cennet rüyaya dokunabildiğin yerdedir.'

Cemal Usta evinin yolunu tuttuğunda gün çoktan geceye dönmüştü. Kafasında Aleâddin Tevfik Bey'in sözleri yankılanıyor, içindeki huzur her adımında yavaş yavaş hücrelerine yayılıyordu. Muzaffer Hanım kapıda karşıladı evinin direğini. Celâl'le Kemal de sofrada bekliyorlardı babalarını. Yemek boyunca Cemal Usta içinde büyüyen mutlulukla, mutluluk saçtı yuvasına. Muzaffer Hanım adaklarını, Celâl komşularının dünyalar güzeli kızını, Kemal almak için yanıp tutuştuğu motoru düşündü. Babalarını düşünmelerine gerek yoktu artık, çünkü büyük odanın cumbasında otururken eskisinden de mutlu görünüyordu.

O gece kahvesini ve sarı tütünden cıgarasını içtikten sonra tatlı bir uyku kucağına çağırıldı 'Bol Keççe' Cemal Usta'yı. Rüyasında ne gördüğünü kimse bilemeyecekti...

Ist mein Leben
geträumt oder
ist es wahr?
Walter von der
Wogelweide

Ahmet Karman sıkıntıyla uyandı. Sıkıntısının biraz önce gördüğü rüyadan mı yoksa diyafrazını, dolayısıyla göğüs kafesini sıkıştıran midesindeki gazdan mı olduğunu bilemedi. Yatağının başucundaki okuma lambasını açacakken vazgeçti, karısını uyandırmak istemiyordu. Göğsünü ovuşturarak dikkatlice doğrulup bir süre yatağın kenarında oturdu. Bir yığın salak işte böyle ölüyor diye düşündü, yatmadan önce abur cubur ne bulurlarsa yiyorlar, gaz uykuda yakalıyor onları. Evin içinde dolaşırsa gazı atıp rahatlayabilirdi. Ses çıkarmadan kapıyı açıp koridora çıkarken kendisine bu denli sıkıntı -en azından bir kısmını- veren rüyayı hiç hatırlamadığını şaşkınlıkla farketti. Çoğu kez böyle olurdu, biraz sonra evin içinde karşılaşacağı herhangi bir nesnenin rüyasını hatırlamasına neden olacağını biliyordu.

Evin uzun koridorunda bir ileri bir geri yürüyorken tanıdığı bir doktorun söylediklerini düşünüyordu. Muayenede değil, bir sohbet sırasında doktor arkadaşı ona -her ne kadar göz doktoru olsa da-, kırk yaşından önce kalp rahatsızlıklarına pek rastlanılmadığını söylemişti. Daha otuzüç yaşındaydı. Kimi zaman göğsünün orta yerinde, göğüs kafesinin birleştiği yerde bir kasılma olur, sanki kalp bir süre atamamış da içinde biriken kanı birdenbire pompalamış gibi sol memesinin altından geçen kanın bedenine yayılışını hissederdi. Bunu anlattığında doktor arkadaşı böyle bir olayın imkansızlığından söz ederken epey gülmüştü. Gaz olabilir demişti, evhamın sıkıntısını artırıyor ve abartıyorsun. Bu teselliye bahaneye dönüştürdüğünden ya da belki de korkunç bir teşhisle karşılaşmaktan korktuğundan bir kalp doktoruna da gitmiyordu.

Koridorda yürürken birdenbire çömelip bir süre bekliyor, sonra doğrulup yürümeye devam ediyordu. İçindeki gazı çoğu zaman böyle kandırırdı. Birdenbire çömelince gaz bedeninin içinde sıkışır, artık nereye daha yakınsa aşağıdan ya da yukarıdan çıkıp giderdi. Ancak her düşman kendini geliştirir; çoktandır bu taktik de pek işe yaramıyordu. Göğsünü sıvazlayarak çalışma odasına girdiğinde rüyayı halen hatırlamamıştı. Hazır masaya oturmuşken hatırlasa iyi olurdu. Yattıktan sonra, henüz uyumamışken aklına iyi öyküler gelir ya da gecenin bir yarısı esin kaynağı olabilecek rüyalarından uyanır ama tembellikten kalkıp not almazdı. Sabah bir kenara yazarım diye düşünür ama çoğunlukla unuturdu; bir çok iyi öyküsünün daha domadan bu şekilde heba olduğuna inanıyordu. Not defterini başucuna koyup yattığı bir çok gece boyunca -bilinçaltının bir tavrı olsa gerek- esin perisi ona uramamış, tek çözüm yolu olduğunu düşündüğü bu davranış ne yazık ki onda bir alışkanlığa dönüşmemişti.

Koltukların, masanın, sehparların üstü, kitaplığın rafları açık ya da kimi sayfaları işaretli kitaplarla, üzerine notlar, bitmemiş hikayeler, özetler yazılmış yüzlerce sayfalık teksir kağıtlarıyla, ansiklopedi ciltleriyle doluydu. On yıldır, üzerinde sürekli çalıştığı halde öykülerini bir türlü netleştiremediği, kurgusu, karakterleri ve zamanı sürekli değişen bir romanla boğuşuyordu. Romanın on yıl önce hazırlanmış bir kaynağı vardı. Üç karakterin farklı ama doğru çözdüğü bir şifreydi bu; her karakter aynı zaman ve hemen hemen aynı mekan içinde kriptoyu farklı bir şekilde çözüyor ve başka bir öyküye doğru yol alıyordu. Önleyemediği bir tutkuyla öykülerden birinin politik, diğerinin polisiye, sonuncununsa bilimkurgu olmasına karar vermişti. Doğru üç çözümü olan ve her çözümü başka bir öyküye gönderme yapan bir şifreyi on yıl önce hazırlamayı başarmıştı, bu kitabı en çok bu şifreyi paylaşmak için istiyordu.

Henüz cevaplamadığı bir yığın soru vardı. Örneğin her öykü için ayrı bir kitap mı, yoksa öykülerin birbirine karıştığı tek bir kitap mı olmalı, daha karar vermemişti. Kuşkusuz inandığı öyküler yazacaktı, ama alegorinin şiddetini ayarlamamıştı; kimi kurumlar, mekanlar, karakterler bire bir olabilir ama ayrıntıdaki öğeler için eşleştirme yapabiliirdi ya da öyküleri tümüyle sembolize edip, bilmediğimiz bir dünyanın bilmediğimiz bir uygarlığında, geleceğin kralı prenze ülkesine ait bilinmeyen çaları anlatan bir öğretmenin ağzından da yazabilirdi. *Şunu bilin ki prensim...* diye başlayan, gerçeği anlatan ama gerçeğe ulaşmaya çalışan okura hazırlıp öyküler sunmayan, okurun çabasını gerektiren bir roman düşünüyordu. Sembolize ettiği her karakteri, her mekanı şifre olduğu bile belli olmayan gizli şifrelerle, anagramlarla okura vermeli, okurun başka kitaplar peşinde koşmasını, araştırmasını salamalıydı. Bütün bu karışıklık arasında bir şey hep aynı kalıyordu; kitabın adı, Şehr-i Nuh Hikayeleri.

Zaman denilen düz bir çizgi sandığımız o kusursuz eğrinin bir yerinde başlıyordu roman ve sonunda

Hayatımı
rüyamda mı
gördüm, yoksa
gerçek mi?

başına dönmeliydi. Bunun için düşündüğü romanı açımlayan ilk karakter olan yayıncının içine sıkışıp kaldığı bir zaman çatallanması -sonradan bütün karakterlerin aynı zaman çatallanması içinde sonsuz bir döngüde olduğunu anlayacaktık- kurgulamıştı ama bundan emin değildi; zamanı fasit daire çizen bir kurgunun başlangıcından hiçbir zaman memnun kalmıyor, sürekli daha geriye ya da aslında ileriye gidiyordu. Şimdilik yayıncıya kadar gelmişti ama uzun süredir okur aklını kurcalıyordu; zamanın başlangıcı için seçilen o nokta okur mu olmalıydı? Daha da ilerisi bir sahaf, sahaftaki kitapları karıştıran bir ortaçağ yazarı, hayır, dur, bunlar daha önce yapılmış kurgulamalar. Üstelik okur için düşündüğün çatallanmayı şu anda birkaç yayınevinde değerlendirilmeyi bekleyen önceki kitabında yapmıştın zaten.

Zaman probleminden vazgeçebilirdi, bu yıllardır sürdürdüğü zorlu uraşını kolaylaştırabilirdi, bitmeliydi artık bu kitap. Yayıncının, bir akşamüstü yayınevindeki herkesi gönderip dört yıl önceki gibi elinde koca bir dosyayla kapıdan girmesini beklediği matbaacının -batan bir yayınevini matbaaya gönderdiği yazarı belirsiz bir dosyayı bu- ehven bir fiyata dosyayı teklif etmesini anlattığı teksirleri toplayıp kitaplığın en üst rafına kaldırırken daha önce oraya attığı başka bir dosya gördü. Mallarmé projesi. Hatırlayamadığı rüyasından bir imge; evet, sayfalarının yerlerini değiştirdiğimiz bir kitap. Dosyayı heyecanla masaya koydu, ilk sayfayı okudu. Bir mahkeme tutanağı. Nasıl da unutmıştu, Nuh'u -romanına kısaca Nuh diyor- ilk planladığı sıralarda Mallarmé'nin yapmak istediği kitap düşünüyü gerçekleştirmek istiyordu. Nuh, belgelerden, mektuplardan, hatıra defterlerinden, günlüklerden, mahkeme tutanaklarından, zabıtlardan, emir kağıtlarından, ölüm, kaza ve hırsızlık raporlarından, polis ve asker kayıtlarından, resmi belgelerden oluşan, anlatıcının olmadığı, her evrakın birbiri ardınca hatta her kitapta karışık olarak klasörlendiği, okurun belgeler aracılığıyla öyküleri bulmaya, çözmeye çalıştığı bir kitap olmalıydı. Sayfaların yerini değiştirdiğinizde başka bir öyküyle karşılaştığınız, yeni bilmece ve çözüm yolları ürettiğiniz bir kitap. Anlatıcının olmaması *O gün hava çok güzeldi.* şeklinde bir snob anlatımı da ortadan kaldırılıyordu. Mallarmé projesine geri dönmek, bunca yıldır yazdıklarını da rafa kaldırmak demektir. Hepsini yeniden yazması gerekecekti. Bu düşünce odanın her yanına dağılmış yüzlerce sayfa teksir kağıdına baktığında onu korkuttu. Mallarmé dosyasını eline alınca biraz önce bir imgesini hatırladığı rüyasını da yeniden kaybetmişti. Ucunu hatırladığında peşine düşse yakalayabilirdi oysa.

Bir sigara yakıp notlarını karıştırmaya başladı. Hüd suresinin bir ayeti, (Yere suyunu yut, göe de suyunu tut denildi. Su çekildi, iş de bitti, gemi Cûdi dağına oturdu.), Eski Ahit ten, Tekvinin 5 ve 9 arasındaki bölümleri, Gilgamiş destanının Utanapıştim babı, Popol Vuh'tan alıntılar, Orta Asya'da petrol havzalarını gösteren -bir subay arkadaşının, çok gizli olduğunu söyleyerek asil belgeden eliyle kopyaladığı- bir harita, Aramco hakkında ansiklopedik bilgiler, Suriye petrol havzalarına göre muhtemel Nusaybin Ovası, Mardin bölgesi petrol havzaları, bilgisayarda olası yeni işletim sistemleri, transistor yerine transformatör kullanıldığında ve elektriğin değişik voltajlarına farklı sayısal kodlar yükleyerek ikili sistemden sekizli, onaltılı hatta otuzikili sistemlere geçiş yapıldığında ulaşılacak veri hızı hesaplamaları, veri saklamada kullanılacak yeni teknikler ve yeni manyetik alanlar, kaza ya da bölücü çeteye mal edilmiş askeri cinayet kurguları, Oran rejiminde Musaddık dönemi üzerine notlar, Humeyni rejimiyle birlikte çokuluslu petrol şirketlerinin Oran daki kayıpları, Oran Irak savaşının görünen ve gizli kalmış nedenleri, Körfez krizi sonrası Irak ın üç bölünmesinin petrol havzalarına göre konumu, Cûdi Dağı üstündeki Nuh Peygamber Ziyareti ne ait fotoğraflar, Urfa Kalesi, Halilül Rahman, Ayn Zeliha, Obrahim, Nemrut, Dürziler, Osmaililer hakkında notlar, yazarının az tanınmamasına özen gösterilmiş ama entelektüel tavrı üst düzey kitaplardan seçilmiş yüzlerce epigraf, neredeyse belirgin ama birbiriyle ilişkilendirilmemiş öyküler ve en değerli çalışması; farklı ama doğru üç çözümü olan bir şifre. Romanın felsefi tavrı için kabaladan, tasavvufattan ve Hinduizmden dipnotlar, biçimleri ya da sözcükleri değiştirilerek benimsemiş çalıntılar, teknik bir zenginlik olarak boustrephe donik yazılmış ama bilgisayara girilmesi başarısız kimisi sayfalar, flu betimlemeler ve çokanlamlılık tekniğinin kullanılmaya çalışıldığı denemeler, alegori için yeniden biçimlendirilmiş yeni bir dünyanın corafi ve fiziksel haritaları, bilinmeyen uygarlıkların ve o uygarlıklara ait diplomatik ilişkilerin tanımlamaları, yeni haberleşme, üreme, ulaşım biçimleri ve yaşam alanları, bize garip gelebilecek ama kendi içinde tutarlı farklı teknolojiler ve başı birdenbire aşırı derecede kaşınmaya başlamasaydı gözetmeye devam edeceği yüzlerce sayfa...

Ahmet Karman başını kaşdı ama elini başında hissetmedi. Bir gariplik olduğunu hissederek zevkle okuduğu sayfaları masaya bıraktı, küllükte kendi halinde tüten galiba- dördüncü sigarasını söndürdü. Kolları ve sol bacağı karıncalanmaya başladığında ayağa kalkıp yürümeyi denerdi. Göğsünün orta yerine yediği görünmez bir tekmeye masanın yanına düştü. Ölürken rüyasında Mallarmé olduğunu ve bitmeyecek bir kitapla uraştığını anımsadı.

Belki de aynı saatlerde, dünyanın başka bir yerinde Adam Kadmon sıkıntıyla uyandı..

Paranormal Düşler: Düşlere Psişik Katkılar*

Robert L. Van De Castle**

"Bu yazı Robert L. Van De Castle'in Our Dreaming Mind, A Sweeping Exploration of The Role That Dreams Have Played In Politics, Art, Religion and Psychology From Ancient Civilizations To The Present Day (Düş Gören Aklımız, Eski Uygarlıklardan Günümüze, Düşlerin Siyasette, Sanatta, Dinde ve Psikolojide Oynadığı Rol Hakkında Kapsamlı Bir İnceleme) (Ballantine Books, New York, 1994) isimli eserinden (s. 405-409) Ergun Kocabıyık tarafından Türçeştirilmiştir. **Robert L. Van De Castle, otuz yılı aşkın bir süredir düşler üzerinde çalışmaktadır. Virginia Üniversitesi Medical School'daki Uyku ve Düş Laboratuvarının eski müdürü olan yazar, aynı kurumun Davranış Hekimliği Bölümündeki profesörlük görevinden emekli olmuştur. Ç.N.

1. S. Freud, "Dreams and Telepathy" (1922), Psychoanalysis and the Occult, ed. G. Devereux (New York: International Universities Press, 1953), 86; C. Jung, Dreams, İng. çev. R.F.C. Hull (Princeton, N.J.: Princeton University Press, 1974) 47; W. Stekel, The Interpretations of Dreams (New York: Grosset and Dunlap, 1962), 552; M. Boss, The Analysis of Dreams (New York: Philosophical Library, 1958) 182.
2. G. Murphy, Challenge of Psychological Research (New York: Harpers, 1961) 36.

Beklenmedik olayların, doğru bir şekilde görüldüğü düşe önbilişsel [precognitive] düş denir. Telepatik bir düş, düş görenin başka birisinin mevcut zihinsel durumunun farkına vardığı bir düştür. Durugörüşel [clairvoyant] bir düşte ise, düş gören kişi başka birisinin zihni aracılığı olmaksızın uzağındaki bazı nesnelerin fiziksel özellikleri veya buldukları yer hakkında bilgi edinir. Önbilişsel, telepatik ve durugörüşel düşler, paranormal ya da psi (psişik) düşler olarak anılır. Paranormal düşler, şeylerin dünyada işlediğini farz eden mevcut bilimsel kavramsallaştırmalara karşı açıkça meydan okuyan bir tavır takınırlar. Ne var ki, Freud, Jung, Stekel ve Boss gibi birkaç seçkin düş kuramcısı paranormal düşlerin varolduğunu güçlü bir şekilde ileri sürmüşlerdir (1).

ÜRPERTİCİ BİR ÖNBİLİŞSEL DÜŞ

Bir psikolog ve Piskoposluğa bağlı olarak çalışan bir papaz olan Walter Franklin Prince, pek çok düşün tersine, tanımadığı birisiyle ilgili çok çarpıcı bir önbilişsel düş görmüştü. Düş 27 Kasım 1917 gecesi görülmüştü. Ertesi sabah düşünü, beklenmedik trajik olaylar gelişmeden önce, karısına ve sekreterine anlattı.

Prince düşünde, elinde küçük bir kağıt olduğunu görmüştü; üzerinde kırmızı mürekkeple kağıdı getiren 35 yaşlarındaki sarışın ince uzun kadının idam emri yazılıydı. Kadın ölüm emrini Dr. Prince'e gönüllü bir şekilde getirmiş gibi görünüyordu ve kadının elini tutarsa ölmeye istekli olduğunu hemen anlayacaktı. İdam emrini inceledikten sonra, ışıklar kesildi ve ortalık kararverdi. Prince kadını nasıl öldüreceğine kesin olarak karar verememişti; ancak biraz sonra kadının elinin bütün gücüyle kendi elini sıkıştırdığını hissetti ve işlemin yerine getirildiğini anladı. Daha sonra ellerinden birisinin kadının saçlarında olduğunu hissetti, kafası bedeninden kopmuş elinde sallanıyordu; kanın ıslaklığını duyumsadı. Diğer elinin parmakları kadının ağzını tutuyordu, ağız açıktı ve birkaç kez kapanıp açılmıştı. Kopmuş ama hâlâ canlı bir baş düşüncesi Prince'i korkutmuştu. Düş yavaşça silinip kayboldu.

İki gün sonra yerel gazete The Evening Telegram'da, 28 Kasım gecesi saat 11:15 sularında, Bayan Sara Hand'in başının, Long Island Tren İstasyonunda duran bir trenin tekerleklerinin önüne, tren hareket ettiğinde tekerlekleri boynunun üzerinden geçip başını kopartacak şekilde yerleştirildiğini anlatan bir haber yayımlandı. Bedeninin yanında yeni bir kasap bıçağı ve satırı vardı. Görünüşe bakılırsa Bayan Hand rayların üzerine uzanmadan önce "idam"ını kendi başına infaz etmeye niyetlenmişti. Yanındaki el çantasında bir mektup bulundu. Mektupta şunlar yazılıyordu:

"Lütfen acilen bütün trenleri durdurun. Başım rayların üzerinde ve buharlı lokomotifler ezip geçecek ve durumumun soruşturulmasını engelleyecek... Başım canlı ve görüşülebilir ve yasalar karşısında durumumu ispatlamak için onu elimde tutmalıyım. Hiçbir zaman ölmeyeceğimi ve başım kesilip koparıldığı zaman bile halen yaşıyor olacağımı söylediğim zaman kimse bana inanmadı. Herkes güldü ve benim deli olduğumu söyledi, işte şimdi herkese bu korkunç hayatı göstermiş oldum.

Lütfen başımı parçalara ayrılmaktan korumak için bütün trenler durdurulsun. Durumumu ispatlamak için konuşmaya, konuşmak için de ona ihtiyacım var ve beni içine soktuğu bu berbat hayattan kurtarması için o doktoru istiyorum." (2).

Dr. Prince'in düşündeki fiziksel tariflere uyan Bayan Hand, birkaç ay önce genç yaştaki kızının ölümü yüzünden akılsal olarak alt üst olmuştu. Dr. Prince'in düşü önbilişsel kabul edilebilirdi, çünkü Bayan Hand, ertesini gece kendi idamını infaz etmişti. Bu düş telepatik de kabul edilebilirdi; çünkü kadın 27 Kasım günü bir kasap bıçağı ve satırı satın aldığı anda kendi ölümünü de

planlıymuş gibi görünüyor. Düş son derece benzersiz bir olaydı: bedeninden ayrıldıktan sonra da yaşayıp konuşmaya devam edebileceğini ispatlamak için karanlıkta kendi başını kesen daha önceden tanınmayan bir kadın. Dr. Prince'in düşü ellere [ing. hand: el] pek çok belirgin göndermeler de içermekteydi.

DOĞAL FELAKET DÜŞLERİ

23 yaşındaki Samuel Clemens, Mark Twain ismiyle ünlü olmadan önce, düşünde, kız kardeşinin oturma odasındaki iki sandalyenin üzerinde bir metal tabutun durduğunu gördü. Tabuta

yaklaştığında, içinde erkek kardeşi Henry'nin bedenini gördü. Bir detay özellikle dikkatini çekmişti: Henry'nin göğsü üstünde duran, ortasında kızıl bir çiçeğin bulunduğu bir demet beyaz çiçek. Birkaç gün sonra, bir Mississippi nehir gemisi infilak etmiş ve çok sayıda yolucu ve mürettebat ölmüştü. Henry de mürettebattandı. Clemens hızla Memphis'deki kaza mahalline gittiği zaman, kardeşini geçici olarak oluşturulmuş bir hastanedeki bir şiltenin üzerinde bilinçsiz bir şekilde yatarken buldu. Kardeşinin az da olsa kurtulma umudu vardı; ancak altı gün sonra hayatını kaybetti. Clemens, geçici bir süre için morg olarak kullanılan odaya girdiğinde, pek çok cesedin gösterişsiz ahşap tabutlarda yattığını gördü ancak iki sandalyenin üzerinde metal bir tabut duruyordu. Henry'nin ölümle pençeleşmesi Memphis'li hanımlar arasında büyük ilgi uyandırmış ve aralarında para toplayıp onun için metal bir tabut satın almışlardı. Clemens kardeşinin tabutuna yaklaştığı zaman, yaşlı bir kadın içeriye girdi. Elinde büyükçe bir beyaz çiçek demeti tutuyordu ve demetin ortasında kızıl renkli bir gül vardı. Kadın, demeti Henry'nin göğsü üzerine bıraktı.

Zaman zaman bazı insanlar yakında ortaya çıkacak ve çok sayıdaki kurbanı kapsayan bir felaketin "sinyallerini" alıyorlarmış gibi görünüyorlar(3). Virginia Üniversitesinde psikiyatrist olan Ian Stevenson, titizlikle yapılmış bir soruşturma sayesinde, 1913'te Titanic'in batacağını önceden hissedip [gemiye

Paranormal düşlerde, düş gören kişiye başka birisinin düşüncelerini anlıyormuş hatta uzaktaki olayları gözlem-liyormuş gibi gelir.

(Odilon Redon, 1840-1916, Suların Koruyucu Ruh, kağıt üzerine karakalem, 1878, 46,6 x 37,6 cm., David Adler Koleksiyonu, 1950. Fotoğraf © 1993, The Art Institute of Chicago.)

binmeyen] 19 kişinin verdiği bilgileri bir araya getirdi (3). Bunlardan birkaçı düşlerde ortaya çıkmıştı. Bir kişi iki kez düşünde Titanic'in omurgasının yukarıya doğru dikildiğini ve yolcuların ve mürettebatın suda yüzdüğünü görmüştü. Ne var ki, bu düşünden dolayı değil de iş planlarındaki bir değişiklik dolayısıyla yolculuğunu iptal etmişti.

21 Ekim 1966 tarihinde, çok büyük bir kömür ocağında toprak kayması meydana geldi ve Gal'li madenci köyü Aberfan'ı yuttu; büyük çoğunluğu öğrenci olan 144 kişi öldü. Bir İngiliz Psikiyatrist olan J. Barker, sonraki hafta bir ulusal gazetede yer alan yoğun isteklere cevaben bu trajedi hakkında paranormal bilgiler aldıklarını hisseden kişilerden çok sayıda bilgi topladı (4). Bütün iddiaların doğruluğu dikkatli bir şekilde araştırıldıktan sonra, geriye Dr. Barker'in güvenilir bulunduğu 35 vaka kaldı. 24 vakada, [Dr. Barker'in sorularına] cevap verenler toprak kayması meydana gelmeden önce başka bir kişiye bilgi vermişlerdi. Anlatımların 25 tanesi düşte görülmüştü. Bir tanesinde, düş gören kişi ABERFAN kelimesinin parlak harflerini net olarak okumuştur. Bir diğerinde, Brighton'lı bir telefon operatörü kendisine doğru yürüyen ve arkasından bir toz ve duman bulutunun geldiği bir çocukla çaresiz bir şekilde konuşmuştu.

Görünüşe bakılırsa en net önbilgişel düş Eryl Mai Jones isimli genç bir kızinkiydi. Düşlerini çoğu kez annesine anlatmaya çalışıyor, ancak annesi onu başından savıyordu. Fakat bir sabah Eryl Mai gördüğü düşlerden birisini dinlemesi için annesini yakaladı. Düşünü şöyle anlattı: "Okula gidiyoruz ama orada okul yok; orayı kara bir şey kaplamış." Annesine, "Ölmekten korkmuyorum anne. Peter ve June ile birlikte olacağım" demişti. İki gün sonra okulun üzerine büyük bir cüfuf tortusu çöktüğü zaman, Eryl Mai, Peter ve June 118 çocukla birlikte ezildi ya da canlı canlı toprağın altında kaldı.

3. I. Stevenson, "Seven More Paranormal Experiences Associated with the Sinking of the Titanic," *Journal of the American Society of Psychological Research* 59 (1965): 211-24; ayrıca bkz. I. Stevenson, "Precognition of Disasters," *Journal of the American Society of Psychological Research* 64 (1970): 187-210.

4. J. Barker, "Premonitions of the Aberfan Disaster," *Journal of the Society for Psychological Research* 44 (1967): 169-81.

Parmakları boğumsuz bir çocuk.
Otuz ikilik desteden beşer kağıt dağıtıyor hepimize.
Borsada oynamış bir adam.
Kazanmış ve şapkalı.
Şanssız bir kadın.
Herşeyini yitirecek.
Ben sakallıyım.
Ellerimi yüzümde dolaştırdığımda kendimi tanımakta güçlük çekiyorum.
El çırpıldığında yanıp el çırpıldığında sönen bir lamba.
Gecenin içinde ve tam başucumda.

Böyle başlıyor düş.
Kimse el çırpmadan bitiyor.
Karanlıkta ne olduğunu anlamak olanaksız.
Uyumak gerekmiyor artık.
Gözlerimi açıyorum o zaman.
Açmamı söylüyor.
Giyinmesini izliyorum.
Gece gibi giyiniyor.
Siyah ve açık.
Pabuçlarını ben giydiriyorum.
Çantasını uzatıyorum.
Koltuğunun altına sıkıştırıyor.
Aramızda yatan ince uzun köpek dışarıya çıkılacağını anlıyor, yataktan iniyor,
tasmasını asıldığı yerden alıp getiriyor.
Kırmızı gagalı bir kuş çarpıyor pencereye.
Boynunu kırıyor.
Kapıda dikilen köpek irkiliyor.
Kuşun camda bıraktığı ize takıyor gözünü.
Bir süs köpeğinin şımarıklığıyla bakıyor kuşun vurduğu yere.
Tasmayı ağzından bırakmaya kalmadan.
Pencereyi açıyorum.
Köpek bir sıçrayışta yok oluyor.
Ardından koşmam gerekmiyor.
Nereye düştüğünü biliyorum.

Lambayı söndürmeden terkediyorum odayı.
Gideceğimiz yere tek başıma gitmek istiyorum.
Onu banyoda bırakıyorum.
Bir çırpıda üstüne geçirdiği giysisini çıkarıp yeniden giymeye girdiği yerde.
Bırakıldığını bilmiyor henüz.
Köpekle kuşun sonunu bilmiyor.

Bir düşteymiş gibi yaşıyor.
Gerçeklerden habersiz.
Tanıdığı olmadığından kimsesiz.
Benimle yalnızca yatıyor.
Uykusunu paylaşıyor.
Başladığım düşleri bitiriyor.

Cinsini bilmediğim bir kuş daha görünüyor, yürüdüğüm yönde kayboluyor.
Bir bisikletli, bir taksi, bir kamyon, belediyenin bir otobüsü.
Taksiye biniyorum.
Durdurmuş bulunduğumdan binmek zorunda kalıyorum.
İçilmemiş bir sigara uzatıyor sürücü.
Dudaklarındakini uzatıyor sonra.
İlk uzatılanı yakıp ikincisini geri veriyorum.
İkimiz de nereye gittiğimizi bilmiyoruz.
Ardımızda ölü sesli bir köpek havlıyor.
Sürücü dikiz aynasından bana bakıp gülüyor.
Taksiyi durdurmuş olduğuma seviniyorum.
Beni aldığı yerde olanları anlatıyorum ona.
Yarıda bıraktığım düşü.
Çocuğu, adamı, kadını.

Kadınla ilgileniyor sürücü.
Herşeyini yitirecek olmasına üzülüyor.
Sanki biraz daha hızlı sürüyor taksiyi.
Nereye gidileceğini biliyormuş gibi davranıyor.
Kadına üzülükçe sislenen gözlerini aynadan kaçırıyor.
Ötekinden söz etmiyorum.
Banyodakinden.
Kuşu anlatıyorum.
Tasmaı ağızında yok olan köpeği.
Sürücü bana bakmıyor artık.
Yumduğu gözlerini karanlığa dikiyor.
Gittiğimizi bilmediğimiz yere varamayacağımızdan kuşkulaniyorum.
Taksiyi durduramıyorum.
Sürücüden durmasını istemiyorum.
Baslattığım düşü yerime bitiren sürücüyü uyandırmaya çekiniyorum.

Paylaşmanın tehlikesini yeni anlıyorum.
Beni yanında yatanın düşünceleri gelip beni buldukça onun yerine üzülüyorum.
Duygulanıyorum, kendime kızıyorum.
Aramızdaki uzaklık arttıkça herşeye uyanıyorum.
Ondan uzaklaştıkça anladığım herşeyi yitiriyorum.
Anlamayı olanaklı kılan bir karanlığa boşaltıyorum içimi.
Kendimi de anlıyorum bu arada.
Bitmeyen düşün sonunda.

Kadınları
seyrederdim.
Yoldan
geçenlerini,
kafelerde
oturanlarını,
sevgilisine sıkı
sıkı sarılmış
olanlarını,
otobüse
yetişmeye
çalışanları vs.vs.
Kendimi
saklayarak
seyredebiliyordum.
Beni farkedenden
vardıysa bile
hemen
unutuyordu.
Çünkü tanrı
tarafından
verilmiş bir
yeteneğim var
benim;
unutulmak! Asla
akıllarında
tutamadılar beni,
asla!

Kalan bir kolumla içine düştüğüm kabusu yazmakla vakit mi harcıyorum dersiniz? Emin olun hiç umurumda değil. Bana ait hiçbir şey kalmazken, herşeyim yavaş yavaş çalınırken, oturup, bana ait olamayacak bir zamanı nasıl daha iyi harcardım diye düşünenecek değilim. Yarattığım o şey'in bana neler yaptığını, bana ne tür acılar çektiğini; ve şu an bile zihnimin silinmeye devam eden yerlerinden zar zor çıkardığım, bir süre sonra da artık başkasının geçmişi olacak felaketleri yazarsam, birgün bıraktığım bu ipuçlarıyla kendimi tekrar yaratabilirim belki.

Evet ben de herkesin yaptığını yaptım. Hayatım boyunca, herşeyimi verebileceğim aşkı ve o kadını arayıp durdum. Yıllarımı umutsuzca harcardım. Söylemeye gerek var mı bilmiyorum, umutsuzluk ve hayal kırıklıkları yakamı bırakmadı. Elbette böyle olacaktı. Elbette işin başında göze almıştım gittikçe dayanılmaz hale gelecek geceleri. Ama artık yaşlı sayılırdım ve gün geçtikçe göze aldığım acılardan daha fazlasıyla karşılaşılırdım. Sizi sıkamak istemiyordum; herkesin bildiği bu acıları anlatmayacağım daha fazla. Sonuçta bu acılardan dolayı intihar etmedim ya da delirmediğim. Kendimi oyalamayı öğrenmeseydim, oynadığım oyunun içine düşmeseydim böyle, belki ikisinden biri olabilirdi sonum. Oysa şimdi anlıyorum, sadece hiç düşünemeyeceğim garip sonumu ertelemeyi başarabilmişim.

Kadınları seyrederdim. Yoldan geçenlerini, kafelerde oturanlarını, sevgilisine sıkı sıkı sarılmış olanlarını, otobüse yetişmeye çalışanları vs.vs. Kendimi saklayarak seyredebiliyordum. Beni farkedenden vardıysa bile hemen unutuyordu. Çünkü tanrı tarafından verilmiş bir yeteneğim var benim; unutulmak! Asla akıllarında tutamadılar beni, asla!

Seks ise çoktan hayatımı terketmişti. Seyrettiğim kadınların birer cinse! organı olduğunu biliyordum, ama anlam veremiyordum buna. Kendi penisimin yerini de, günde birkaç defa musallat olan çişin ağırlığıyla anımsıyordum.

Herneyse; hepimiz, böyle sürüp giden bir hayatın bile, bazen böyle sürüp gidemeyeceğini biliriz. Biliyordum. O sabah yataktan kalktığımda, güneşin rengi bile başka bir kapının açıldığını haber veriyordu bana. Dışarı çıktım. Her zamanki gibi yürüdüm. Her zamanki gibi seyrettim. Görünürde bir şey değişmiyordu. Ama sevgili bayım, benim gibi yıllarınızı beklemeye vermişseniz eğer, sessizliğin zaman zaman daha da sessizleştiğini duyabilirsiniz. Acelem yoktu, duymuştum.

Sonra, parkın birinde, kuşlara yem atan kadını gördüm. Bir süre seyrettim onu. Park çıkışına doğru yürüdüğümde bir başka kadınla karşılaştım. Yanımdan geçinceye değin, kendimi sürekli unutturarak -yakın geçişlerde kullandığım silahımdı bu-, onu da seyrettim. Menekşeli terasların olduğu sokağı geçerken, balkonda sigara içen kadını gördüm. O zaman durdum. Bir gariplik vardı evet. Ben bu kadınları tanyordum. Yıllar boyunca böyle birşeyi hiç hissetmediğim göz önüne alınırsa, durmamın ne kadar uzun sürdüğünü

anlayabilirsiniz sanırım.

Kuşkularımı denemek üzere şehrin en kalabalık meydanına kadar başımı kaldırmadan yürüdüm. Meydana ulaştığımda, bir tümseğin üzerine çıkıp, oraya tünedim. Gözlerimi bütün dikkatimle kadınların üzerine diktim. Ayağı takılan kadını, yağmur yağıyor mu diye elinin tersini göğe çeviren genç kızı, vitrindeki her ne varsa onu, ısrarlı parmağıyla gösteren fahişeyi; evet hepsini bir yerlerden tanıyordum işte. Ne kadar baygın kaldığımı hatırlamıyorum. Bir duvarın önüne kadar taşımışlar beni. Sırtıma dayanmış su borusunun huzursuzluğuyla kendime geldim. Başımı kaldırmadan evime kadar yürüyüp, yatağımın altına girinceye kadar da, dünyanın gerçekliği, çizitmiş etimin sızlamasından başka bir şey olamadı.

O kabusları da anlatmaya gerek yok. Aslında kabustan çok, anlamak istemediğim tek bir şeyin farklı silüetleri gibiydi onlar. Esas şeytanın gönderdiği, aptal ve köle ruhlu iblisleri. Korkudan deli gibi çarpan kalbim, rahat ve tekdüze hayatımın sonunu müjdeliyordu işte. Neden o kadınların tanıdık geldiğini biliyordum artık. Çıldıracak gibiydim. Şöyle diyordum kendi kendime: Hayatımın kadını her gün yanımdan geçip gidiyor ve ben farkına bile varmıyorum. Hepsi 'o' olabilir. Hepsi! Sadece kader istemediği için yollarımız kesişmiyor onunla.

adının
yaratılması için,
bu öyküyü
okumam yeterli
miydi
bilmiyorum.
(Şimdi bana
diyeceksiniz ki:
"Zavallı bir
Arjantinliyi bu
şekilde
lanetlemeniz hiç
doğru değil. Siz
bir işaret arayıp
bulmuşsanız,
onun suçu ne?".
Bekleyin bayım.
Bekleyin ki,
Borges'i neden
böyle nefretle
andığımı size
anlatabileyim).
Doğrusunu
isterseniz, şu son
dakikalarım
değın hep
sordum kendime;
yine soruyorum:
Neden böyle bir
şeye kalkıştım?

Artık her kadın benim için tanıdık ve hayatımın aşkı olmaya adaydı. Eski soğukkanlılığımdan eser kalmamıştı böylece. Otobüsün penceresinden bakan bir kadının uzaklaşmasını seyrederken bile, 'eğer ayakkabımı bağlamasaydım yetişebilirdim' diyerek kendimi bir enkaza çeviriyordum. Şunu söyleyebilirim bayım, hep bir şeylere geç kaldığını bilmek, dayanılacak bir şey değildir.

Oysa ben dayandım. Asla tek başıma düşünemeyeceğim bir oyunun içine düştüğüm için. Kimdi biliyor musunuz o uğursuz oyunu aklıma sokan, o uğursuz adam? Borges! Evet, o cehennemde yanasıca J.L.Borges! Neyse ki, onun şu an neler çekmekte olduğunu biliyorum ve bu biraz olsun içimi ferahlatıyor.

Adamın biri, bir düş adam yaratmaya karar verir. Tapınağa çekilir, yaratmayı düşündüğü adam tamamen düşsel olmasına karşın, gerçek biri gibi bir geçmişe, geleceğe ve şimdیه de sahip olacaktır. Tüm ayrıntıları tasarlar, adamı yaratır ve dünyaya salar. Ama öykünün sonunda, yaratıcılığa soyunan adamımız, tapınağı saran alevlerin kendisini yakmadığını fark eder. O an kendisinin de, başkası tarafından yaratılmış bir düş varlığı olduğunu anlar.

Kadının yaratılması için, bu öyküyü okumam yeterli miydi bilmiyorum. (Şimdi bana diyeceksiniz ki: "Zavallı bir Arjantinliyi bu şekilde lanetlemeniz hiç doğru değil. Siz bir işaret arayıp bulmuşsanız, onun suçu ne?". Bekleyin bayım. Bekleyin ki, Borges'i neden böyle nefretle andığımı size anlatabileyim). Doğrusunu isterseniz, şu son dakikalarım değın hep sordum kendime; yine soruyorum: Neden böyle bir şeye kalkıştım? Oysa ilk günlerde cevabını bildiğimi sanıyordum: Yalnızdım ve yalnızlığımı yok edecek en mükemmel şeyi oluştuyordum. Bu dünyadaki yanımdan geçip gitmekte olan tüm olasılıkların kusursuz birleşimi olacaktı o.

Tahmin edebileceğiniz gibi, çok uzun zamanı aldı felaketimi hazırlamam. Artık yaşlandığını saklamayan bir beyinle, görme yetisini kaybetmeye başlamış bir çift gözle yine de iyi bir iş çıkarmışa benziyordum. Her şeyi öyle ince, öyle ustalıklarla dokumuştum ki. Eğer bir tapınağa

kapanmış olsaydım, peşine düştüğüm kusursuzluk büyüsünün etkisiyle bir daha dışarı hiç çıkmayabilirdim. Oysa benim kendime seçtiğim tapınak şehrin kendisiydi. Şehrin sokaklarıydı. Bu da yaşlı zihnimi, avcı bir kedinin çevikliğiyle donatmıştı. Atıktım; çoğu zaman avladıklarımın bile haberi bile olmuyordu pençemden. Acımasızdım; kurbanlarımı gözümü kırpmadan parçalıyordum. Açgözlüydüm; her parçanın değerini biliyordum.

Şimdi bakıyorum da, ilk zamanlarda bulduğumu sandığım cevap değildi bana bunları yaptırın. Ya da en azından, kadınımlı oluştururken başka bir neden varlığını keşfetmeye olanak bulmuştum. Tüm o topladığım, çaldığım, söküp aldığım kadın parçalarını düşlerimde birleştirirken, ortaya çıkacak varlığın biteceği yalnızlık, çoktan kaybolmaya başlamıştı zaten. Bu oyun beni her yanımdan kavramıştı ve özlediğim kadınsı sıcaklığı bana armağan etmişti. Ne diyebilirim, erken zafer! (İtiraf etmeliyim; kadın, bir bedene sahip olduğunda, artık nefes almaya ve benle birlikte olmaya başladığında bile, avlanırken döktüğüm kanların, uykuyla ördüğüm o ilk halinin, bana daha çok zevk verdiğini düşünür haldeydim. Görüyorsunuz işte, acı her zaman bilgeliği getirmiyor.)

Borges, beni düşlerken işi biraz daha ileri götürmüş, yarattığı adamın üzerine önce acılar göndermiş, sonra da içine daha önceden yerleştirdiği düş gücü sayesinde de, onun bir başkasını düşlemesini sağlamaya kadar götürmüştü işi. Tüm bu ateşlemeyi başlatacak tetiği de tasarlamıştı. Kendi öyküsünü düşünün içine yollamış ve benim karşıma çıkararak, herşeyi doğal bir akış gibi göstermişti. Gerisi bana kalmıştı. İşte size, bir tanrıya yakışır bir tevazu örneği!.

Yıllarımız birlikte geçti onunla. Çok uzun zaman aynı 'yastığa' baş koyduk. Bilmiyorum, daha önce böyle bir evliliğe tanık olmuş muydu tarih, ama ben böyle bir güveyliği dolu dolu yaşadım. Öyle bir yaratıktı ki o, bir şeylere geç kalmış olduğum duygusu ebediyen çekip gitti yaşamımdan. Dünyamdaki her olasılık, her beden, bir aşkın içinde kardeşçe yaşadı gitti yıllarca.

Felaketin bunun neresinde olduğunu soruyorsunuz değil mi? Öyle ya, dünyanın en şanslı erkeğiydim ben. Yüzyıllar boyu çoğu kişinin hayal edip de, başaramadığı şeyi (belki de cesaret edemediği şeyi demeliydim) becermiştim. Hayallerimin kadınıyla (kadınlarıyla) evlenmiştim. Yoksa çağımın zavallı bir insanı olarak, amacıma ulaşmanın amaçsızlığıyla mı kavruluyordum; hayallerin gerçekleştiği yerde, yeni hayallere yelken açmaya çalışan bir hayvan mı vardı içimde? Evet evet çiğ süt emmiş biriydim, herkes gibi hayallerimin gerçekleşmesinden deli gibi korkmuştum.

Keşke öyle olsaydı. O zaman tüm bunları size yazmamın anlamı da gereği de kalmazdı. Şu an, elimdeki kadehe bakarak, kendimden nefret ediyordum muhtemelen. Ben de bu durumu tercih ederdim, inanın. Onursuz olmayı öğrenmek niye zor olsun, değil mi?

Sadece bir şey hesapladığım gibi gitmedi (Bilirsiniz ki, en kusursuz planların bile bir eksiği vardır bayım). Şu apaçık ortadadır: "Sen birisini yaratabiliyorsan, başkasının da bir zamanlar seni yaratmaya fırsatı olmuş olabilir...". Hayır hayır, bu kuralı göz ardı etmedim ben. Hatta zaman zaman, beni düşleyenin uyanmasına ya da düşlemekten sıkılmasına ne kadar kaldı diye düşündüğüm bile oldu. Ama çok geç öğrendiğim bir şey var; tanrıcılığa kalkıştığında, mütevazı bile olduğunu sansan, hiç ummadığın bir şey çıkar, tanrılığını küçümser ve seni ait olduğu yere fırlatır.

Evliliğimizin o güzel yıllarının sonuna doğru, düşünülen biri olduğumdan emin olmaya başlamıştım. Ama kimdi bu biri? Aklıma gelen ilk isim, elbette ki sevgili J.L.Borges'ti. Borges, beni düşlerken işi biraz daha ileri götürmüş, yarattığı adamın üzerine önce acılar göndermiş, sonra da içine daha önceden yerleştirdiği düş gücü sayesinde de, onun bir başkasını düşlemesini sağlamaya kadar götürmüştü işi. Tüm bu ateşlemeyi başlatacak tetiği de tasarlamıştı. Kendi öyküsünü düşünün içine yollamış ve benim karşıma çıkararak, herşeyi doğal bir akış gibi göstermişti. Gerisi bana kalmıştı. İşte size, bir tanrıya yakışır bir tevazu örneği!.

Ben bu öykünün
kahramanım
diyelim, beni
yazanın Borges
olduğunu
bulursam,
Borges'in tarzına
uygun olmayan
bir şey yapmış
olurum. En
azından Borges,
böylesine
gösterişli ve
hayret
uyandıracak, ama
bir o kadar da
ucuz olacak bir
şeye asla
kalkışmaz. İkinci
neden ise şuydu:
Borges'in ismine
güvenim yoktu.
O, kendi
öykülerinde,
kendi ismini bile
kullansa, isminin
içinde
bulunmayabilirdi;
ya da ismini
başka bir
karaktere verip,
başka bir yerde
bir başkası
olmanın tüm
nimetlerinden
yararlanabilirdi.
Üçüncüsü de
şuydu: Borges
ölmüştü.

Artık buna bir altıncı his mi dersiniz, yoksa bilimsel nedenle açıklanabilir bir içgüdü olarak mı düşünürsünüz bilmiyorum ama, o kişinin Borges olmadığını anladım. Beni düşleyenin o olmasını engelleyen bir sürü neden vardı. Birincisi ve en önemlisi şuydu: Hayatımı ve tüm olanları bir öykü olarak düşünürsek (ki ben Borges'in düşlerinin ve hayallerinin bir öykü karakteri taşıdığına inanıyorum), bir öyküyü ucuzluğa sürükleyebilecek renkli bir yanlışlık vardı ortalıkta. Ben bu öykünün kahramanım diyelim, beni yazanın Borges olduğunu bulursam, Borges'in tarzına uygun olmayan bir şey yapmış olurum. En azından Borges, böylesine gösterişli ve hayret uyandıracak, ama bir o kadar da ucuz olacak bir şeye asla kalkışmaz. İkinci neden ise şuydu: Borges'in ismine güvenim yoktu. O, kendi öykülerinde, kendi ismini bile kullansa, isminin içinde bulunmayabilirdi; ya da ismini başka bir karaktere verip, başka bir yerde bir başkası olmanın tüm nimetlerinden yararlanabilirdi. Üçüncüsü de şuydu: Borges ölmüştü.

Ama ben daha çok hislerime güvendim. Eğer düşlenen biri olduğunuzu bulmuşsanız, mantıktan çok, biraz daha size yakın birşeye, hislerinize güvenmenizin biraz daha işe yarar olduğunu düşünürsünüz.

Başka yazarları da hiç düşünmedim. Aklıma gelebilecek yazarlar için de aynı 'ucuz son' sorunun olduğunu biliyordum. Benim aradığım daha farklı düşünen biriydi. Kurnazlığıyla övünen, oyun oynamaktan ve bu oyunu bir işkence karnavalına çevirmekten çok hoşlanan, belki de bir intikam peşinde koşan, sabırsız ve eninde sonunda sahneye çıkmak isteyen bir kişilik. Yeni doğmuş olan biri; bir çocuk.

Sizin başınıza gelseydi ne yapardınız? Yıllar boyu çektiğiniz acıları dindirmenin yolunu, bir yazarın öyküsünü okuyarak buluyorsunuz; birçok kadından aldığınız şeylerle hayatınızın aşkını yaratıyorsunuz; sonra onunla mutluluk içinde yüzüyorsunuz; sonra kendinizin de düşlenen bir durum olduğunuzu buluyorsunuz, mutluluğunuz gölgeleniyor; sizi düşleyen i çıldırılmış gibi arıyorsunuz, bulamıyorsunuz; en sonunda kim çıkıyor peki? Hayatınızın aşkı, uğruna herşeyden vazgeçip de yarattığınız o kadın!

Şaşırdınız mı bayım? Ben hiç şaşırmadım. Kendini göstermek istediğini adım gibi biliyordum ben, herşeyi bana açıklayacağını da. Benim düşleyerek farkettiğim birşeyin, beni düşleyerek var olmamı sağlayan şey olduğunu imkansız bulmanız çok doğal. Böyle bir paradoksun oluşmasının, gerçek hayat içinde yeri olmadığı üzerine, bir sürü şey söyleyebilirsiniz, kanıtlar gösterebilirsiniz. Ya da bu mektubu, deli saçması diyerek çöpe atarsınız. Kim bilebilir ki delirmediğimi? Ama beni bir deli olarak görerseniz de, hiç olmazsa öykümün burasına kadar geldiyseniz, sonunu da okuyun. Lütfen okuyun. Kurtuluşum ve hatta sizin kurtuluşunuz bile buna bağlı olabilir.

Kadınlar bayım! Kadınlar! Hesaba katmadığım şey buydu işte. Bir kadının, hele hele binlerce kadından yaratılmış bir kadının neler yapabileceğini, kırk yıl düşünseniz de bulamazsınız. Mutluydum, kusursuz kadını elde etmişim. Çok uzun süre mutluluğum kollarında uyumuştum. Daha ne olabilirdi ki? Daha düşünecek ne vardı ki? Ama bir kadın için böyle olmadığını, hele binlerce kadın için hiç böyle olmadığını gördüm.

Aslında kadının düşü tüm hayatımı kapsamıyor. Hatta, ilk olarak benim onu düşlediğim kısmına kadar, nispeten gerçek bir hayatım olduğundan bahsedebiliriz. (Dolayısıyla, paradok da gerçekleşmemiş oluyor bakın). Kadının bana yaptığı şey tam olarak şuydu: beni ve gerçekliğimi ele geçirmek. Evet, hayatımın belli noktasından sonrasını ele geçirmeyi başarmıştı. Nedenini de şöyle açıklayabilirim belki: Yaratılmanın öfkesi! İnsanların

Hepimiz, bazı zamanlar, evrenden şüphelendik, kendi düşümüz olabilir mi diye. Şimdi, bu noktada, her ikisinin de doğru olduğunu söylemek isterdim. Ama üstünde durduğum zemin buna izin vermiyor. Kelimelerimin, kavramlarımın, yeminlerimin tümü; vıcık vıcık bir çamurun üstünde bir anlığına ayağa kalkmış, ama yeniden yere düşeceği kesin bir gölgenin beceriksiz hareketleri gibi. O çok güvendiğimiz zaman'ın bile, burda ve her düşte farklı bir işleyişi var. Bu yüzden kimse bana inanmayacak biliyorum.

çoğunda tanrıya karşı bu tür bir gizli öfke bulunur. Ve düşünün bir, ya bu çoğunluk bir yerde, bir bedende toplanırsa... Tahttan indirilmek kaçınılmazdır.

Hayatımın geri kalan kısmını düşünerek geçirebilirdim. Sonuçta, ne olursa olsun sonuçta hala hayatımın kadınıyla birlikteydim. Ve nasıl olsa, biri tarafından düşünmüş olduğumu hep biliyordum; üstelik beni düşleyen kim olduğunu bilmek gibi az rastlanır bir lüksüm de vardı. Geriye sadece, bir düş olarak yaşamının kendine özgü nimetlerini keşfetmek kalıyordu bana.

Oysa bir süre sonra beni düşlemekten sıkıldı. Gerçekten. Sıkıldı. Çünkü benim acıyla geçen yıllarım onun düşlediği kısmın dışında. O halde benim gibi sıkıcı birşeye neden vakit ayırsın ki? O bir çocuk henüz. Keşfetmek istiyor, bozup yeniden yapmak istiyor. Küp oyunlarını anımsayın bayım... Bir de size daha önce söylediğim şeyi anımsayın. Beni hiçbir kadın aklında tutamaz.

Unutulmak dedim. Unutulmaya da razıyım. Sevinçle karşıladım böyle bir şeyi. Hiç olmaya geri dönmek de iyi bir lüktür. Ama hayır! O şu an başka bir adam yaratmakla ölesiyeye meşgul. Yavaş yavaş, tıpkı benim yaptığım gibi örüyor onu. Avlıyor, parçalıyor, yapıyor. Gözlerimin önünde yeni bir adam inşa ediliyor. Onun tapınağı ne şehir, ne sokaklar, ne başka binlerce adam. Bildiği ve gördüğü tek şeyden avlanıyor. BENDEN!

İşte, artık bundan sonrasını, en ucuzcu yazarların bile uğramayacağı bir sona bağlamak zorundayım. Herşeyi biliyorum. Darmadağın olmuş, talan edilmiş maden havzasına dönüşmüş zihnimle bile bilebiliyorum. Siz de biliyorsunuz, hafızamın derinliklerindeki bir yerden alınan bir öykünün yazarına dönüştürüldüğümü. Tanrısına olan öfkesini, tanrısını öldürmekle bile durduramıyor o. Tanrısının belleğine girip, herşeye neden olan anıyı canlandırıp, evreninin ilk haline dönmek isteyen bir çocuğa nasıl kızabilirim ki? (Ettiğim lanetlere de bakmayın siz...Sadece kırgınlık benimkisi. Başka bir adamla aldatılmış olmanın verdiği, boğazıma takılan bir şey).

Hepimiz, belli dönemlerde, yaşamımızı bir başkasının düşü olduğunu düşündük. Hepimiz, bazı zamanlar, evrenden şüphelendik, kendi düşümüz olabilir mi diye. Şimdi, bu noktada, her ikisinin de doğru olduğunu söylemek isterdim. Ama üstünde durduğum zemin buna izin vermiyor. Kelimelerimin, kavramlarımın, yeminlerimin tümü; vıcık vıcık bir çamurun üstünde bir anlığına ayağa kalkmış, ama yeniden yere düşeceği kesin bir gölgenin beceriksiz hareketleri gibi. O çok güvendiğimiz zaman'ın bile, burda ve her düşte farklı bir işleyişi var. Bu yüzden kimse bana inanmayacak biliyorum. Hatta ben bile. O halde bu satırları neden yazdım? Çünkü, şu an bunları okuyan o 'bir başka' adamın, şu an yok olmakta olan adamla aynı kişi olduğunu anlamasını, onun peşine düşmesini istedim. Ama dediğim gibi, ben bile inanmayacağım kendime yazdığım bu mektuba...

Benden ilk çalınan şey olan gözlerim gittikten sonra alıştığım bu karanlık! Uzaktaki bir kıtanın bir yerinde, tekrar uyanmakta olan sizi karşılayacak karanlıkla aynı.

..

"It was a large room full of people"
(Laurie Anderson)

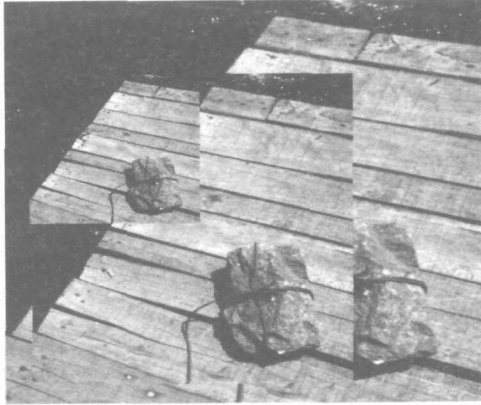
Çok kalabalık bir mekandı. Ben de oradaydım ve hiçkimse orada olduğumun farkında değildi.

Sürekli bir o yana bir bu yana koşuşturuyorlardı. Sanırım panik halinde olmayan tek bendim.

Sanki aslında beni farketmelerinden korkmam gerekiyordu ama pek umurumda da değildi.

Korkmam gereken neydi, beni fakederlerse bana ne yapacaklardı? Bilmiyorum.

Dışarı mı atacaklardı? Belki de daha kötü birşey.

Her neyse. Sonuçta beni farketmemişlerdi ve farketmeler de hiç umurumda değildi.

Orada bulunmamın bir nedeni vardı. Birşey yapmak üzere oradaydım. Bir başkasını bekliyordum.

O başkası sendin. Birlikte birşey yapacaktık ve senin gelmeni bekliyordum. Aslında oradaydın. Bunu hissediyordum. Sen her yerdeydin.

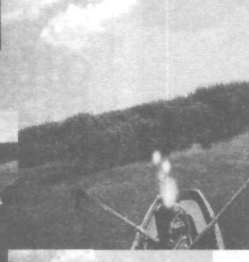
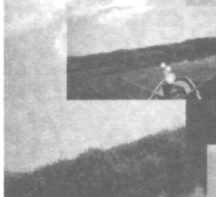
İyi aydınlatılmış, yüksek tavanlı bir salondu burası. Her tarafta açık kapılar vardı. Kapılar, geniş ve sonsuz koridorlara açılıyordu. Oradakilerin tümü erkekti. Hepsi birbirine

benzeyen sıkıcı kıyafetler giymişlerdi. Şey gibi; gri pantolon, siyah yumuşak ayakkabı, beyaz

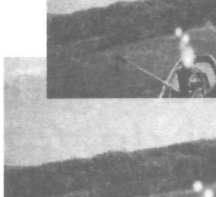
gömlek ama kravatsız.

Dosdoğru bir kapıdan
diğetine doğru yürüyorlardı

Asla birbirlerinin yüzlerine
bakmıyor ama bir şekilde
çarpışmamayı da
başarıyorlardı.

Ben serbestçe,
aklıma estiği gibi
ortalıkta
dolaşarak seni

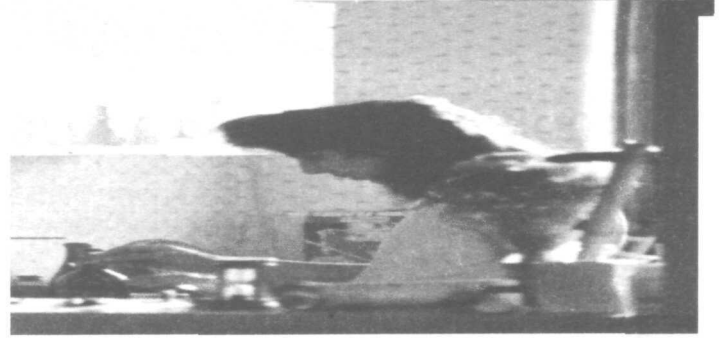
arıyordum. Bir
hayalet
gibiydim.

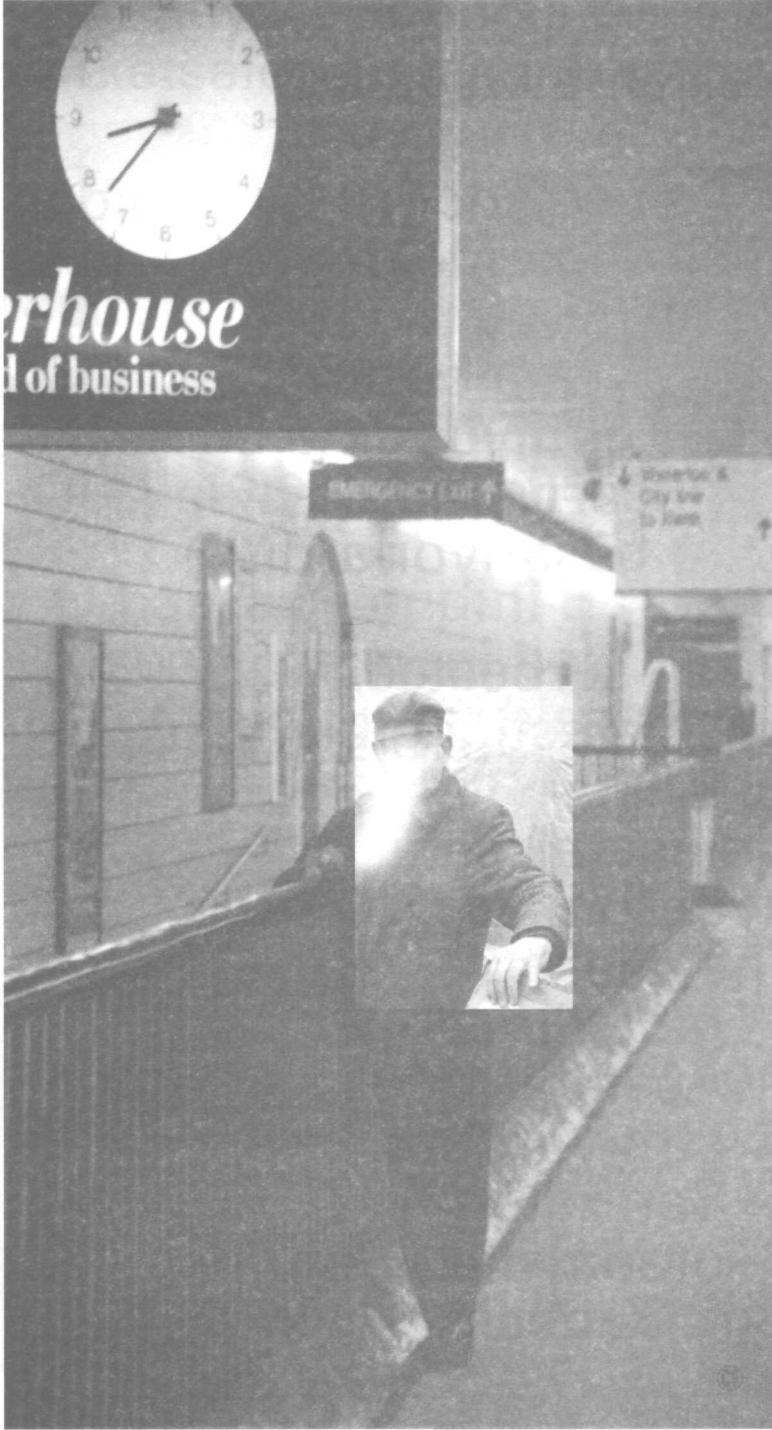
Acele
etmiyordum.

Sen zaten
oradaydın. Bunu

hissediyordum. Sadece
maddeleşmeni
bekliyordum.

Ne zaman canın
isterse...

çok hoştu ve sonsuza kadar orada kalmak istiyordum ben.

Geldiğinde, orada, onların hoşuna gitmeyecek birşey yapacaktık birlikte. Ama sen zaten oradaydın ve muhtemelen birlikte yapacağımız şeyi de zaten yapmaya başlamıştık ve ben kendimi iyi hissediyordum ve beni onlara görünmez ve içinden geçilebilir yapanın sen olduğunu da biliyordum ve bunu bilmek

ağustos 1998
cihangir/maslak

Sade Kahve İçen Zürafa Ağlıyorsa Eğer

Pınar Öğünç

aytutulması

- Uyuyamıyorum doktor bey.
- Hiç mi?
- İlk yattığım zaman biraz; o da çok değil.
- Rüya?
- Rüya yok. Görsem de ya uyuyamadığımı ya da rüya göremediğimi görüyorum. Sonra da susayarak uyanıyorum.
- Olmaz. Yarın gece uyandığınızda suyla birlikte şu yazdığımı da içeceksiniz. Söyleyeceklerimi unutmayın.
- Olur.

-----Oldu.

FORMÜLÜ

500 mg sonra odanın bilmediği köşelerinden yükselen çığlıklarla birleşecek olan kesik kesik üç siren sesiyle uyudu. Dünyaya, ne yaşanmışlık, ne de tersinden doğan tarifsiz bir tanıdıklıkla bakacağı, yaşamını kendi gözünde eskiten kaçışsız bir yinelemeyle kusacağı, kusacağı, kusacağı günlerin ilki miydi bu? Uyumamak sorun değildi belki ama rüya görmemek çok kötü demişti Hipokrat yeminli gözlüklerinin üzerinden hiçbir yere bakmayan adam. Bir sabah gelecek, o da "her şeyi gördüm" diyerek uyanacak mıydı? "Olmaz" demişti, "Rüya görülmelidir. Olmazsa olmaz."

ENDİKASYONLARI

Ben yine benim ama yine de tam değilim. Saçlarım başka, gözlerim başka, ayak parmaklarım arasındaki açılar başka. Birisi ardımdan sesleniyor, ardımda kavak ağaçları; adım başka. "Suyu," diyor, "Suyu temizledin mi?" Bunu niye bana soruyor? Yüzümü ona dönmeden konuşuyorum, çünkü biliyorum, dönersem yanaklarımda yaralar açılacak.

"Suyu kirleten sensin ve ben o suyu balkondaki sardunyalara bile dökmem" diyorum. Dili düşmüş bir balkon kapısının hızla kapandığını duyuyorum. Bir de çay bardağı kırılıyor galiba. Yolun karşısından bir karaltının bana doğru geldiğini görene kadar, olduğum yerde kıpırdamadan duruyorum. Üzerimde kendinden desenli yeşil bir elbise var ve bulutlar gözümle izleyemeyeceğim kadar hızlı hareket ediyor. Başım dönüyor desem yeridir.

İlkokulda benden bir üst sınıfta okuyan ve bir keresinde eve kadar çift saplı okul çantamı taşıyan gözlüklü çocukmuş gelen. El işi dersinde çakıl taşlarını boyuyorduk; çakıl doluydu çantam.

Bulutlar çok, çok hızlı geçiyor saçımın üzerinden. Üzerimde kendinden desenli yeşil elbisem var. Anımsayamayacağım bir ana kadar da o olacak üzerimde.

FARMAKOLOJİK ÖZELLİKLER

İsim.

Arapça.

"Dün gece rüyamda kendimi ölmüş gördüm."

"(Ama) Ölmeden önceki son haftam rüya gibi geçti."

"Daha aylar öncesinden rüyama girmeye başlamıştı (zaten)."

"(Biliyor musun) Ne zaman rüyamda gri bir kedi görsem yağmur yağar."

"Rüyam çıktı, (noktalı virgül), öldüm."

UYARILAR

Sevgili doktor,

Bu mektubu size bekleme odanızdan yazıyorum. Dayanamadığım için üzgünüm. Dediklerinizi bir bir yapıyorum. Her günün ayrı rengi var, biliyorum. İlacı yarım yarım kırarak ve aynen dediğiniz gibi bir seferde üç yarımı, altı yudum kaynamış şehir suyuyla yutuyorum. Ve gerçekten, artık rüya da görebiliyorum. Hatta gördüğüm sırada, yarın bunu yazsam, telefon açıp birilerine anlatsam dediğimi anımsıyorum kendi kendime.

Hayır, hayır. Tabii ki içimden, kurguyu bozar mıyım? Ama gelin görün ki sabah bir tekini bile anımsamıyorum. Odama gri bir ışık ve serinlikle giren sabahları, tüm gece gördüklerimin ağırlığıyla uyanıyorum. Ağızımda, dilimizde mutlaka bir karşılığı olan bir tat var. Acaba üç yarım değil de bir buçuk yarım mı içsem verdiğiniz ilaçtan? Ne dersiniz?

Saygılı sevgiler...

Hastanız

YAN ETKİLER

Görüntüye dair hiç bir ayrıntının bu satırların yazıldığı ana kalmadığı, ama bana mutlak bir "eşsizlik" duygusu veren küçük bir koyun kıyısındaım. Batma hazırlığındaki güneş, yumuşak sarı bir ışıkla aydınlatıyor yüzleri. Sahilde gereğinden fazla yüz var; daha da fazla ayak.

Denize girmek için şiddetli bir arzu duyduğumda fark ediyorum ki karadaki kalabalığa karşın deniz bomboş. Anlayamıyorum. Yaşamın böyle bir saatini, bu biçimde yitirmek nasıl saçma geliyor; sıfat yakıştıramıyorum. Sahil boyunca ayakta dikilen insanların arasından sıyrılıp denize bırakıyorum kendimi. Hiç aralık vermeden, birbiri ardına atıyorum kulaçlarımı. Gözlerim kapanabileceği kadar kapalı.

Hafifliyorum, bedenim o sıvıyla anlaşiyor, arıyorum her kulaçla. Ancak soluksuz kaldığımda duruyor, ancak durduğumda duyuyorum yüzlerce insanın arımdan seslenişini. Anlayamıyorum.

Gözlerimi açtığımda sonsuz bir mide bulantısı ile inliyorum. O kutsal su gitmiş, şimdi bir kustum denizinin ortasındaım. Çırpınarak suda yükselmeye çalışsam saçlarımdan koyu bir sıvı süzülüyor, çırpınmaya kalksam iyi öğütülmemiş, biçimsiz yiyecek parçacıkları çarpıyor yanık tenime. Her koşulda hiç kokmadığı kadar korkunç kokuyor bu gezegen. Karadan çok uzaktayım. Herkes kuru, temiz ve herkes herkesle birlikte. Bir daha

temizlenebileceğime inanmıyorum. Denizin kuru kalmış bir köşesinde ağlıyorum; kısa tümceler anlatıyor beni. Ağlıyorum.

KULLANIM ŞEKLİ VE DOZU

Alo merhaba. Ben doktorunuz.. Mektubunuzu aldım, nasılsınız?... Hâlâ hatırlamıyor musunuz?... Yaaa... Hatırlamak da şart değil aslında... Evet bir süre daha alacaksınız ilaçtan, ama kısa bir süre daha... Olabilir bir buçuk yarım için. Üç yudumdan fazla su içmeyin ama... Aslında fark etmez. İmza atmak gibidir. Önemli olan atmanız. Adınızın okunması şart değil.

DOZ AŞIMI HALİNDE ALINACAK TEDBİR

Orası neresi ve ben neden oradayım bilmiyorum. Taş bir yatak üzerinde sırt üstü yatıyorum, Tavanda bir delik ya da çatlak olmamasına karşın solda ayı çok net görebiliyorum. Birden taş yatağın ayakları hareket etmeye başlıyor ve yatak beni saran taştan bir elbiseye dönüşüyor. Sol omzumda çıkan bir yaz sivilcesi canımı acıtıyor. Kardeşimi çağırıyorum elbisemin fermuarını çekmesi için.

Nasılsa, bir nalburda buluyorum kendimi. On iki numara İngiliz anahtarı istiyorum tezgahın öbür yanında musluklar, contalar ve beton çivileri arasında yitmiş enseli bir adamdan. Adam, ki yüzünü bana doğru çevirdiğinde babam olduğunu anlıyorum, "yok" diyor. "Baba" diyorum "benim, tanımadın mı?" Yüzüme bakmıyor bile. Önümdeki ilk ahşap kapıyı açınca, kapıcı ekmek isteyip istemediğimi sorup, istemiyorsam on iki numaraya götüreceğini söylüyor. Onlar çok açmış. Yiyecek hiçbir şey istemiyorum. Kirli tırnakları olan bir el aşağı çekiyor beni aynı anda; direnmiyorum. Uzun bir koridordan aşağı yuvarlanıyorum, durmadan aşağı. Elbisemi çıkarsam düşüşümü yavaşlatabilirim gibi geliyor. Ama bir türlü çıkmıyor elbise üzerimden. Fermuarımı açamayınca, yırtıyorum ve bu arada sürekli düşüyorum. Bir adam tuzu uzatmamı istiyor, düşerken, dibe vurmama az kalmışken elimle yukarıyı işaret ediyorum: "Tuz yukarıda."

BEKLENMEYEN BİR ETKİ GÖRÜLDÜĞÜNDE, HIÇ KİMSEYE BAŞVURMADAN DURUNUZ. DURDUĞUNUZ YERDE KALINIZ.

-----olmayan bir şeyler olabilir.

Çocukların ulaşamayacağı yerlerde saklayınız. Zira en tehlikeli şey çocukluğumuzdur.

- Peki ne yani, nasıl, ne demek?
- Hani rüyanızda sade kahve içen bir zürafanın ağladığını görmüştünüz ya dün gece; o çıktı işte.

↓

İlk kez böyle bir şey oluyordu. Bir fırsat mı verilmişti yoksa? Kendine ait iradesi olabiliirdi belki de. Küçük bir hile yapıp ondan habersiz onun malzemeleriyle kendini herhangi bir yerde, zamanda, herhangi birileriyle düşleyebilir onu şaşırtabilirdi. Ama kendini kendi olarak düşlemek istiyordu. Zorlu bir iş. Sadece bir yazıydı, yazıda şekillenen düşünceydi. Yazarın düşüncesi. O olmadan kendini nasıl varedebilirdi? Ayrılmaz parçasıydı. Öyleyse? Önce onu mu düşlemeliydi? Yazarını!?

Önemli olan duyuları kandırmaktı. Madde bağımlılığı gibi düş bağımlılığı da beynin amygdala bölgesinin uyarılmasına yarıyordu herhalde. Dopamin salgılatan uyarıcıysa, beynin doğasının ürünüydü: 'Düşünce'ydi.

Yazarı, dünyasında algıladığı herşeyi, zaman ve mekanın kimseyi yönetmediği düşünce alanında malzeme yapar, seçer, ayıklar, hepsini yeniden ve yeniden kurardı. Tabii onu da. Kurguların kahramanı olurdu hep. Rüyalarda, gündüz düşlerinde, yazılarda şekilden şekile girerek yaşam sürüyordu. Salgılanan dopamin gri hücrelere doğru akarken, dozu artırma eğiliminde olan yazarının, işi nereye götüreceğini ve onu nasıl bir düşe uyandıracacağını bilemezdi. O gece, doz artmadan önce, sıradan düşlerden birinin kurgusuna dahil edilmiş birisi olarak şekilleniyordu. İnsanların kurmaca düşkünlüğünü tatmin etmek için, salonlarında oyunlar izledikleri bir binadan çıkmak üzere olduğu hayali, sözcüklere dönüştürerek bilgisayar ekranına kodlanmaya başladı....

Oyun bittiğinde izleyenler binayı terk ederken onlarla birlikte çıkarsa, oyun sonrası kitle psikozu sendromu dediği şeye tanık olur da kendini yapışkan, yoğun bir sıvı içindeymiş gibi hisseder endişesiyle alkışlar bitmeden salondan çıktı. Binaya dışardan baktı. Sanki olduğundan daha büyük göründü gözüne. Belki bina da büyüyordu. Tıpkı onun gibi. Yolda yürürken, az önce izlediği oyunda, oyuncuların zamanının rollerin zamanıyla, izleyicinin zamanının yazarın zamanıyla birbirine karıştığı bir 'şimdi'nin birden bire 'geçmiş' oluverdiğinin ve evine giderken her 'şimdi' dediğinde geçmişe gömülen şimdilerin, her 'gelecek' dediğinde 'şimdi' olacak anların ve onların da sonra geçmişteki şimdiler olacaklarının, aslında 'şimdi' ile bütünleşmiş geçmiş ve geleceğin aynı anda içinde olduğunun düşünüyürken, yanılsamaları içinde, izlediği oyunla yaşadığı anın düşsel zaman kaymasında bir rüyaya uyandığını ve bu rüyanın içinde gezindiğini düşündü. O an kolundaki saat gösterdiği kurmaca zamanıyla birlikte eriyip, aktı, gitti. Mekansa artık düşlerle örülmüş bir değişkenliğe bürünüverdi. Rüyanın gözle ya da görmeyle bir ilgisi yoksa, herşey düşüncenin kollarında sallanabilirdi.

Böyle bir anda artık zaman ne çizgisel ne döngüseldi onun için. Geçmiş, şimdi ve gelecek diye yapılan ayrımların bütünü aynı anda kapsayandı zaman. Geçmiş ve geleceğin şimdinin karşıtı olmadığı bir düşün zamanı. Salt düşüncenin zamanı; gerçekten daha gerçek, rüyadan daha rüya....

Yazarı onu salt/saf düşünce olmanın rüyasına uyandırmıştı. Belli bir şekle sokulmadan, zaman ve mekanla sınırlanmadan. İlk kez böyle bir şey oluyordu. Bir fırsat mı verilmişti yoksa? Kendine ait iradesi olabiliirdi belki de. Küçük bir hile yapıp ondan habersiz onun malzemeleriyle kendini herhangi bir yerde, zamanda, herhangi birileriyle düşleyebilir onu şaşırtabilirdi. Ama kendini kendi olarak düşlemek istiyordu. Zorlu bir iş. Sadece bir yazıydı, yazıda şekillenen düşünceydi. Yazarın düşüncesi. O olmadan kendini nasıl varedebilirdi? Ayrılmaz parçasıydı. Öyleyse? Önce onu mu düşlemeliydi? Yazarını!?

Ondan bağımsız onu düşleyebilir miydi? Bilmiyöürdü. Şairin sözlerini hatırladı birden. Hatırlamak! İradesi vardı, olmalıydı! Geçmişin algısına sahip olmak ne kadar da garip. Şairin dediği gibi, eğer,

düşler iradenin arı bir oyalamasıysa ve bu alanda sonsuz bir güce sahipse, onu çağırabilir, sınırlılıklarının ötesinde bir rüyaya uyanabilirdi.

Nasil başlayacağını bilemedi. Beynin gri hücrelerinde dolandı durdu. Görüntü! Aslında dükkanların vitrinlerinde, aynalarda, gümüş tepsilerde, opsidyen taşlarının yüzeyinde adı konulmamış bir zamandan onu gözlemiş olduğunu farkettiler. Görüntüyü mü çağırmalıydı önce, yoksa, paylaşmaya zorlandığı anıları mı? Onun anıları. Herşey garip bir hayal içinde uçuşuyordu. Denizin derinliklerine tutkuyla daldığı, tek bir çiçek için dağların doruklarına tırmandığı günleri, ya da yirmiikinci paralelin çöllerinde yıldızını aradığı geceleri, içinde uykularını biriktirdiğine inandığı kavanozu, belki de kaya mezarlarında bin yıldır bekleyen ölümlerle geçirdiği anıları çağırmalıydı. Öyle çoktular ki. Hangisi onu getirebilirdi? Birden farkettiler ki aslında içkiyi aynı kadehten yudumlamışlardı, aynı dumanı çekmişlerdi içlerine, aynı aşklara bağlanmışlardı. Hayatta tek keşifleri düşler olmuştu. Yaşam zamanda iz bırakın diye, varolabilinler diye bir düşten ötekine uyanmışlardı yıllar yılı. Düş bağımlılığı. Dopamin. Yeterince tanıyordu onu sanki ikizymişcesine ama yeterince sevmiyordu. Bilmediği diyarların, tanımadığı insanların kahramanı yapılmıştı, istemediği halde harflerle kağıtlara kodlanmış, binlerce adın içinde gezinmişti, beyin labirentlerinde hapis kalmış, özgürlüğe dair, sonsuz uyanıklığa dair yalanlarını dinlemişti. Oysa özgürleştikçe dertleri artmıştı. Yine de nefret etmiyordu ondan, kıskanmıyordu bile. Belki bir şekli olsa bunları hissedebilirdi ama bilincin, düşüncenin bir şekli var mıdır? Belki de onun suretindeydi ve onun ruhunda, olası bütün düş-gerçekliklerin oluşturduğu koca bir düşünce yelpazesine dahildi. Hem hiçbir yerde hem her yerde, hem şekilsiz hem her şekilde. Kendine kalan ve kendinin olan tek düş Oıydu ama nasıl çağıracağını bilmiyordu. Belki adını söylerse gelirdi. Söyledi. Bekledi. Sonra gizli rengi ve sayısını söyledi. Bekledi. Gelen olmadı. Onun özüne ait olanı dilin sözcüklerini düşünerek çağırabiliyordu. Görüntü ya da tek tek anılar da işe yaramıyordu. Böyle olmayacaktı. Düşüncenin tuzaklarına düşüyordu. Her defasında, başka türlü olmasını hayal edebileceği bir şeye dönüşüyordu.

Varlık ve
yokluğun, olanın
ve olmayanın
hepsiydi. Ne
bekleyiş, ne
arayış, ne de
beklentinin ötesi.
Yalnızca
düşünce. Salt
düşüncenin
kendisi. Adsız,
maddesiz,
zamansız,
mekansız ve
sorusuz. Olduğu
için olan, kendisi
olan bir şey.
Artık onu nasıl
düşleyeceğini
biliyordu. Hiçle
hiçin arası kaç
fersahtır? Uzak
ne kadar uzaktır
ya da yakın ne
kadar yakın?

Titreşimler!.. Titreşimler işe yarar mıydı acaba? Son bir çabayla, gri hücrelerde dolaştı. Ona ait ve kimsenin bilmediği gizli titreşimi buldu. Sözcük olmayan, kimsenin öğretmediği, hiçbir anlam, anı, görüntü ya da şekil içermeyen şeyi. Mantrasını. Titreşimi tekrarladı, tekrarladıkça derine kayıyor gibiydi. Hiçliğe doğru. İmgelere bürünse, denizin derinliklerine dalan birinin kendini bıraktığında su yüzüne itilmesinin tam tersine, bilincin karşı konulmaz, çekim kuvvetinin onu yüzeyden diplere doğru indirdiği söylenebilirdi ama ne yüzey ne dip vardı. Sanki yavaş yavaş buharlaşıyordu. Molekülleri nedensiz bir 'çünkü!'nın zamanında oradan oraya uçuştular. Varlık ve yokluğun, olanın ve olmayanın hepsiydi. Ne bekleyiş, ne arayış, ne de beklentinin ötesi. Yalnızca düşünce. Salt düşüncenin kendisi. Adsız, maddesiz, zamansız, mekansız ve sorusuz. Olduğu için olan, kendisi olan bir şey. Artık onu nasıl düşleyeceğini biliyordu. Hiçle hiçbir arası kaç fersahtır? Uzak ne kadar uzaktır ya da yakın ne kadar yakın?

Yazarının bu satırları düşünüyor, onu düşlüyor ve yazıyor olduğunu düşledi ve yazarın yazdığını, yazılanın yazarını aynı anda düşlediği bir rüyanın zamanında birleştiler. Yazılan yazan, yazan yazılan oldu ama yine de 'bir' olduklarından emin olamadılar. Düşünce, yazının matematiğinde kodlanırken ekrana, yazarını mı kendini mi yazıyor olduğunu bilemedi. Sadece yazdı, 'Beklentinin ve kendimin ötesinde arıyordum seni, görüntülerden, anılardan, seslerden, titreşimlerden çıkıp gelmeni ve seni düşüme çağırduğımdan beri bilmiyorum artık şimdi olmayan kim, sen mi, yoksa ben mi?'

Düşünce gerçeği aştı, kurgu kurguyu yarattı. Belki yazarını düşleyen yazıyı da kurgulayan biri vardı bilindik bir rüyanın kurmaca zamanında yaşayıp giden, yüzyıllardır soyunun yaptığı gibi kendini bekleyen. Önemli olan duyuları kandırmaktır. Bağımlılık sürdükçe rüya mevsimi biter mi?

Tiber Nehri kıyısında puslu bir gece. Gökte dolunay. Roma ordusu pusuda -Roma ordusu Roma'yı kuşatmış; Roma, Roma'ya karşı. Kim bilebilirdi ki?...

İki Ateş Arasında Roma

Büyük Roma İmparatorluğu'nun İ.S. 2. yüzyılda yaşadığı yönetsel ve ekonomik sıkıntıların belki de en büyük nedeni, Osmanlı İmparatorluğu'nun duraklama döneminde olduğu gibi, Doğu ve Batı cephelerinde ayrı ayrı sürdürülen savaşlardı: Doğu'da kaçarken attıkları, hedeften şaşmaz oklarla ünlenen Partlar; Batı'da Tuna'nın ötesinden sürekli Roma topraklarına akın eden istilacı boylar. Üstelik, yıllar süren savaşlardan sonra Doğu'da kazanılacak zaferin bedeli de ağır ödenecekti: Roma ordusu Doğu seferinden beraberinde vebayı getirdi. Vebayı açlık izledi ve sonra da nüfusta ciddi bir azalma. 160'lı yıllarda ekonomi iyice zayıflamıştı; para pula dönmüş, bir avuç azınlığın aşırı tüketimi kitlelerin boş mideleriyle ve özerk eyaletlere bindirilen vergilerle dengelenmiş, tüm bunların üstüne de yeni pazarlara açılmama, teknik gerileme ve artan bürokrasi tuz biber ekmişti. İmparatorluk hâlâ güçlüydü gerçi, ama ilk uyarı işaretleri gelmeye başlamıştı...

...ve, 284 yılında Diocletian'ın tahta geçmesine ve ünlü reformlarını gerçekleştirmesine kadar, bir yüzyıl daha gelmeyi sürdürdü. Diocletian'ın belki de en

önemli girişimi, tüm yaptırımını yitirmiş Roma yönetimini yeniden düzenlemek oldu. Doğu ve Batı cephelerini ayrı ayrı denetlemeyi ve savunmayı kolaylaştıracak askeri bir düzenleme olarak, yönetimin en tepesinin, tümü de askeri liderler olan iki augustus ve iki caesar arasında bir dördütlü yönetime dönüştürülmesi, bu yöndeki en köktenci adımdı. Bir önceki yüzyıl boyunca İmparatorluğu temelinden sarsan iç savaşların önlenmesi için, augustusların yerini, kendi ardıklarını atayacak olan caesarların alması öngörülmüştü. Her ne kadar Diocletian yönetim ortaklarından daha güçlü konumda ise de, karargâhı denetimi altındaki bölgedeki büyük bir şehre kurulu dört ana askeri ve yönetsel bölüm vardı. İzmit geç antik dönemde edindiği önemi, Diocletian tarafından bu dört bölümden kendi yönetimi altındaki için karargâh merkezi olarak seçilmiş olmaya borçlu olsa gerek. Bu dönemde Roma kenti İmparatorluğun resmi başkenti olmayı sürdürdüyse de, iki cepheye de eş uzaklıktaki Nicomedia (bugünkü adıyla İzmit) Roma'yı yalnızca yılda bir kez ziyaret eden Diocletian'ın daimi ikametgahı oldu. Yeni düzenleme ile birlikte, merkezi yönetimin dört başı, artık princeps, yani eşitler arasında ilkler olmaktan çıktılar ve dominus oldular, yani efendi ve sahip. Çok önemli törenler dışında, artık halktan tümüyle yalıtılmış olarak, yasa-üstü bir konumda yaşıyorlardı: canları her ne isterse, o istek yasa gücündeydi.

...ve Diocletian, Hıristiyanlığı dünya yüzünden silmek istedi. Geleneksel Roma paganlığını güçlendirmek ve kendi rejimini dinsel erk ile desteklemek için, Hıristiyanlar'ın daha önce benzerini yaşamadıkları bir eza dönemi başlattı. 4. Yüzyılın başlarında Hıristiyanlar Roma İmparatorluğu içindeki, bugün yapılan tahminlere göre toplam nüfusun bazılarında göre onda birini bazılarında göre ise altıda birini kapsayan, önemli azınlık gruplarından biri haline gelmişlerdi. 303 Yılından başlayarak yayımlanan dört buyrukla, Diocletian Hıristiyan kiliselerinin yıkılıp, dinsel metinlerinin yok edilmesini, din adamlarının hapsedilmesini emretti ve devlet tanrılarına kurban sunmayı yerine getirilmemesi ölümlerle cezalandırılacak bir zorunluluk haline getirdi. Diocletian 305 yılında bunu yapan ilk ve tek Roma imparatoru olarak

Tiber Nehri
kıyısında puslu
bir gece. Gökte
dolunay. Roma
ordusu pusuda -
Roma ordusu
Roma'yı
kuşatmış; Roma,
Roma'ya karşı.
Kim bilebilirdi
ki?...

Aynı yılın
sonbaharında
Constantine'in
orduları Tiber
Nehri kıyılarına
ulaşmış, Roma'yı
kuşatmıştı bile.
Puslu bir
geceydi; gecenin
ve sönmeye yüz
tutan ateşlerin
belli belirsiz ışığı,
tedirgin gezinen
askerlerin
kalkanlarındaki
tuhaf sembolü
aydınlatıyordu.
Büyük Roma
ordusunun bu
çeyreğinin
Constantine
tarafından
tasarlanan ve
labarum olarak
adlandırılan
sancağı ile
ayıışığındaki
silüetini bir film
karesinde görsek,
belki de
'sinemaskopik'
bir yanılgıya
düşerek onları
Haçlı Orduları
sanabilirdik

kendi isteğiyle tahttan çekildiğinde, bu baskıcı izlenince tam gücüyle yürürlükteydi.

Kurduğu dört başlı yönetim istediği gibi başarılı olamamış olmalı ki, Diocletian'ın tahttan çekilmesini izleyen sekiz yıl büyük bir karmaşa ve politik kargaşa içinde geçti. Bu karışıklıktan iki önder çıkacaktı: Constantine ve Licinius.

Roma Düştü! Yaşasın Roma!

312 Sonbaharında Tiber Nehri kıyısı. Puslu bir gece. Constantine'in ordusu Roma'yı kuşatmış. Diocletian'ın dört başlı 'Doğu Despotizmi' son demlerini yaşıyor; Jüpiter'in göksel krallığı da öyle. Kim bilebilirdi ki?..

Aslında Constantine de, Licinius da dörtlü yönetimin ortağı olarak tanınmışlardı. Constantine, Maxentius'la birlikte Batı'da, Licinius Maximin ile birlikte Doğu'da, ordularının başındalardı. 306 Yılından 311 yılına kadar Maxentius ve Maximin saldırılar ve karşı-saldırılarıyla boğuşurken, Constantine ve Licinius onları altetme zeminini hazırlıyordu. 310 Yılında Constantine soyunun eski bir imparator hanedanına uzandığını çoktan yaymıştı bile; bir yıl sonra da ortak yönetimin hassas uzlaşmasını bozarak, Alpler'i geçti ve İtalya'yı istilaya başladı. 312 Yılında, kırk yaşında ve yönetim merkezi Roma'da bulunan Maxentius'a saldırıya hazır.

Aynı yılın sonbaharında Constantine'in orduları Tiber Nehri kıyılarına ulaşmış, Roma'yı kuşatmıştı bile. Puslu bir geceydi; gecenin ve sönmeye yüz tutan ateşlerin belli belirsiz ışığı, tedirgin gezinen askerlerin kalkanlarındaki tuhaf sembolü aydınlatıyordu. Büyük Roma ordusunun bu çeyreğinin Constantine tarafından tasarlanan ve labarum olarak adlandırılan sancağı ile ayışığındaki silüetini bir film karesinde görsek, belki de 'sinemaskopik' bir yanılgıya düşerek onları Haçlı Orduları sanabilirdik: Her ne kadar adı Kelt veya Avrupa dillerinin birini kaynak olarak ima ediyorsa da, bu yeni sancak düpedüz bir haçtı, Hıristiyan yazarların üçüncü yüzyıl pagan ordusunun askeri amblemi olarak betimlediği ahşap haçlar gibi bir haç. Constantine'in ordusu, Roma önlerinde, haçların altında, tedirgindi. Daha beş yıl önce bir başka ordu Maxentius'a Roma'da saldırmış ama kentten güçlü savunma duvarlarından geri dönmüştü. Kim bilebilirdi ki?..

312 Sonbaharında, Maxentius'un, birlikleri ile birlikte, Constantine'in ordularının kuşatması altındaki Roma'nın o güçlü sur duvarlarının dışına çıkarak, Milvian Köprüsü'nde açık çarpışma önereceği kimin aklına gelirdi? Ama, öyle oldu ve Constantine kısa süre içinde çarpışmadan galip çıktı! Constantine'in iki biyografı Lactantius ve Eusebius'un kendi ağzından işittiklerinden aktardıklarına göre, Constantine bu kolay yengiyi, Tanrı'nın göksel işareti altında bulunduğu tanrısal himayeye yordu; hem de, Diocletian'a inat gibi, Hıristiyanlar'ın Tanrısı'nın himayesine.

Bu durum, bizlere olduğu kadar, Constantine'in çağdaşlarına da şaşırtıcı ve beklenmedik gelmiş olmalı. Öyle ya, Constantine gençlik yıllarında Hıristiyanlığı, Apollo kâhinleri ve rahiplerinin tanrılarını kızdırdığına inandıkları güçlü bir şeytansı güç olarak bilmişti. Diocletian'ın başlattığı Büyük Eza döneminin olayları sırasında kamptaydı ve Hıristiyanlığın nefret uyandıran bir 'dinsizlik' olduğunu duymuştu. 293-305 Yılları arasında Diocletian'a Roma'dan Doğu cephesine yolculuklarında ve askeri seferlerinde eşlik etti. Nicomedia'da Hıristiyanlığın düşünsel düşmanlarıyla birlikte yaşadı ve 305 yazında İngiltere'ye hareket ettiğinde, Hıristiyan inancına ilişkin kapsamlı bilgisi olduğuna dair herhangi bir ipucu veya bu yönde bir olasılık söz konusu bile değildi. Batı'ya hanedanlık düzeninde egemenlik paylaşımında düşkünlüğüne uğrayan taraf olarak gitmişti; babası Constantius'un varis ilan ettiği kişi, nedendir bilinmez, Constantine değildi. Ama, 306 yılı Haziran ayında, Batı'nın imparatoru olan Constantius York'da öldü ve Constantine kendisini onun ardılı ilan etti. Şaşırtıcı bir şekilde, Batı'nın yeni hükümdarı olarak ilk icraatlarından biri, Diocletian'ın Hıristiyanlığa karşı dört buyruğunun ilki ile mal varlığını kaybeden Hıristiyanlar'ın kayıplarının telafi edilmesi oldu.

Öte yandan, Lactantius ve Eusebius'un yazdıklarına bakarsanız, her ikisi de pagan olarak bilinen Gallienus ve Doğu'nun imparatoru Licinius'un da aynı dönemde Hıristiyanlığa karşı benzeri bir

312 Sonbahar'nda
Tiber Nehri kıyısı.
Roma ordusu
pusuda, Roma
ordusu Roma'yı
kuşatmış; Roma,
Roma'ya karşı.
Savaş arifesinde
parlak bir öğle
vakti, güneşin
üzerinde 'haç
işareti'ni gördü,
Constantine; ve
bir gece düşünde,
haçını taşıyan İsa
ona göründü ve
askerlerinin
kalkanlarının
üzerine 'Tanrı'nın
göksel işaretini'
hakketmesini
emretti: 'IN HOC
SIGNO VINCES',
yani 'Bu işaret için
yeneceksin!'
200lerde papirüse
yazılan İncil'lerde
stauros yani haç
sözcüğünü temsil
eden sembole
benzer bir işaret
bu, tepesi kulplu,
dik bir haç -yani
labarumun ta
kendisi! Ne tuhaf,
değil mi?

hoşgörü içinde davranması, Constantine'in izlediği politikanın kişisel inancından kaynaklandığını gönül rahatlığıyla iddia etmeyi güçleştiriyor. Constantine'in Hıristiyanlığa döndüğünün asıl kanıtı, devletin başı -ya da bir süre olduğu gibi dört başından biri- olduğu dönemde izlediği politikalarda değil, kendi anlattıklarında aranmalı.

Tarihin Akışına Yön Veren Düş

312 Sonbahar'ında Tiber Nehri kıyısı. Roma ordusu pusuda, Roma ordusu Roma'yı kuşatmış; Roma, Roma'ya karşı. Savaş arifesinde parlak bir öğle vakti, güneşin üzerinde 'haç işareti'ni gördü, Constantine; ve bir gece düşünde, haçını taşıyan İsa ona göründü ve askerlerinin kalkanlarının üzerine 'Tanrı'nın göksel işaretini' hakketmesini emretti: 'IN HOC SIGNO VINCES', yani 'Bu işaret için yeneceksin!' 200lerde papirüse yazılan İncil'lerde stauros yani haç sözcüğünü temsil eden sembole benzer bir işareti bu, tepesi kulplu, dik bir haç -yani labarumun ta kendisi! Ne tuhaf, değil mi? Binlerce yıl boyunca insanlar hep düşlerinde kutsanmış kişiler, ak sakallı dedeler görürken, Constantine işe soyut bir sembol görek başlasın. Peki ya güneşte gördüğü haça ne demeli? Gerçi çağdaş güneş gözlemcilerinin de zaman zaman güneşin içinde haç şeklinde haleler gördüklerini anlattıkları söyleniyor ama bir de siz deneyin isterseniz; kısın gözlerinizi, bakın güneşe, bakalım ne görüyorsunuz? Gökteki bulutların biçimlerini ya bulut biçimleri olarak algılayın, ya da onları önceden tanıdığımız biçimlere benzetiriz. Bulutların biçimini önceden tanımadığı ama bulut olmayan bir şeye benzeten kimseye rastlamadım daha. Belli ki Constantine de güneşe baktığında veya düşünde İsa'nın elinde gördüğünde tanımaya hazırdı haç sembolünü; demek ki Hıristiyan inancıyla sanıldığından daha yakındı ilişkisi.

Belki bu yakınlığın babası ile başladığını düşünmek olanaklı. Eusebius'un aktardığına göre, Maxentius'a karşı kazandığı zaferin yanı sıra, Constantine'in Hıristiyanlığa dönmesinin bir başka nedeni de diğer eski tanrılara inanan imparatorların sonları hep acılı olmuş iken, babası Constantius'un doğal nedenlerden ölmesi idi. Constantius'un, kendisine desteğini açıkladığından ve bunun işaretlerini verdiğinden ama kendisinin kim olduğunu bilmediğinden söz ettiği 'tek Ulu tanrı'ya inandığını biliyordu. Gerçekten de, her ne kadar pagan kaldıysa da, baba Constantius'un güneş ile simgelediği tek bir tanrıyı onurlandırdığı biliniyor ve bunun izleri ordusunda gözleniyor, tıpkı Constantine'in düşünün izlerinin olduğu gibi. Constantius'un tahta çıkmasından sonra, bir lejyona solenses adı verildi, yani 'Güneş'in halkı' ve bir başkası da 'Mars'ın halkı' olarak adlandırıldı. Constantine de öğle güneşinde 'Tanrı'nın göksel işaretini' ilk gördüğünde belki onu babasının Güneş tanrısı kavradığı gibi kavramıştı, yani kehanetlerde belirtildiği gibi, tüm diğerlerinin melekleri ve birer parçası oldukları tek bir Ulu tanrı olarak. Belki imparatorun Hıristiyanlığa dönüşünün bir süre kamuya yansımamasının nedeni de bu Platocu tanrı kavrayışının daha ağır basmasıydı.

Labarumun Hıristiyan bir simge olduğunun ilk resmi kanıtı, ancak 315 yılında, bahar aylarında basılan gümüş bir madalyonda, İmparator'un miğferinin üzerinde bir nişan olarak görüldü. Bundan üç yıl önce Constantine Maxentius'u yendiğinde ise, Roma Senatosu, Constantine'in zaferinin kendisine adanacak zafer takında nasıl gösterileceği gibi ciddi bir sorunla karşı karşıya bulmuştu kendisini. 315/316 Yılında tamamlanan kemer, Constantine'in yakın korumalarını gösteriyordu ama, alışıldık şekilde, gökten gelen pagan yardımcıları olarak Tiber kıyısındaki askerlerin kalkanlarının üzerindeki yeni işarete ise görsel bir simge olarak henüz bu kemere yer verilmemişti. Kemere hak edilen yazıt da Constantine'in, zorba ve yandaşlarının defedilerek Cumhuriyet'in kurtarılmasını sağlayan zaferini, hangi tanrısal gücün kastedildiğini belirsiz bırakarak, 'tanrısal gücün desteği ile' gerçekleşmiş olarak duyuruyordu.

Ama, gariptir ki, labarumun, eski Yunan alfabesinin iki harfinin, 'hı' olarak okunan 'χ' ile 'ro' olarak okunan 'ρ' harfinin bileşimi bu karma işaretin Constantine'in düşünü görmesinden önce Hıristiyan bağlamında güncel bir simge olmadığı biliniyor; işaretin Constantine-öncesi dönemden kalma herhangi bir Hıristiyan örneğine bugüne kadar rastlanmamış. Ancak, bir

Sanki İmparator'un gizli Hıristiyan danışmanları akıllıca davranıp, Chrestos'u yani Hıristos'u yani İsa'yı simgelemek için, tesadüfen isminin ilk iki harfini bir araya getiren bu işareti kullanmayı önermişler gibi. Her nasıl oldu ise, kesin olan bir şey varsa, o da Roma'nın Hırsitiyanlığa döndüğü bu yaşamsal önem taşıyan yıllarda kullanılmaya başlanan tüm diğer işaretler gibi, labarumun da, paganlar için ayrı Hıristiyanlar için ayrı, çift anlam taşıdığıydı. Benzer şekilde, Constantine'in Roma İmparatoru olarak yaşamı da, hep iki dünya arasında geçti, pagan ve Hırsitiyan, Doğu ve Batı...

başka bağlamda, işaretin güçlü çağrışımları var: Pagan papirüslerinde hattatların veya okuyucuların 'iyi' veya 'faydalı' kısımları işaretlemek için bu simgenin ta kendisini yaygın olarak kullanmaları ne tuhaf, değil mi? Sanki İmparator'un gizli Hıristiyan danışmanları akıllıca davranıp, Chrestos'u yani Hıristos'u yani İsa'yı simgelemek için, tesadüfen isminin ilk iki harfini bir araya getiren bu işareti kullanmayı önermişler gibi. Her nasıl oldu ise, kesin olan bir şey varsa, o da Roma'nın Hırsitiyanlığa döndüğü bu yaşamsal önem taşıyan yıllarda kullanılmaya başlanan tüm diğer işaretler gibi, labarumun da, paganlar için ayrı Hıristiyanlar için ayrı, çift anlam taşıdığıydı. Benzer şekilde, Constantine'in Roma İmparatoru olarak yaşamı da, hep iki dünya arasında geçti, pagan ve Hırsitiyan, Doğu ve Batı...

İki Ateş Arasında: Doğu ve Batı

Biyografıları Constantine'e gelen 'göksel işaret' hakkında yazarlarken, Doğu'da Hıristiyanlık, Batı'dakine benzer bir şekilde, resmi erke tarafından tanınmaktan ve kamuda kendine yer edinmekten uzak, belirsiz bir politik ortamda geliyordu. Doğu'da da Constantine ile aynı dönemlerde augustus olan Licinius pagan caesar Maximin'i yenmişti. Licinius'un Hıristiyan ve pagan askerlerin bir karmasından oluşan ordusu, savaş arifesinde her iki inanç sistemine de doğrudan göndermede bulunmayan sözlerle, Ulu tanrıya yakarışlarla kutsanmıştı. Licinius gerektiği her zaman Hıristiyanlara hoşgörü gösterdi; ama onun bir Hıristiyan sempatizanı olduğunu söylemek güçtü. Yine de, zorba yönetimi altında 311 yılından 313 yılına kadar Hıristiyanların eza görmesine izin veren Maximin'in yenilmesinden kazançlı çıkan grup, Hıristiyanlar oldu. Maximin'in Hıristiyan-karşıtı izlencesinde ona en gönülden arka çıkanlar, o dönemlerde İskenderiye, Kudüs ve Efes'le birlikte Roma İmparatorluğu'nun en büyük dört kentinden biri olan Antakya'nın pagan nüfusuydu. Maximin'i yendikten sonra, Licinius, Doğu'nun tek hükümrani olarak, Antakya'yı bu pagan zorba yönetimin elinden kurtardı ve, Constantine ile birlikte yayımladıkları bir buyrukla, Hıristiyanlara eza dönemine son verdi.

Ancak, Licinius'un kendi sonu da yakındı. Bir dizi askeri çarpışma -kaybedilen büyük bir deniz savaşı ve karada iki büyük yenilgi- 18 Eylül 324 yılında Constantine karşısında aldığı nihai yenilgiyi hazırladı. Bu tarihten sonra, Constantine Roma İmparatorluğu'nun tek -ve iddialara bakarsanız kişisel inancına göre Hıristiyan- yöneticisiydi artık. Ama işi hiç kolay değildi. Bundan sonra olanları biliyorsunuz zaten. 'Tek adam' Constantine'in ilk icraatlarından biri olarak Yunan kenti Byzantium'un İmparatorluk başkenti olarak yeniden inşaaı. Devlet işleyişinin yeniden düzenlenmesi, bürokrasinin artışı, eğitimin yeniden örgütlenmesi, eğitimin ve devletin resmi dilinin Yunanca'ya dönüştürülmesi.

Artık Hıristiyanlık dininin iç çekişmeleri de imparatora yansır olmuştu. Constantine'e yansıyan ilk ciddi kriz, Roma toprakları genelinde izlenen Hıristiyanlığa karşı hoşgörü politikasının bir sonucu olarak, Kuzey Afrika'da Kartaca'da patlak verdi. Diocletian'ın başlattığı Büyük Eza'nın sona ermesiyle birlikte, Hıristiyanlar kendi işlerinde bir hesaplaşmaya giriştiler. Konu olan, işkence altında dinden dönenlerin ve kutsal metinleri teslim eden din adamlarının durumlarının ne olacağıydı. Bir grubun görüşlerine göre, 'sıradan inananlar'ın affı ve dine yeniden kabulü söz konusu olabilse bile, din adamları kesin olarak bu hoşgörünün dışında bırakılmıyordu. Peki, bu durumda, bilmeden bu 'sapmışlar'ın vaftiz ettiklerinin, yani Hıristiyanlığa döndürdüklerinin hali ne olacaktı? Constantine'in diğer bölgelerle birlikte Kuzey Afrika valisine de bir mektup göndererek Hıristiyanların el konulan mal varlıklarının iadesinin sağlanmasını emretmesinin hemen ertesinde kimin 'en Hıristiyan' olduğu üzerine, ama olasılıkla daha büyük parsayı kapmak amaçlı bu bunalıma, kesinlikle sapmadıklarını iddia eden ve her türlü affa karşı olan Katolikler'e karşı, en köktenci çözüm önerisi Donatus adlı bir papaz ve çevresinden geldi. Tarihte Donatistler olarak bilinen bu grubun geliştirdiği öğretiyeye göre, işkence altında dini reddedenlerin yeniden vaftiz olması gerekiyordu. Bilmeden 'sapmış' bir din adamı tarafından vaftiz edilerek Hıristiyan olanların dine dönüşleri geçerli sayılmayacak, yeniden vaftiz olmaları gerekecekti. Böylece 'en hakiki Hıristiyan' Kuzey Afrika Katolikleri ile Donatus'un yandaşları karşı karşıya geldiler ve yerel ölçekte çözemedikleri sorunda hakemlik

Göksel düzen,
tek bir efendisi,
bir yönetim
hiyerarşisi ve
lejyonlara
bölünmüş bir
melekler ordusu
olan tek bir
imparatorluktu
ve, İsa'nın
söylediğine göre,
Baba bu geçici
dünyanın da aynı
şekilde, yani
Roma'nın
yönetimi altında
düzenlenmesini
istemişti. İşte bu
nedenle, birbirini
izleyen Roma
imparatorları,
Kadir-i Mutlak'ın
bizzat kendisi
tarafından,
yaratılmış
dünyanın
yönetimi ve
denetimi için
seçilmiş olarak
kabul edilirdi.
O halde,
Hıristiyan
Romalıları,
insanların
yerleşik olduğu
tüm toprakların
tek hakimi
olmalıydı.

etmesi için 313 yılında Constantine'e başvurdular. Donatus yandaşlarının Constantine'in hakemliğine duydukları güvenin nedeni, Constantine'in henüz rengi belli olmayan inancından çok, babası ve kendisinin yaygın 'adillik' ünü olmalı. Ancak Constantine, ilk başvuruyu aldığı anda, bir yargıya ulaşma yetkisini kendisinde görmedi ve kararı bir dinsel meclis toplantısına bıraktı. Ancak, yazıktır ki kesin çözüm, işi bir karşı-kilise kurmaya kadar vardırıran Donatus yanlılarının, 347 yılında Constantine'in ikinci varisi Constantine II'nin emriyle tümünden katledilmesi ile gelecekti.

Hıristiyanlık açısından belki de en ciddi kriz ise, Donatus ve destekleyicilerinden on yıl kadar sonra, İskenderiye merkezli olarak patlak verdi ve hızla Doğu'da yayıldı. Özellikle o dönemde Yeni-Platocu öğretileriyle tanınan Antakya, bu krizde etkin bir rol oynadı çünkü krizin kilit ismi Arius adlı, Yeni-Platocu İskenderiye Felsefe Okulu'ndan yetişme, saygın bir düşünce adamıydı; tartışılan konu ise -inanılır gibi değil!- Kutsal Teslis'in ta kendisi! Baba-Oğul-Kutsal Ruh üçlemesini sorguluyordu, Arius; temel iddiası, Oğul İsa'nın Baba ile homoousios yani aynı maddeden olmadığı ve İsa'yı asıl önemli kılanın da zaten, bir ölümlü olduğu halde, yaşamı ve başarıları ile tanrısallık derecesine ulaşması olduğuydu. Böylece, Kutsal Teslis yerini yeniden, Constantius'a ve Constantine'e belki de hiç yabancı gelmeyecek, daha soyut Platocu bir tanrısallık düşüncesine bırakıyordu. Kilise'nin genellikle kabul edildiği gibi, 1054 yılında Doğu-Ortodoks ve Batı-Katolik Kiliseleri'ne resmen bölünmesi ile sonuçlanacak ayrılıkların ilk ve en köktenci yüze vuruşuydu, Arius'un 'felsefesi'. Sonradan hem Doğu hem Batı Kilisesi'nin tanıyacağı Kilise Konsil Toplantıları'nın ilki de bu kriz vesilesiyle, Constantine'in herhangi bir dinsel yetkili sıfatıyla değil ama İmparator sıfatıyla kişisel daveti sonucu, 325 yılında Nicea'da (yani bugünkü İznik'de) toplandı ancak kutsal metinlerde, bu metinleri çok büyük dikkat ve emekle çalışarak yeniden yorumlayan ve düşüncelerini bu yorumlar üzerine kuran Arius ve yandaşlarının yorumuna açık nokta bırakmayacak şekilde düzeltmeler yapan bu toplantı, Arianizm olarak bilinen bu ayrılıkçı akımı silmeye yetmedi.

Oldukça iyi belgelenmiş ve üzerinde hayli araştırma bulunan 325 Nicea Konsili'nden bugüne kalan belki de en somut ileti ise, bu sefer dışarıda kalmayı seçmeyerek toplantıya zaman zaman müdahale eden ve uzun bir kapanış konuşması yapan Constantine'in birlik çağrısı oldu; Hıristiyanlar'ın yaşadığı tüm topraklar üzerinde bir birlik. Kendi yakın çevresinde annesi, Constantine'in emri ile öldürülene kadar Licinius'la evli olan kızkardeşi, hatta biyografisi Eusebius bile Arius taraftarı olan Constantine, Katolik din adamlarının açıkça 'ayrılıkçı akım' olarak niteledikleri bu daha felsefi yaklaşıma hoşgörü gösterilmesi taraftarıydı. Bazı düşünce ayrılıklarına rağmen, hedeflenmesi gereken, birlikti. 324 Yılında Licinius'un Constantine tarafından yenilmesi ile Roma İmparatorluğu'nun politik bütünlüğü yeniden sağlanmıştı. Şimdi sıra, Hıristiyan-Roma İmparatorluğu ölküsünü gerçekleştirilmekte.

Augustus Caesar ve İsa

Belki Constantine'in zamanında ve çevresinde geliştirilmiş, belki de sonradan ona atfedilmiş bu ölümlü, Roma'nın birliğini sağlayan Augustus Caesar (hani şu Ankara'da, sonradan Hacı Bayram Camii'nin bir duvarına dayanarak inşa edileceği, kendi adına yapılan tapınağın duvarında başarıları iki dilde bir yazıtta ölümsüzleştirilmiş olan Augustus) ile İsa'nın çağdaş olmalarının bir raslantı olmadığı görüşü üzerine kuruluydu. Augustus imparatorluğa birlik ve barış getirmişti. İsa ise göksel düzeni yeryüzüne uyarlamak üzere gönderilmişti. Göksel düzen, tek bir efendisi, bir yönetim hiyerarşisi ve lejyonlara bölünmüş bir melekler ordusu olan tek bir imparatorluktu ve, İsa'nın söylediğine göre, Baba bu geçici dünyanın da aynı şekilde, yani Roma'nın yönetimi altında düzenlenmesini istemişti. İşte bu nedenle, birbirini izleyen Roma imparatorları, Kadir-i Mutlak'ın bizzat kendisi tarafından, yaratılmış dünyanın yönetimi ve denetimi için seçilmiş olarak kabul edilirdi. O halde, Hıristiyan Romalıları, insanların yerleşik olduğu tüm toprakların tek hakimi olmalıydı. Constantine'den başlayarak Hıristiyan Kilisesi'ne yapılan tüm o servet ve mülk bağışlarının nedeni, işte bunu sağlayacak maddi koşulları

'Kim bilebilirdi
ki?...'
diyorsunuz, öyle
değil mi? Kim
bilebilirdi ki,
dünya nüfusları
ve politik
coğrafyasının
geleceği -
bugünü!- kırk
yaşında, kendi
imparatorluğunu
n resmi
başkentini yine
kendi
imparatorluğunu
n ordularının
dörtte biriyle
kuşatan bir
Romalı
tarafından,
dolunaylı puslu
bir gecenin
ertesinde,
düşünde gördüğü
iki harfin
bileşimi o küçük
sembolle
yazılmıştı?

oluşturmaktı. Constantine bu ülküye inanıyor gözükene, ya da eylemleriyle, önce aldığı gökssel işaretin ışığında Maxentius'u yeni Roma'yı alarak, sonra Licinius'u yenilgiye uğratıp Doğu ve Batı'yı yeniden birleştirerek, Byzantium'da yeni ve farklı bir anlayışla bir imparatorluk başkenti inşa ettirerek, tüm yönetsel yapıyı yenileyerek, Kilise'yi hep devlet kasasından destekleyerek, İncil öykülerinin geçtiği yerlerde araştırmalar yaptırıp dinsel yapılar inşa ettirerek ve, belki de en önemlisi, Kilise'nin bölünme eğilimi gösterdiği kriz dönemlerinde hep birlikten yana ağırlığını (ve gerekirse ayrılıkçı Hıristiyanları öldüren askeri gücünü ortaya) koyarak, bu ülküye doğru en hızlı adımları atan en kilit isim oldu. Ama tüm bunları yaparken, Hıristiyan nüfusun hâlâ azınlık olduğu toprakların imparatoru olduğunu unutmadı; kişisel dinsel inancını öne çıkarıp yönetsel kararlarını belirlemede etkin hale getirmedi ve paganlar için Diocletian'ın Hıristiyanlar'a yaptıkları benzeri bir eza dönemi başlatmadı.

Constantine'in ölümünden yaklaşık sekiz yüzyıl sonra zorlu mücadelelerle birleştirdiği Roma İmparatorluğu yıkıldı, bölünmesini engelleme yönünde çaba harcadığı kilise ikiye bölündü; Arius'un Yeni-Platocu felsefesinin karıştırdığı toprakları (belki de İslam'a çok da aykırı olmayabilecek bu sağlam dinsel görüşün de sayesinde) kolayca fetheden İslam Devleti İskenderiye'de kalan antik Yunan metinleri üzerinde araştırmalara girişmek üzereydi. Bir sekiz yüzyılın daha geçtiği günümüzde Hıristiyan dünyasında hâlâ dinsel ayrılıklar kökenli savaşlar yapılıyor. Bunlardan bir 'sonuç' çıkarmak istesek, çıkarabilir miyiz, ne dersiniz?

Düş ya da 'Gerçek'

'Kim bilebilirdi ki?...', diyorsunuz, öyle değil mi? Kim bilebilirdi ki, dünya nüfusları ve politik coğrafyasının geleceği -bugünü!- kırk yaşında, kendi imparatorluğunun resmi başkentini yine kendi imparatorluğunun ordularının dörtte biriyle kuşatan bir Romalı tarafından, dolunaylı puslu bir gecenin ertesinde, düşünde gördüğü iki harfin bileşimi o küçük sembolle yazılmıştı? Ve, tabii, Diocletian'dan daha despot, saltçı bir imparator olarak kendi geleceği de öyle. Constantine için inancının doğruluğunun en büyük kanıtı, her zaman kendi başarıları oldu. Yine de, içinde hep bir kuşku kalmış olmalı ki, ölüm döşeğine kadar vaftiz olup tam Hıristiyan olmadı. Yazılı kaynakların bize aktardığına göre, bunun için son ana kadar bekledi ve ölmek üzere iken -işe bakın!- Arian olduğundan kuşulan İznikli Eusebius tarafından vaftiz edildi.

Gerçekten böyle mi oldu dersiniz? Kim bilir? 'En son anda, yaşam -yüzey üstüne yüzey- yaşantılarla kabuk bağladığı zaman, insanın her şeyi, gizi, gücü, gönenci, niçin doğduğunu, niçin ölmekte olduğunu, herşeyin nasıl bambaşka olmuş olabileceğini öğrendiğini nerede okumuştum? Bilge olmuşundur. Ama asıl bilgelik, o anda, öğrenmekte çok geç kaldığını bilmektir. Artık anlayacak hiçbir şey kalmadığı zaman her şeyi anlar insan.' (Eco, 1997: 599)

Belki de Constantine için Fırsat, o düşü, o puslu gecede gördüğü düş -veya o düş anlatisinin simgelediği an. O an 'Gerçek'in gözlerinin içine bakmıştı. Ona bağışlanacak biricik gerçeğin; çünkü öğrenmekte olduğu gerçek, gerçeğin çok kısa sürdüğüdür (sonrası yorumdur yalnızca).' (Eco, 1997: 593) Ya da, belki de, tüm bunlar, bu düşler, iki harfli semboller, ahşap haç sancaklar, bu vaftiz öyküleri, Constantine'in, Diocletian'ın Hıristiyanlar'a karşı yürüttüğü katı baskıcı izlenceden kendilerine şartıcı ve beklenmedik gelecek şekilde aniden dönüşümüne bir anlam vermek isteyen çağdaşları ve ardıllarının bir yorumundan başka bir şey değildir. Bu yorumlar daha mı gerçektir bir düşten? Kim bilebilir ki? Belki bir tek Constantine'in kendisi bilebilirdi. Bizlerse daha baştan hep başka anlamlar aramaya mahkumduk, bize aktarılan tüm bu düşlerde ve gerçeklerde. Öyle değil mi?

..

Çemberi döndüren mekanizmaların ihtiyaçlarından söz ettiklerini anlamıştım, ama söylediklerinin karmaşıklığı içinde tam olarak ne dediklerini anlamama imkan yoktu. Aşağı-yukarı anlayabildiğim kadarıyla, bu mekanizmaların ihtiyaçlarını doyumak uğruna yapılması gereken fedakarlıklar, gözden çıkarılması gereken insanlar, çember dışında kalanlar ve onların çembere minimum zarar vermeleri için devreye sokulabilecek bilimum başka mekanizmalardan söz ediliyordu.

Rüyamda yeniden iletişim kurduğumuzu gördüm. Yeniden birbirimizin gözlerine bakıyorduk, korkusuzca. Kendimizi, amacımızı, içine girdiğimiz mekanizmanın mantığını ve kendi mantığımızı kaybetmemiştik daha. Bitmez-tükenmez test sorularındaki o sonu gelmez şekiller ve sayılardan bunalдықça, arka sıralara sığıp romanlarımızı okuyorduk gizlice. Dışardaki okulun avlusunun, o avlunun dışındaki şehrin kalabalığının ve bütün bunları çevreleyen uğultunun bir dekor olduğunu düşünüyordum. Kartondan bir dekordu bunlar, katlanıp-fırlatılacaktı gökyüzüne, sonra da gökyüzü katlanacaktı ve en sonunda boşlukta asılı kalacaktık... O avludan çıkıp, alkolle damıttık yine hayallerimizi.

Sonra uyandım. Tuhaf hissetmemek elde değildi. O gece yolculuğunun verdiği rahatsızlık bir yana-eskiden severdim oysa gece yolculuklarında hiç uyumadan yıldızlara bakarak müzik dinlemeyi, ama o zaman otobüslerdeki bu gece lambaları yanmıyordu, yıldızlar yerine yüzümün yorgun aksini görmüyordum camın ardında -yanımdaydın yine, ama görüntün değişti. Çemberi döndüren iplere asılarak yönünü değiştirmeye çalışmış, ama bir süre sonra onunla dönmeye başlamış insanlara özgü o üzerine oturmayan, yakışmayan görüntüyle uyuyordun. Camdan gördüğüm aksime bakıp, "ben de mi değiştim?" diye kendimi inceledim bir süre...

Tabii ki gitgide hatlar karıştı, bulanıklaştı. Sonunda kendimi kocaman bir kongre salonunda buldum. Salon bir tuhaftı. Uçsuz-bucaksız bir seyirci kitlesinin önünde, sahne gibi bir yükselti vardı. O yükseltinin üzerindeki dev bir çember, üzerine çevrilmiş projektör ışıklarının altında parlıyor, bakan herkesin gözünü alıyordu. Çember dönüyordu, ama bunu nasıl yaptığını, sabit zeminde dik açıyla dururken, hiç ilerlemeden nasıl döndüğünü anlamadım. Yeraltında gizli bir mekanizma olduğunu, üstteki bu şık insanların görmediği bazı işçilerin yerin altında, bu ışıltılı çemberin dönmesi için çalıştıklarını düşündüm. Genelde böyle olur, değil mi? Ama önemli olan, o çemberin neden döndüğüydü. Anlamıştım bunu. Neden sonra, konuşmacılar sunuşlarını yapmaya başlayınca, çemberin dönüşü üzerine teorilerini açıkladıklarını anladım. Her bilimden uluslararası isimler orada toplanmışlardı. Çemberi döndüren mekanizmaların ihtiyaçlarından söz ettiklerini anlamıştım, ama söylediklerinin karmaşıklığı içinde tam olarak ne dediklerini anlamama imkan yoktu. Aşağı-yukarı anlayabildiğim kadarıyla, bu mekanizmaların ihtiyaçlarını doyumak uğruna yapılması gereken fedakarlıklar, gözden çıkarılması gereken insanlar, çember dışında kalanlar ve onların çembere minimum zarar vermeleri için devreye sokulabilecek bilimum başka mekanizmalardan söz ediliyordu. Temel bilimlerdeki çemberi mükemmelleştirecek formüllere hizmet edebilecek yeni matematiksel -ya da fiziksel, herneyse, anlamıyordum işte ne olduklarını- buluşlarından bahsettiler.

Sonunda, seyircilere söz verildi. Elimi kaldırdım ve sordum: "İyi ama bu çember dönmek zorunda mı?" Doğrusu sorduğum sorunun, böyle bir toplantıda sorulmuş olmasından dolayı, oldukça safça kaçtığının farkındaydım. Bu soruyu duyunca bütün bu saygın bilim adamlarının ve onları dinleyen şık kalabalıkların tepki vereceklerini tahmin edebiliyordum,

ama o her zamanki saflığımdan mı desem, aptallığımdan mı, herneyse işte doğal halimden ileri gelen o merakıma yenilmiştim işte, sormasam olmazdı: Çember neden dönmek zorundaydı? Neden bu fedakarlıkları yapsındı insanlar? Neden bunca vazgeçilmezdi? Alt tarafı, karşımda dönüp-duran parlak bir çember değil miydi? Bu ne işe yarardı? Biz çemberin işine yarayacak birşeyler yapmalıydık, onu anlamıştım da, çember ne işe yarardı? Hiç anlamamıştım. Yoksa onun dönmesinin ne işe yaradığı sorulamaz mıydı?

Galiba sorulamazdı. Salonun diplerinden biryerlerden üniformalı adamlar çıkıp-geldiler büyük bir gürültüyle. Bana vurmaya başladılar. Bağırılmaya çalışıyordum, ama sesim çıkmıyordu. Üniformalı adamlardan biri mideme tekme indirirken "Şimdi görürsün çemberin neden dönmesi gerektiğini, seni anarşist seni!" diye bağırdı. Yere düşerken, burnuma acı-ekşi kan kokusu geldi ve o şık kadınlardan birinin, ben düşerken, ipek çoraplı uzun bacaklarını sakınarak kenara çektiğini gördüm. Gözlerimi, yüzüne kaldırdım, Emile Zola'nın romanlarına taş çıkarırcasına gözlerimiz karşılaştı. İğrenç görünüyor olmalıydım.Öyle bakıyordu. Kan kokuyordu, buna rağmen o kadının güzel kokusunu alabiliyordum. Bana, ayıplayarak bakıyordu. Neden ayıplandığımı ve nerede aykırı olduğumu hiç anlamamıştım. Neden utanmam gerekiyordu?

Beni sürükleyerek biryere götürdüler. Çok canım acıyordu, sırtım çok acıyordu, oraya da vurmuşlardı herhalde. Sıçrayarak uyandım. Sırtım tutulmuştu galiba. Otobüsteydik. Ama otobüs milim milim ilerliyordu. Sorunsuzca giden otobüsün monoton sesini kendine ninni bellemiş yolcular, bu yavaşlama ve durma arasındaki gidişle beraber uyanmışlardı.

"Ne var, ne oluyor?"

"İlerde kaza mı olmuş acaba?"

"Yol tıkalı galiba..."

Yanıma döndüm. Gözlerin, bana bakıyorlardı. "Sebepten" dedin.

"Ne?"

"Sebepten...Sen! Rüyaların ve sen! Hayallerin! Fikirlerin! Sen bu serzenişlere fikir mi diyorsun? Şımarıksın! Dönmüyor işte! Dönmüyor! Dönmezse ne olur, biliyor musun? Şiddet! Kan akar, gözyaşı akar! Şimdi olacağı gibi!"

"Nasıl yani? Ne olacak ki şimdi? Yahu ne diyorsun sen yaa?"

Bütün otobüs bana bakıyordu, ayıplayarak. Sen bile öyle bakıyordun. Bağırılmaya başladım. Bu bir öfke haykırışı değildi. Dehşet çığlığıydı. Ben bu bakışı biliyordum! "Ama sen...Sen bana böyle bakamazsın! Sen beni tanıyorsun... Aaaaaa..." Bir krizdi bu ve attığım çığlık kulaklarımı doldurdu. Bir süre sonra ağızımı açmadan ve hiçbir çaba göstermeden de çığlığımı duyduğumu fark ettim. Çığlığım havada asılı kalmıştı ve korkuyordum. Bu bir deli çığlığıydı. Kendi çığlığım yüzünden korku içinde, kendi çığlığım kulaklarımda, insanların "Kan!" diye bağırışıklarını duydum. Pencereden dışarı bakmaya çalıştım. Senin suçlayan-ayıplayan bakışların üzerimdeydi. Anayolda milim milim ilerleyen otobüsümüz, gündüzün ilk ışıklarında parlayan kan izlerini takip ediyordu. Yol kenarına fırlamış kopuk kollar-bacıklar, gözleri açık başlar gördüm ve çığlık şiddetlendi. Sonunda koca bir çemberin ağızına geldik. Otobüsten inmemiz söylendi dışardan. İndik ve bütün otobüsçe çemberin iplerine asılmamız gerektiğini anladık, dönsün diye. Bizden önce gelenlerin akibetine uğrayabileceğimiz düşüncesinden dehşete düştük ve var gücümüzle asıldık, ölmek, açlıktan, şiddetten, can sıkıntısından ölmek istemediğimiz için asıldık. Ben de anlamıştım: Enerji oradan yayılıyordu. Bir adam bağırdı: "Halkların kurtuluşu için asılalım arkadaşlar! Çemberi o yöne döndürelim!" Ona bütün inananlar destek verdi. Başka otobüslerden inen insanlar da geldiler, inançla, hevesle giriştiler işe. Çemberi istedikleri yöne çevirebilmek için çok çalıştılar. Çemberin nimetlerinden yararlanarak, kendi amaçları gayesinde

Galiba sorulamazdı. Salonun diplerinden biryerlerden üniformalı adamlar çıkıp-geldiler büyük bir gürültüyle. Bana vurmaya başladılar. Bağırılmaya çalışıyordum, ama sesim çıkmıyordu. Üniformalı adamlardan biri mideme tekme indirirken "Şimdi görürsün çemberin neden dönmesi gerektiğini, seni anarşist seni!" diye bağırdı.

Sende de bir
umut uyandı. Bir
hevesle asıldık
iplere. Çember
hepsini verdi
bize. Tek bir
şartla: Kocaman
boş vakitleri
düşünmek yerine
içine girmeliydik.
İçine giriverdik
ve begonviller
boğazımıza
sarıldılar.

kullandılar uzun süre onları. Bir anda ne olduysa oldu, onlar bunlardan yararlandıkça, çember gözümüzün önünde onları yavaş yavaş içine almaya başladı. Kurdukları minik çember mekanizması o kadar minikti ki, verdikleri azıcık bir ivmeyle dönmeye başlayan koca çember, onların minik çemberini sildi-süpürdü. Bir başka grup, hiç cesaretleri kırılmadan, "onların çemberi gerçek insan doğasına aykırıydı zaten de ondan yok oldu!" diye fısıldaşarak, ellerinde çarpmış gerilmiş İsa'yla asıldılar çemberi döndüren iplere. İsa yol kenarına düştü ve kendilerine çemberde bir yer buldular, biraz sonra tekbir getirerek iplere asılanlar gibi, buldukları yere iyice yerleştiler. Çemberin ayrılmaz parçaları oldular. Bu şekilde sırayla herkes iplere asılıyordu. Ben seni rüyamızı, o mütevazî rüyamızı gerçekleştirmek için, o mavi deniz ve begonvilli Ege evimiz için, verilecek kocaman boş vakitler ve bu vakitlerde gönlümüzce okuyacağımız kitaplar için çabalamaya, çemberi o yöne dönecek şekilde çevirmeye ikna ettim. Sende de bir umut uyandı. Bir hevesle asıldık iplere. Çember hepsini verdi bize. Tek bir şartla: Kocaman boş vakitleri düşünmek yerine içine girmeliydik. İçine giriverdik ve begonviller boğazımıza sarıldılar. Nefes alamıyorduk en başta. Sonra öyle yaşamaya alıştık. Hepimiz çemberi önce ideallerimiz ve rüyalarımız doğrultusunda çevirir gibi olduk, sonra içinde kendimize güzel birer yer edindik ve çember eski yönüne geri döndü. Her yeni giren, çemberin gücünü ve dönüş hızını artırmaktan başka birşey yapamıyordu. Lükstü, pırıltılıydı, güzeldi ama, o çığlık dinmiyordu ve bir de kan kokuyordu aksi gibi. Bu çığlık neden dinmiyor diye bakıp dururken, onları gördüm: yol kenarındaydılar, çembere girmemişlerdi. Hiçbirşey yapmıyorlardı. Tel örgüler çemberi onlardan koruyordu - ne yapmalarından korkuluyordu?

Sıçrayarak, ter içinde uyandım. Yanımdaydın. Beni her zamanki nezaketinden ödün vermeden, hafifçe dokunarak uyandırmıştın: "Deniz göründü, buna kaçırmak istemezsin, genelde" Otobüs bir viraji döndü ve begonvilli Ege evlerinin ardından görünen masmavi denize baktım."Aslında çember bize göre değildi, ama seçeneğimiz yoktu, değil mi?" dedim. "Ne çemberi?" dedin.

↓

Limonluk Kabvesi'nde Buluşalım

İ c a d i y e c a d . N o : 3 0 - 3 2 K u z g u n c u k

"Musa'da gözlemediğimiz, ilerideki bir eyleme hazırlık değil, geçmişe karışmış bir olayın kalıntısıdır. Bir an kendini gazaba kaptıran Musa elindeki levhaları unutup yerinden fırlayacak ve dönüklüğe sapanlardan öğ alacak olmuş, ama derken içindeki ayartıyı yenmiştir; bundan böyle, öfkesini dizginlemiş durumda, yüreğinde küçümsemeyle karışık bir acı, oturup kalacaktır yerinde. Elindeki levhaları da kaldırıp atmayacak, levhalar taşlar üzerinde kırılıp dökülmeyecektir; çünkü zaten bu levhalar içindir ki Musa, öfkesinin önüne geçmiş, onları kurtarmak için kızgınlığını tutup açığa vurmamıştır. Ne var ki kendini bir an gazaba kaptırışı, levhaları gereği gibi kollayamamasına, elini ister istemez onlardan çekmesine yol açmıştır. Dolayısıyla, levhalar aşağıya kaymaya başlamış, yere düşerek kırılıp parçalanma tehlikesiyle yüzyüze gelmiştir."

*Paul Ricoeur'ün "De l'Interprétation: Essai sur Freud" adlı eserinin 1995 Editions du Seuil baskısının 100-103 ve 180-182 sayfalarından derleyip çeviren Nazlı Ökten. Kitap, Freud'un eserini bir özne felsefesi üzerinden yeniden okumaktadır.

Rüyanın bir anlamı olduğu savı, Freud'un iki cephede savunduğu tartışmalı bir savdır: bir yandan rüyayı sadece anlam eksikliğinin sorun olacağı, beklenmedik bir temsil oyunu, zihinsel hayatın bir artığı olarak ele alan her türlü anlayışa karşı çıkar. Bu ilk bakış açısıyla rüyanın anlamından söz etmek, insanın anlaşılabilir, hatta zihinsel bir işlemi olduğunu bildirmektir; anlamak, anlaşılabilirlik deneyimini gerçekleştirmektir. Öte yandan bu sav, rüyanın erken doğmuş organik yorumlarının tümüne de karşı çıkar; anlambilimi ve sözdizimiyle, bir rüya anlatısının yerini her zaman bir başkasının alabileceği ve bu iki anlatının, bir metnin diğeriyle karşılaştırılabildiği gibi karşılaştırılabileceği anlamına gelir; Freud'un kimi zaman -az ya da çok memnuniyetle- metinden metine bu ilişkiyi özgün bir dilden bir diğerine çeviri ilişkisiyle bir tuttuğu olur; bu benzetimin doğruluğu konusuna tekrar döneceğiz. Şimdilik yorumun, daha az anlaşılır bir anlamdan daha çok anlaşılır bir anlama götürdüğü konusundaki ikirciksiz iddiayı ele alalım; karanlık metinden aydınlık metine aynı ilişkiler döngüsüne ait olan bulmaca benzetimi için de aynı şey geçerlidir.

Anlamın bir metinle bir tutulması, belirti [symptome] kavramında belirsiz kalan şeyi düzeltmeye olanak sağlar; kuşkusuz belirti şimdiden bir etki-işarettir ve tüm incelememizin kapsamak istediği karmaşık yapıyı sunar; ama bu karışık yapı belirtiden çok rüyayla ortaya çıkar. Rüya, söyleme ait oluşuyla, belirtiyi anlam olarak ortaya çıkarır ve genel bir belirtibilim [anılan kelime sémiole, hekimlikte belirtibilim, felsefede ise imbilim ve göstergebilim olarak kullanılmaktadır Ç.N.] denebilecek şey içerisinde normal ve hastalıklı olanı eşgüdümlemeye olanak sağlar.

Ancak yorum, ilişkilerin anlamdan anlama ilişkisi olacağı ikirciksiz bir düzeyde tutulabilir mi? Tamamıyla başka bir düzlemde ve özellikle de enerjiyle ilgili kavramlar devreye sokulmadan yorum açılmaz; aslında hangi "düşüncenin" hangi "görüşün" hangi "arzunun" kılık değiştirmiş bir kipte "yerine getirildiğini bulmak olan birinci görevi gerçekleştirmek, rüya işini oluşturan ve rüya düşüncesinin görünür içerikte "yer değiştirimini" [transposition; aynı zamanda bağlam değiştirimini] ya da "biçimbozumunu" [distorsion; çarpılma] sağlayan "mekanizmalar" gözönüne alınmadan mümkün değildir. *Düşlerin Yorumu*'ndaki yöntembilimsel metinlerden birine göre rüya işinin incelenmesi, ikinci görevdir. Ama bu iki görevin birbirinden ayrıştırılmasının tek bir pedagojik değeri vardır: rüyanın bilinçdışı düşüncelerinin gün ışığına çıkarılması, sadece bu düşüncelerin uyanık hayatın düşünceleriyle aynı olduğunu gösterir; tersine, tüm tuhaflığının yoğunlaştığı yer, rüya işidir; çok kabaca bu işi oluşturan yerdeğiştirmesi ve biçimbozumu, rüya düşüncelerinin açığa çıkarılması rüyayı uyanıklık hayatına yaklaştırırken, psikişik hayatın geri kalanından koparır.

Aslında rüya düşüncelerini yeniden bulmak, varolan bedensel heyecanlar ve izlenimlerin ötesinde, uyanıklığın anılarının ve gündüz kalıntılarının ötesinde, varolan uyuma arzusunun ötesinde, bilinçdışını yani en eski arzuları keşfeden geriye doğru bir yol katetmektir. Yüzye çıkan, unutulmuş, bastırılmış, itilmiş itkileriyle çocukluğumuzdur ve çocukluğumuzla birlikte bir biçimde bireyinkinde özetlenmiş insanlığın çocukluğudur. Rüya, temel bir görüngüye, regresyona [gerilemeye] ulaşmamızı sağlar [...] Regresyonda bizi anlam kavramlarından güç kavramlarına götüren şey, ortadan kaldırılmış, bastırılmış, yasak olanla ilişkidir, arkaik ve düşsel olanın kısa devresidir; çünkü bu düşsellik bir arzu düşselliğidir. Eğer rüya, anlatı özelliğiyle

"Musa heykelinin iki yerinde ise, şimdiye kadar dikkate alınmak şöyle dursun, doğru dürüst tanımı bile yapılmamış ayrıntıları rastlamaktayız. Bunlar, sağ elin ve iki levhanın konumuyla ilgilidir. Denilebilir ki el, kendine pek özgü, zorlamalı, açıklamayı gerektirir biçimde kanun levhalarıyla öfkeye kapılmış Musa'nın sakalı arasında aracılık yapar. Sağ elin parmaklarının sakala gömüldüğü, sakalın telleriyle oynadığı, serçe parmağın kenar kısmıyla da levhalara yaslandığı söylenmiştir. Ancak, öyle görülüyor ki parmakların ne yaptığını daha bir titizlikle gözden geçirmek ve parmakların kendisiyle ilişki kurduğu gür sakalı daha eksiksiz tanımlamak zahmete değer bir çaba olacaktır."

Sigmund Freud,
Sanat ve Sanatçılar Üzerine,
(Michelangelo'nun Musa'sı),
YKY,1995, Çev. Kâmuran Şipal.

**Freud, Michelangelo'nun böylesi değişik bir Musa'yı neden Papa Julius II'nin kabri için seçtiğini düşünürken Papa'nın Michelangelo'yu kendisi gibi bir eylem adamı olarak görerek değer verdiğini ama anlık parlamalarıyla sanatçıyı üzdüğünü; kendi çabalarında da hırçınlık bulunduğunu bilen Michelangelo'nun da gerek Papa'nın gerek kendisinin bu ani öfkeler nedeniyle başarısızlıklarla karşılaşacaklarını hissettiğini öne sürer. Ona göre bu heykeli Papa'nın kabrine yapmakla hem Papa'yı hem de kendisini suçluyordu.Ç.N

***Burada kastedilen, Freud'un Leonardo da Vinci'nin Bir Çocukluk Anısı nda yaptığı bazı hataların -Mısır mitolojisinde anneyi temsil eden hiyeroglifin Freud'un sandığı gibi bir çaylak değil bir akbaba olması gibi- yol açtığı yankılardır.

söyleme doğru çekiliyorsa, arzuyla olan ilişkisi onu enerjinin, isteğin, güç iradesinin, ya da libidonun tarafına atar. Böylece rüya, arzunun ifadesi olarak anlamın ve gücün bükülmesindedir.

[...] 1908 tarihli kısa anlatısı Edebi Yaratım ve Gündüz Düşü'nde şairi oynayan çocuğa benzetir: "Çok ciddiye aldığı, yani gerçeklikten tamamen netlikle ayırarak da olsa büyük duygulanım yükleri doldurduğu hayali bir dünya yaratır." Oyundan düşünme [fantaziye] geçeriz; belirsiz bir benzerlik değil zorunlu bir bağ önvarsayımı söz konusudur; insan hiçbir şeyden vazgeçmez, birbirinin yerine konan şeyler yaratarak bir şeye karşılık bir başkasını alır; yetişkin böylece oynamak yerine düşünme verir kendini; ya da düşünme, oyunun yerini aldığından gündüz düşüdür, uyanık görülen rüyadır. Burada şiirin eşigindeyiz; zincirin ara halkası ise romandır yani, anlatı biçimindeki sanat eserleridir; Freud, kahramanın kurmaca öyküsünde "ben hazretleri" figürünü ayırt eder; diğer edebi yaratım biçimleri sürekli bir geçişler dizisiyle bu prototipe bağlı sayılırlar.

Freud, düşlemsel zincirin iki ucunu, şiir ve rüyayı birbirine şöyle bağlar: ikisi de aynı kaderin tanığıdır: memnun olmamış, tatmin olmamış adamın kaderi: tatmin olmayan arzular, hayallerin (Phantasien) itkisel zembereğidir; her hayal, bir arzunun yerine getirilmesi, tatmin etmeyen bir gerçekliğin düzeltilmesidir."

[...] Michelangelo'nun Musası'nda hayranlık uyandırıcı olan şey, başyapıtın yorumunun bir ayrıntıdan yola çıkılarak bir rüya yorumu şeklinde yürütülmesidir. Analitik olan bu yöntem, rüya işiyle yaratma işini, rüya yorumuyla sanat eserinin yorumunu üstüste koymaya olanak verir. Analiz, sanat eserinin neden olduğu tatminin doğasını daha geniş bir genelleme düzeyinde açıklamaya çalışmaktansa -ki bu bir çok psikanaliste yolunu şaşırtır- estetiğin genel muammasını, tekil bir eserin ve bu eserin yarattığı anlamların dolambacıyla çözmeye çalışır. Bu yorumdaki sabır ve kesinlik bilinir. Burada da rüya analizinde olduğu gibi önemli olan, genel bir izlenim değil, küçük ve belirli bir olaydır: Peygamberin sağ elinin geri kalanı arkada kalırken tek temas yeri sakalın akışı olan baş parmağının duruşu, kolun baskısından kurtulmaya hazır levhaların eğik duruşu. Yorum, taşa yakalanmış gibi duran bu anlık duruşun satır aralarında, bu durdurulmuş harekette bir tür istikrarsız uzlaşma bulan bir karşıt hareketler zincirini yeniden kurar. Musa, öfkeli bir hareketle levhaları düşürme pahasına elini sakalına götüreceken bakışı, putatapar halktan yana sertçe dönmüştür; ama bunun tersi bir hareketle birinci hareketi bastırarak ve dinsel misyonunun keskin bilinci içinde elini arkaya götürmüştür. Gözlerimizin önündeki, gerçekleşen ve analistin rüya uzlaşmalarının, nevrozun, lapsusun, esprinin oluşumlarını ortaya çıkaran karşıt temsilleri yeniden kurduğu şekilde yeniden kurmaya çalıştığı bir hareketin kalıntısıdır. Freud, bu uzlaşma oluşumunu daha da deşerek görünür anlam tabakasının altında başka katmanlar bulur! Analiz, aşılış bir çatışmanın, Papa'nın kabrini beklemeye layık örnek bir dışavurumunun ötesinde, hatanın şiddetine yönelik gizli bir suçlamayı ve bunun da ötesinde sanatçının kendi kendisine yönelik bir uyarısını ayırt eder**.

Bu sonuncu özelliğiyle Michelangelo'nun Musası, basit bir psikanaliz uygulamasının sınırlarını aşar; analitik yöntemi sağlamakla yetinmez, Leonardo'nun ...cesaretlendirir görüldüğü küçümsemeler*** yoluyla ya da bunlara rağmen daha iyi göstereceği bir üstbelirlenim türüne işaret eder. Heykelin açığa çıkardığı simgenin üstbelirlenimi analitik açıklamanın tamamlanıp kapanmadığını, aksine tüm bir anlam katmanına açtığını hissettirir; Michelangelo zaten söylemediğinden daha fazlasını söyler; üstbelirlenimi, Musa'yı, müteveffa Papa'yı, Michelangelo'yu ilgilendirir; ve belki de Musa'yla ikircikli ilişkisi nedeniyle bizzat Freud'u da... Muammayı azaltmak şöyle dursun, çoğaltan bir sonsuz bir yorum açılır. Bu bile, sanatın psikanalizinin özünde bitimsiz olduğunu itiraf etmek değil midir?

Hem sonbahar
hem akşamüstü.
Sonsuz
günbatımı,
kurşun hüzün.
Birisi çit çıkarsa
efsun bozulacak
sanki. Kendi
dumanlarının
ardında heykelsi
bir edayla oturan
kocamış adamlar
gençliklerini
hatırlayıp
koşuşturacaklar,
dışardaki
kalabalığın delice
çalkantısında
yorgun birer
zonklama
olacaklar. Ama
çit yok.
Biliyorlar:
intaharın
mümkün
olmadığı tek
mevsimdir
ihtiyarlık.

Oldu işte Çerbetân, nargile tütmüyor artık. Altmışbeş yaş ne ki tütün bile tükendi; soldu gül, tuz ıslandı, içimiz cız etti. Mermer masanın üstünde cıva hayasızlığıyla tomurcaklanan bir kaç damla kan da olmasa hepimiz hazırız inanmaya zamanının bildiğimiz zaman, şehrin bizim aşına şehrimiz olduğuna.

Burda ne var? Güneşin batar gibi yaptığı bir akşamüstü, unutmak için konuşan ben ve bir kahvehane. Kahvehanede nargilelerin marpuçuna analarının iffetli memesine sarılır gibi sarılmış onlarca yaşlı adam. Unuttum Çerbetân: bir de ne var, ikircikli güneş -ki bakma batar gibi yaptığına süzülüp geçiyor fötr şapkaların deliklerinden. Hem sonbahar hem akşamüstü. Sonsuz günbatımı, kurşun hüzün. Birisi çit çıkarsa efsun bozulacak sanki. Kendi dumanlarının ardında heykelsi bir edayla oturan kocamış adamlar gençliklerini hatırlayıp koşuşturacaklar, dışardaki kalabalığın delice çalkantısında yorgun birer zonklama olacaklar. Ama çit yok. Biliyorlar: intaharın mümkün olmadığı tek mevsimdir ihtiyarlık.

Senin de aklına takılmıyor mu Çerbetân? Ruhlarının temyiz edilemez mahkumiyetini bu taş lahitte, bu arkaik kabrin loşluğunda çeken yaşlı bedenleri buradan alıp üzeri betonla kaplı çirkin mezarlara defnetmek hangi hayırsız oğlun, hangi kadirbilmez damadın ya da bıkkın gelinin işidir? Burası onların ehramıdır ve insan zanneder ki yüzyıl sonra bu nargile kahvesini toprak altından çıkarmak için kazı yapacak olan ukala arkeologlar, onları yine böyle kötü kilimler serili sedirlerde oturup nargile fokurdattırken bulacak ve bir inceden kafayı yiyeceklerdir.

İkiz kubbeli tavan, hayat denen tumturaklı yalandan gönüllü olarak el etek çekmiş, dil çekmiş ihtiyarların üstüne alçakgönüllü bir türbe gibi kapanmış. Öylesine alçakgönüllü ki, günün birinde biçare bir kadının kapisına bir çaput bağlayıp küçük bir lütuf dahi dileneceğinden ümitvâr değil. Soluduğumuz havada bir kümbet serinliği ve herkeste bir öte dünya sukuneti. Herkes susuyor Çerbetân. Buranın bir zamanlar mahkeme binası olduğu yolundaki rivayet midir suskunluklarına sebep? Kendi kendilerinin yargıcı ve celladı mı oluyorlar susmakla.

Onlar şimdi yüzyıl sonraki formlarıyla oturup tütün tüketiyorlar. Kubbedeki argözü pencerelerden süzülen ışıktan uzak durmaya sanki özel bir çaba göstererek. Işık, mermer sehpalara, nargilelerin cam karnına, tavşankanı çaylara, duvardaki 1972 tarihli Galatasaray posterine; herşeye, dokunuyor. Ama insanlara asla. Onlar sedirlerinde ışığın dünyayı anımsatan habercilerinden uzaklar. Şimdi düşünüyorum da Çerbetân, ışığın sadece eşyaları aydınlattığını düşünmem bir yanılıydı. Bir çift ışık huzmesi onun mermer masanın üstündeki ellerini assolistin önemini vurgulayan bir çift sahne spotu gibi yakalamış, en mahrem sırlarını ifşa ediyordu: Gerçeküstücü bir haritadan bozma bir çift el. Damarlarının kirli morunda kederin üstü örtülemez pisliği vardı: Zor bir çocukluk, Kafkasya'dan göçmüş ve kabilesinin arkaik dilini gecikmiş bir tapınmayla yaşatmaya çalışan bir aile; babanın erik şarabını çekip çekip anlattığı eski zaman hikayeleri: Bir biz kaldık oğul; sürgünden, kıyımdan, kahrolası tarihten geriye, bir biz...

On yıllık dostum bakışlarını mermer sehpanın üstündeki üç-beş sayfa kağıda dikerek dururken ne düşündüğünü anlamam gerekirdi, ama anlayamıyordum. Sanki anlamam gereken her şeyi o bir çift elden anlamalıymışım gibi tuhaf bir mecburiyet. Anlatmasını beklemiyordum, çünkü ağızından tek kelime olsun çıkmayalı aylar oluyordu. Ama yazmıyordu da. Bir zamanlar yerel bir edebiyat dergisinde yazdığı alengirli öyküleri bir avuç meraklının

Evet, bir biz kaldık oğul, Kafkasya'nın yeşili ve ailemizin yüzyıllardır dilden dile dolaşan bahadırlığı başka bir hayatın hoş teferruatları olarak kaldı. Anadolu'nun gri, granit yüzeyinde bir yerde halkın tuhaf bir dil konuşan , gülünç giysiler giyen yabancılara gösterdiği horgörüye, Şeyh Şamil'in kırkbir kurşun yarasına direndiği gibi direnerek ve bellerimizde kınından çıkmaya utanan kamalarla, biz artık oğul, savaşa, hiddete, dilini konuşmaya cürreti olmayan zavallı insanlardık.

ve belki de tek dostu olan benim dışımda pek bilen yoktu herhalde. Ama yazardı işte. Bırak yazmayı, her entellektüel tartışmada sesi en çok çıkan oydu. Entellektüel jargonun neredeyse tüm dünya dillerinden derlenmiş kelimelerini öyle ustalıkla tertiplerde yanyana getirirdi ki, dinleyenler o konuşmasına devam etsin diye her söylediğine haince itiraz ederlerdi. Artık konuşmuyordu, artık yazmıyordu. Yaptığı tek şey, bu kahveye gelip Kafdili dediği bir dilde, kendi ifadesiyle, son öyküsünü yazmak için diğer müdavimlerin heykelsi duruşlarına öykünmek. Ortak dili konuşmayı reddediyor, ancak kendi dilini konuşabileceği kimse de yok. Susuyor.

Bu gerçeküstücü bir haritadan bozma bir çift el mi güneşin lütufkar huzmelerinden birini somurmaktadır, yoksa güneş mi ellerin ısınıp yitirmiş derisinde hararetini düşürmektedir, bilinmez. Bilinen; bir çift elin güneşin altında halince başrole çıkmasıdır: Evet, bir biz kaldık oğul, Kafkasya'nın yeşili ve ailemizin yüzyıllardır dilden dile dolaşan bahadırlığı başka bir hayatın hoş teferruatları olarak kaldı. Anadolu'nun gri, granit yüzeyinde bir yerde halkın tuhaf bir dil konuşan , gülünç giysiler giyen yabancılara gösterdiği horgörüye, Şeyh Şamil'in kırkbir kurşun yarasına direndiği gibi direnerek ve bellerimizde kınından çıkmaya utanan kamalarla, biz artık oğul, savaşa, hiddete, dilini konuşmaya cürreti olmayan zavallı insanlardık.

Öyleydiniz Çerbetân; biliyorum, yerliler selvi boylu ak benizli kadınlarınıza, kızlarınıza bir sırtlanın ceylan yavrusuna baktığı gibi haince bakıp kendi tuhaf dillerinde hırladılar. Seni ve inci tanelerinin billur kaseye dökülmesi gibi cıvıldaayan kardeşlerini duyunca pis pis sırttılar. Ama aldırma Çerbetân, sen şimdi el at, mermer masanın üstünde mermerden bir heykel gibi kıpırtısız ve soğuk duran bu elleri uyaralım. Sahibini uyandıralım. Söylet bana muktedir isen: Canlanın ey mor damarlı eller! Tekrar yazın. Hangi dilde isterseniz o dilde yazın. Dünyada yazdıklarınızı anlayacak tek allahın kulu kalmasa bile yazın. Kıpırdan ey yorgun beden! Yaşayanlara anlamlı gelmeyen devinimlerini tekrarlar.

Kalk bana bir şeyler söyle. Neyi anlatabilir ki gerçeküstücü bir haritadan bozma bir çift el? Onlarda kederin üstü örtülemez pisliliği, sabit kalemle yazılmış bir cümlemin telaşsız inadı. Sevdim seni boz başörtülü kadını ve sizi de çocuklarım... Şimdiki kederimse en çok kendimi sevdiğim içindir.

Asıl mesele Çerbetân , nargile tütüyor henüz. Duman neyi söyleyebilir ki kıvrıla kıvrana? Bal gibi biliyoruz aslında: Bir aşk bitebilir, tütün tükenebilir, milyonlarca çocuğa babalık edebilir bir insan. Unutmak da mümkün belki ama hayat bitmese iyi olur değil mi böyle kıvrıla kıvrana!

Günlerdir öylece duruyordu işte; kıpırtısız ,suskun. Kimseyle konuşmuyordu. Garsondan çay yahut köz dahi istemiyordu. Dumanlar içindeki heykeller arasında bir sisin içinde dolaşırcasına sessiz ve hafif dolaşan garson, arada bir uğruyor; sönmüş közü değiştiriyor ya da bitmek üzere olan tömbekinin üzerine yeni bir tömbeki ekliyor, ardından, sisin içinden bir yerden gelen anlaşılmaz bir mırıltıya doğru seğirtiyordu. Bir mezar bekçisi sabırla ve bir hayalet alışkanlığıyla.

Benimle bile konuşmuyordu, demem gerekiyor Çerbetân, ama yoksa konuşuyor muydu? Arasıra kıpırtısız dudaklardan mı sıkılı dişlerden mi doğduğunu anlayamadığım ve bana seni çağırıştıran sözler mi sarfediyordu yoksa duyduğumu sandığım ses mermer sehpadan yere alınan nargilelerin çıkardığı tok sesle, boğazı tütünden gıcıklanan ihtiyarların çıkardığı sesin birleşmesinden oluşmuş piç sesler miydi, sen bile anlayamazdın. O sen miydin, sen bile anlayamazdın Çerbetân.

İnsan sıradan bir gıcırtyı derin anlamları olan bir kelimeyle karıştırabilir. Ama yazı olmayan bir şeyi yazıya benzetmek imkansızdır. Hele bu şey bomboş, beyaz bir kağıtsa. Yazmıyordu artık. Sık sık şüpheye düştüm, son bilenin kendisi olduğunu iddia ettiği dili de unuttuğundan

İnsan sıradan bir
 gıcırtyı derin
 anlamları olan
 bir kelimeyle
 karıştırabilir.
 Ama yazı
 olmayan bir şeyi
 yazıya benzetmek
 imkansızdır. Hele
 bu şey bomboş,
 beyaz bir kağıtsa.
 Yazmıyordu
 artık. Sık sık
 şüpheye düştüm,
 son bilenin
 kendisi olduğunu
 iddia ettiği dili
 de unuttuğundan
 ve artık
 yeryüzünde öyle
 bir dilin de
 kalmadığından.
 Öyle bir dil
 yoktu artık.
 Ondan başka
 kimse o dile ait
 tek bir sözcüğe
 bile ses
 veremeyecek,
 verse bile
 farkında
 olmayacaktı.
 Kimse
 küfredemeyecek,
 sevdiğini
 söyleyemeyecekti

ve artık yeryüzünde öyle bir dilin de kalmadığından. Öyle bir dil yoktu artık. Ondan başka kimse o dile ait tek bir sözcüğe bile ses veremeyecek, verse bile farkında olmayacaktı. Kimse küfredemeyecek, sevdiğini söyleyemeyecekti. Şiir yazılmıyacaktı, saçmalanmayacaktı, tanrıya isyan edilmeyecekti. Ama o yapabiliyordu Çerbetân. Henüz vakit varken bildiği tüm küfürleri, sevda sözlerini, şiirleri şarkıları ve deli saçmalarını yanardağ ağzından fıskıran mağma gibi püskürtebiliyordu yüzüne, herşeyin müsebbibi olan zalim tanrının ve zulüm taşıyıcısı insanların. Denemeliydi. Haykırması yahut yazmalıydı. O ne yapıyordu? Erbâin'e girmiş derviş gibi kendi sabıyla beslenerek susuyordu. Artık biliyorum: Önündeki boş sayfaya bakmasının bir anlamı yoktu. Beyaz kağıda bakıp durmak dünyaya bakmamanın başka bir yoluyla o kadar. Bu bir dilin son ferdinin tanrıyla ya da dünyayla hesaplaşması değildi. Bilirsin Çerbetân, bu topraklarda her erbâin bir uzlaşmayla sona erer. O sadece babasını daha iyi duyabilmek için susuyordu.

Kaçtık oğul, o barbarların giysilerimize gülmesine, kadınlarımızı dağa kaldırmasına, ekinlerimizi yakmasına daha fazla dayanamadık; yuvasına kaçan sıçanlar gibi dağlara kaçıp mağaralara sığındık. Dinimizi ve dilimizi böylece koruduğumuz inanarak o zalimlerin karşısına çıkacak cesareti toplamaya çalıştık. Koca dedeler torunlarını dizlerine oturtup kabilemizin onurlu tarihini ve uğraşlarını ve bu uğraşlardan muzaffer çıkmamızın yegane sebebi olan Şeyh Şamil hikayelerini anlattılar. Öyle anlattılar ki, masum bebeler Şamil'in yaralarına dökülen kızgın yağ kendi etlerinde hissetsinler. Anlattılar ki, Şamil'in düşmana ve kızgın yağ gösterdiği direnci onlar da o vadadaki tarihsiz sürüye gösterebilirler. Ak pürçekli nineler yeni doğmuş bebelerin kulağına Kafdili'nin en eski masallarını anlattılar kadim ve kederli kelimelerle -ki büyüüp herkese karışınca Kafdili'ni kabzası zümrüt işlemeli bir hançer gibi onurla yanlarında taşıyorlar.

Kırk yıl çileden sonra artık hazırlığımızın tamam olduğuna inanarak yemyeşil ekinlerle kaplı ovaya indiğimizde, çocuklarımız boylarınca ekinlerin arasına dağılıp akranlarını bulunca; onlarla ovaların kaba dilinde şakımaya başlayınca, bizi dehşete düşüren şey, hayretle birbirimize bakıp sonra da çocukları azarlamak ağızımızı açtığımızda Kafdili'nin billur çınlamasını değil, o kaba dilin tok kelimelerini duymamız oldu. Utançla sustuk hemen. Ama suskunluğumuzun uzun sürmeyeceğini biliyorduk. Anlamıştık: Çile çare değildi. Dağlardı yenilgimize sebep. Belki bin yıldır çirkin seslerden ibaret bu dili dinlemiş, seslemiş olan topraktı, taştı. Anladık ki, bu topraklar bize yar değil mezar olacaktır.

Hiç anlatmadı Çerbetân ama anlamak zor değil: Ne bu toprak yar oldu ona ne de bu topraktan halkolmuş bir adem. Karısı on yıl önce çekip gittiğinde geride çocuklardan birini bile bırakmamakta haklıydı. Toprağa ısınamayan yazar olur; toprağa ve kendine karşı kinlenir. Huysuz bir uyumsuzdu o, biliyorsun. Isınamadı.

Kurşun ağırlığında bir akşamüstü, belki hayatında ilk defa babasının sesi duyamadı. Bana, kağıda, kahvehaneye, tömbekinin kızıl narına, batar gibi yapan güneşe, galiba herşeye, en son yine kağıda baktı ve kaleminin kağıda değince çıkardığı sesle kendi de irkilerek tek bir sözcük yazdı. Başının mermer sehpaye düştüğünü sonradan söylediler. Ben o anda nargilenin üstünde son demlerini dumanlayan tütüne dalmıştım. Tütün ansızın bitti.

Oldu işte Çerbetân. Nargile tütüyor artık. Altmışbeş yaş ne ki tütün bile tükendi. Soldu gül, tuz ıslandı, içimiz cız etti. Orada masaya yaslanmış duruyor: Kollarını başının altında kavuşturmuş, adeta uyuyor. Mermer masanın üstünde cıva hayasızlığı ile tomurcuklanan bir kaç damla kan da olmasa kimse inanmayacak öldüğüne.

Ondan ve herşeyden geriye bir tek sen kaldın Çerbetân bembeyaz kağıdın üstünde. Dediğin gibi: Bitti. Senden sonrasını anlatacak tek bir kelime bile yok artık.

Çerbetân! Çerbetân!

↓

Fotograf, Derya Erkenci

sütlü çikolata reklamlarının geniş yeşil alanları, aşağıda annem tavşan çikolatanın kulağını kesmiş, likörünü boşaltmış buzluca m sürahiye. Geriye kalan ruhu emilmiş tavşanı, sonsuz bir matem ışığı içerisinde kemirmişsiniz. Yumuşak inişlerle tek ayak parmak uçlarımda zifiri ot kokusuna basıp sığıyorum. Yükseliyorum onbeş kulaçtan karın boşluğundaki yedek hava sarnıcının yardımıyla satıha düşer gibi, mendirekten taş iskeleyle dipten yüzdüm sanki. Bu yeti, porno film izleme çağında ortadan kalktı, zaten giyaben tanıdığım melek kanatlarını alıp buralardan uzaklaştı. Apaçiler geldi Çeyenler gitti, beyaz mobilya furyasından nasibini almış karyolam babamların yatağın ayak ucundaydı. Baltalar uçuştu, kan fişkırdı, genç bir savaşçı bovisini gırtlığıma dayadı. Karyolanın parmaklıkları arasından, kemerini süsleyen kuzeyli kafa derileri yanağıma yapıştı. Pıhtılaşmış kırmızıya boyandı beyaz formika yatak odası takımı. Bağırarak istedim bağıramadım, bütün yerli baskınlarında bağıramadım. Küçük çocukların hastalıklı büyümesine yol açacak bir olaydı, kafa derilerimiz gururlu bir savaş ertesine köye dönüş töreni için, bizon derisi kemerlere asıldı. Annem, buzdolabının önünde duran, kirpikleri ters çevrilmiş bir kadavraydı. Baba, kahverengi beyaz ekoseli ceketiyile sofadaki aydınlık çatı penceresinin altında kristalimsi camdan görünüyor efektiyle dönüyor, baba sureti içerisinde bir iblisin ruhunu taşıyor. Tırtım, ezana kadar yorgan altının baygınlık verici korunaklığında kaldım. Kan terle asmanın önündeki pencereye doğru baktım, müezzinin sesi berbattı, divandaki sübhaneke tespihi ve anneannem bembeyazdı.

Ben çiş molası verirken, sorunlu anten gölgeli flamenko adamı yok olacak diye korktum, korkum yersizdi geri döndüm. Kalitesizliği özensiz metal tokasından anlaşılan baba terlikleri ayağımdaydı. İlk flamenko dansımı holle salon arasının halıslığına pastel renkler ağırlıkta marley bölümde yaptım: Masada ellibir oynayan büyüklerden büyük övgü aldım. Giyinip aşağıya çeşmenin başına indim, gündüz motelin arka merdivenlerinde

piknik yapmıştık. Sessiz filmde iki iddialı guruba ayrıldık. Anlatma sırası rakip takımdaydı, Elif James Stewart'ın Washington'da trenden inişini çok iyi canlandırdı, kızlar bay Smith'in etrafını sardı, idealist politikacı şaşkıncı. Yanıtı onbeş yirmi saniye sonra söyledim. Kendi anlatım güçlerine inanamadılar, biz filmi kararlaştırırken sen duydun dediler, imkansızmış bu kadar çabuk bilmem. Oysa, zaten Elif James Stewart'ı az da olsa andırırdı. Tek televizyon frekansının gündemindeki reklam spotları, bir takım günlük popüler özdeyişler yıllarca aile jargonunda yerini aldı. Adada Selahattin amcayla babam ve amcalar, her

Fotograf, Derya Erkenci

karşılaştıklarında birbirlerine portakallı gazoz reklamındaki gibi cancağızım-portakalcağızım dediler. Gerçeküstücü bir İtalyan filminden, Didorido didorido didora cümlesini seçtiler. Uzun süreli telefon görüşmelerini sonlandırırken neşe içerisinde Kısa kes meges dediler. Silvana amcaoğlumun asker ziyaretine gittiklerinde, futbol oynayan bir çocuğun sözlerini, iki işi aynı anda yapma zamanlarında kahkahalarla tekrar ettiler, ben hem kaleçiyim hem oyuncu. Bu tekrarlar beni utandırdı, bu yersiz ve iç gıcıklayıcı utancı, kulaklarımı tıkayıp yüzükoyun halinin üzerine yatarak yenmeye çalıştım. Şu aptalca düşünceyi bir türlü zihnimden atamadım, örneğin

popüler tekrarlara giden ebeveynlerinden utanan çocuğu illa birileri araştırmıştır, bu durumun o bilimde bir adı bile vardır. Alışkanlık oldu bu düşünce, sonradan doruğa çıktı, her sıradan durumun terimsel bir adı vardı. Uzun süredir Baretta'ya hayranlık duyuyordum. Açılışla haber öncesi arasının dizilerindeki güzel ve erdemli dramatik kızlara aşık oluyordum. Bir eylül günü Suadiye'de bir akrabanın evinin bahçesinde Nahide'le tanışıyorum, Nahide kapıcının kızı. Kafamda Süpermen filminden kalan gözlemlerle Atlantik sinemasının adı gibi büyük olduğu, atmosferin yapısı nasıl farklıymış ki böyle tüy gibi hafifim. Frizbi diye bir aygıt olduğundan söz ediyorum, kız bir plastik çöp kovası kapağından ibaret kendi frizbilerini getiriyor. Kapak uçan tanımsız bir nesne çekiciliğiyle havada süzülüyor, ağır çekim döne döne biçilmiş çimenlerin, ortancaların ve sarı güllerin arasındaki bedenlerimizden üzerinden geçiyor. Nahide ismini kimse beğenmiyor.

Bir sabah ödümü kopartan birşey oldu. Hep düşünüp çok korktuğum bir şey. Sanki Mandrake'nin dünyamızın yörüngesinde bir çeşit lastik botta takılan dış dünyalı dev, korkunç boyutlarda bir serum hortumunu atmosfere sokarak, okyanusların bütün suyunu içmişti. Sonra da Mandrake'ye telepati yoluyla, biraz tuzluydu ama yine de teşekkür ederim demişti. Güneydeki Paşalimanı'ndan doğuya, uçsuz bucaksız çölümsü bir dev kanyona dönüştü marmara. Bir denizin suyunun çekilmesi, o sabah buna tanık olan bizleri sapıttırdı, aklımızı yitirdik yeni sahra adasında. Sular çekilince televizyon tek eğlencemiz oldu. Okul radyosunda huzurlu dublaj sesli anlatıcıdan Volta pilini, kendi icadı manyetosuyla sarayın nöbetçi askerlerini yerlerinden sıçratan bilim adamını, mizansene dökülmüş kimyasal buluşları dinleme dönemi sona ermişti. Dünyanın kıcına parmak atmış Şefik amca hikayelerini, kafamda dünya gezilerinde toparladığını var saydığım otantik eşyalarla süslediği evini, Yunus, Fok ve yerli hikayeleriyle süslü programı özlüyordum. Bir kanal atlama seansında bütün görüntüler dondu. Bir haber sonunun arkası spikerli önu yazılı jenerik görüntüsü dondu. Belediye işçisi yurttaşın mikrofon uzatılmış göğüs plan

görüntüsü, hava durumundan söz eden teleteks sayfası, klozet kokularına karşı geliştirilmiş ferah kutucuğun uygulamalı reklam görüntüsü, çiftliğin havuzunun başındaki Pamela ve Cliff Barnes, bir altın madenini eline geçiren çizgi film cadısı, delil bir minibüs üzerindeki cinayet masası parmak izi araştırması, dinimi kaybediyorum videosunun yaşlı adamının yarasının kurcalandığı bölümü, bir zayıflama aygıtının olumlanması, iri dudaklı İtalyan sunucu kadın, bir maratonun büyük guruptan kopmuş en öndeki üçlü atlet topluluğu, şifrelendirilmiş bir film görüntüsü dondu. Susuz bir denize dalmayı donuk karelere yeğledim, nispeten nemli kalan en dip ıstıdyelerini toplama işine girdim. Uzun saçlı bir adam, polis haftası münasebetiyle uzun bir ekip otosu konvoyu dibimizden geçerken avaz avaz bağıyordu, polis abi, polis abi! esrar içiyorlar bana vermiyorlar! Triplerim boşa çıkmadı, ayakları ters ve altı parmaklıydı. Kurumuş bir denizde, ekip otoları konvoyunda esrarkeş bir cine rastladım. Kaza sonucu birilerini öldürme korkusuna eşdeğer buldum bunu. Arkaları mor tepeli, kuru incir ağaçlı taş duvar önünde bir çeşit aziz suretiydi Madonna. Dallarda ve duvarda sakince oturan firavun maymunlarından tedirgin olarak, taklit çakımı açıp siyahlar içerisindeki ~ kadına yaklaştım. Konuşmayan ağzını, dudakla burun arası kadar çepeçevre bir pay bırakarak, oyarak yerinden çıkardım, nadir bulunan bir çeşit vajinaya benzeyen ağız, önce kilitli bir buzdolabı poşetine koydum. Dikkatlice deriden yapılmış fermuarlı tütün kesemin içine yerleştirdim. Bedeni yok olmuş ağız, tanımsız bir perdeden çılgınlığa başladı, firavun maymunları azdı. Bir zombi eylemi tadında yürüyen tanıdık gurubunun korkusuyla ağız elimle kapatarak, saçlarım cereyana kapılmış gibi kaçtım.

Ağızı Hakimin burnunda kayaların dibine gömdüm. Eve geldiğimde cumhurbaşkanı korumalarıyla birlikte bizde yemek yiyordu. Tuvalet kapısının aralığından O'nları izledim. Babacan bir tavırla sofraya çağrılarak bir defaya mahsus olmak suretiyle affedildim. Bu önemli bir fırsattı, gelecekçi otopark projemi nihayet anlatabilirdim. Üstü branda gergili, açılır kapanır bir tabure çaprazlığında çok katlı hidrolik oluşumlar yapılacak. Yaylı bir boksör kolu gibi ileri doğru hamlelerle yatay durum alacaklardı. Otomobilleri katlarının içerisine aldıktan sonra yükseleceklerdi. Yersizlik sorunu ortadan kalkacaktı. Binalar arasındaki otomobil kulelerin sinir bozucu estetiği de cabasıydı. Herkes gittikten sonra hamamcı olduğumu farkettim. Ama eski günlerdeki kadar önemsemedim. İhlamur Sarayı'nın duvarına oturup, sigaralık boğup bülbül dinlemek daha cazipti. Üç kuruşluk keyfimiz piç oldu, yüzlerce kaza oldu duvarın dibindeki caddede. Kağıt gibi buruşmuş ortadan ikiye kırılmış kuş serilerinde ılık cesetlerden ve dağılmış abartılı müzik tesisatlarından başka birşey yoktu. Poşetlenmiş cesetler damperli kamyonlarla Hayrettin İskelesi'nin yanındaki taşındı, orada susuz denizden kolaylıkla çıkarılan bedenleriyle balık doyurmuş cinayet kurbanlarıyla birlikte daha rahat olacaklardı. Kusturucu kokulara tahammül etmek pahasına Hayatta Kalabilme mafyasındaydım. Kalktım, tuvalete gittim, yeniden yattım.

↓

derinlik sarhoşluğu

"Arkadaşlar, kendimizi sınırlayalım. Eğer bir resim çizmek istiyorsak önce onu nereye çezeceğimize karar vermeliyiz. Bir duvara mı yoksa bir tuvale mi çezeceğiz? Bu resme kimler bakacak? Biz kimlerin bakmasını istiyoruz? Bu ve bunun gibi soruları defalarca kendimize sorduk. Şimdi size bir kez daha soruyorum: Herkesi ilgilendiren, herkesin başından mutlaka geçen olağandışı bir olay, bir deneyim söyleyebilir misiniz?"

İnsan hep bir başkasının yerinde olmak istiyor, ne tuhaf. Hep yazarak hayatımı kazanmak istemişimdir. Şimdi ise, şu toplantı masasının başında geçen her geçen dakika sanki içimden bir şeyleri koparıp götürüyor. Keşke, diyorum, keşke bambaşka bir işte çalışsaydım ve yazmak yalnız gecelerimin hoş bir avuntusu olarak kalsaydı. *Gündüz insan gece melek...* İşte mesleki yozlaşma dedikleri bu olsa gerek: Hemen bir ad ve ardından kısa bir sinopsis. *Gündüzleri bir fabrikada ürün müdürü olarak çalışan Edip K. geceleri kravattını çıkarıp bir yazara dönüşmektedir. Takma isimle yazdığı öyküler ve romanlar ona başka bir hayatın kapılarını açmaktadır. Çağdaş insanın bölünmüşlüğü ve bölünmenin yarattığı sahte katmanlaşma: Gündüz insan gece melek!* Toplantının gevşediği şu saatlerde birinin toparlanıp ortamı diriltmesi gerekli diye düşünüp aptalca fikirleri kovalayıp yoğunlaşmaya çalışıyorum.

Bir süredir bu senaryo grubunda çalışıyorum. Medusa (saçlarının yılankavi kıvrımları yüzünden), Clark (efendi görünüşü ile Clark Kent'in küçük kardeşini andığı için), Patron (şirketin adamı olduğu için) ve ben her allahın günü oturup televizyon için senaryo yazıyoruz. Bu günlerde, teklifini verdiğimiz bir yerli alacakaranlık kuşağı dizisi için hikaye üretmeye çalışıyoruz. Ve işin kötü yanı hafta sonuna kadar 12 bölüm çıkarmamız gerekiyor. Medusa'nın önerileri genellikle Amerikan korku filmlerinin tadında. Clark ise gotik edebiyatından devşirdiklerini uyarlamaya çalışıyor. Benim temel tezim ise bu filmlerin mutlaka bu toprakların mitolojisini bulması, insanların zihinlerinin derinliklerindeki korkuları tetiklemesi gerektiği yönünde. Örneğin evde Muhiyyidün ibn ül-Arabi, Diyarbakır efsaneleri, 1001 Gece Masalları gibi kitapları hatmedip duruyorum. Eminim Clark da evinde gizli gizli Borges, Poe, Kafka, Lovecraft falan kurcalıyor. Medusa ise işe Stephen King'lerle gelmekten çekinmiyor.

Zaman ilerledikçe geriliyoruz, gerildikçe de tıkanıyoruz. Patronumuz öylesine kendinden emin, hepimizi (gelecekteki seyirciler ve biz) parmağında oynatabileceğine öylesine inanıyor ki zaman zaman sinirler oldukça yıpranıyor. Herkesin ilgisini çekmek ve herkesin anlayabilmesini sağlamak ilk görevimiz, bunu hatırlatıyor. Ve bunu saat başı yapıyor. Önerdiğimiz hikayeler biraz karmaşık olduğunda hemen devreye giriyor. Günler böyle geçip gidiyor. Ya prodüksiyonu pahalı olur diye ya karmaşık diye ya da oynatacak kimse bulamayız diye hikayeleri birer birer çöpe atıyoruz. Büyüler, lanetli evler, mezarından kalkan şehit meselleri, gizemli yatırlar, sihirli elyazmaları... Aklınıza ne gelirse denendi. Artık hikaye öğüten büyük bir makineye dönüştüğümüzü hissediyordum ki Patron'dan şöyle bir soru geldi:

"Arkadaşlar, kendimizi sınırlayalım. Eğer bir resim çizmek istiyorsak önce onu nereye çezeceğimize karar vermeliyiz. Bir duvara mı yoksa bir tuvale mi çezeceğiz? Bu resme kimler bakacak? Biz kimlerin bakmasını istiyoruz? Bu ve bunun gibi soruları defalarca kendimize sorduk. Şimdi size bir kez daha soruyorum: Herkesi ilgilendiren, herkesin başından mutlaka geçen olağandışı bir olay, bir deneyim söyleyebilir misiniz?"

Bu söylevleri saat başı dinlemekten yorgun düşmüş olan zihnim bir süre daha bu işte çalışmaya devam edersem yazı ile, edebiyat ile bir ilişkim kalmayacağı fikriyle boşuşuyordu. İçimdeki bir ses yaptığım bu işin edebiyat sevgisini öldürdüğünü, son altı aydır iş dışında tek satır yazmadığımı, bu gidişle asla yazamayacağımı, daha önce yazılmış olan tüm öyküleri,

O gece tuhaf bir rüya gördüm. Sabah mesleki bir açlıkla hatırlamaya çalıştım. Bütün rüyalar tuhaftır ama bu rüyanın tuhaflığı garip bir gerçeklik yanılsamasına sahip olmasındaydı sanıyorum. Yani öylesine gerçek gibiydi ki. Uyandığımda bile rüyada telefon edip kendisini tren garından almamı isteyen kızın kim olduğunu düşündüm. Sabah kahvaltısına kadar rüya gerçekliğini dayattı (ne demekse!).

ele alınmış konuları izlenebilirlik oranları süzgecinden geçirerek algılayan bu zihinden artık hiç bir şey çıkmayacağını, tüm o ustaları 'bir kaç dolar için' sattığını söylüyordu. İçimdeki bir başka ses ise: Artık her şeyin değiştiğini, söylenebilecek olan her şeyin çoktan söylenip tüketildiğini, bunun suçlusunun ben olmadığını, özgünlük denilen şeyin insanın kendi anılarıyla sınırlı olduğunu, kaldı ki anıların bile ortak bir izleme sürecinde özgünlüğünü yitirdiğini, metinlerin defalarca bir araya gelip çarpışmalarından bir edebi mütasyon sonucunda belki yeni bir şeyler çıkabileceğini söyleyerek beni yatıştırıyordu ki Medusa mırıldanarak: "Rüya" dedi.

Hepimiz boş gözlerle ona dönüp bir açıklama beklemeye başladık. Kendisine haksızlık edilen çalışkan bir öğrenci gibi açıkladı: "Herkesin yaşadığı olağandışı bir deneyim dememiş miydiniz? Bence rüya böyle bir şey. Herkesin yaşadığı, hiç kimsenin tam olarak açıklayamadığı bir deneyim..." Açıkcası haklıydı. Ama biz de yorgunduk. Saat onbirbuçuğa yaklaşıyordu ve birazdan çift tarifeye geçecek olan taksiler bizden çok patronu rahatsız ediyordu. Rüyalar üzerine düşünmemizi tavsiye ederek bizi azadetti. Taksi durağına kadar arabasıyla bıraktı ve bizim hiç bir ayrıntısını bilmediğimiz özel hayatına doğru gazı kökledi. Arkasından kısa bir süre düşündüm.

İş arkadaşlıkları işte kalmalı, hep buna inanmışımdır. Clark ile Medusa böyle bir ilkeye sahip olmadıklarından, sanırım Clark'lara doğru gittiler. Açıkcası umurumda değildi. Otuziki yaşındaydım ve yön vermem gereken bir hayat önümde duruyordu. Aşk nedense eskiden okuduğum bir şiirden öte bir anlam taşımıyordu. *Ah evet beraber bitireceğiz bu filmi... Denize savrulan cep kanyakları, alelacele öpüşmeler, üniversite kantini kokan kızlar...* Hepsi çok uzaklarda bir *billboardun* üzerinden gülümsüyor, ben asfaltın kenarında yaşlanmaya devam ediyor ve hâlâ, inatla hayatın bir şey için olduğuna inanmaya devam ediyordum.

O gece tuhaf bir rüya gördüm. Sabah mesleki bir açlıkla hatırlamaya çalıştım. Bütün rüyalar tuhaftır ama bu rüyanın tuhaflığı garip bir gerçeklik yanılsamasına sahip olmasındaydı sanıyorum. Yani öylesine gerçek gibiydi ki. Uyandığımda bile rüyada telefon edip kendisini tren garından almamı isteyen kızın kim olduğunu düşündüm. Sabah kahvaltısına kadar rüya gerçekliğini dayattı (ne demekse!).

Önümde güzel bir haftasonu vardı. Hikaye bulmak için geçireceğim iki kocaman gün. İşe gitmeyeceğim için o cuma gecelerine has rahatsız edici, insanı öz eleştiriye ve alkole sürükleyen düşüncelerden uzakta aklımda çeşitli sinopsiler belirmeye başlamıştı bile. İlki dedemden kaynaklanan bir hikayeydi. Okudukları her hastalığın emarelerini kendinde bulmaya başladığı için tıp eğitimini bırakıp bankacı olmayı seçen dedem... Aklımda canlanan film, kahramanımızın geniş bir anfilede uyku ve rüyanın fizyolojisi dersini dinlerken başlıyor. Derste uykunun düzeylerini, REM denilen rüya aşamasında vücudun nasıl kilitlendiğini, bu kilidin biz rüya görürken ayağa kalkıp rüya gereği hareketler yaparak kendimizi tehlikeye sokmayalım diye evrimsel bir sürecin sonucunda oluştuğunu, hatta göz hareketlerinin her hangi bir tehlikesi olmadığı için bu kilit mekanizmasının dışında kaldığını anlatan profesörün üzerine düşen jeneriği bile gözümün önüne getirebiliyordum. Hocanın gösterdiği slaytlar, ilgiyle dinleyen öğrenci yüzleri. Ve kahramanımızın büyüyen gözlerine *zoom*. Böyle akıp giden bir hikaye. Kahramanımız bu kilit mekanizmasına takıyor ve 'ya bozulursa' diye endişelenmeye başlıyor. Daha doğrusu bunun uyurgezerlik olduğunu anlatıyor profesörümüz ve kahramanımızın uykusuz geceleri başlıyor. Tıp öğrencilerinin en sık yakalandıkları hastalık hastalığına yakalanarak 'ya benim de bu mekanizmam bozulursa, ya uyurgezer olursam, ya rüya görürken kendimi pencereden atarsam...' diye başlayan paranoyası *insomnia* yani uykusuzluk hastalığına dönüşüyor ve azap dolu geceler başlıyor.

Cumartesi sabahına iyi bir kahvaltı ile girmiştım. Kahvaltıdan sonra eve gidip dün gece belirmeye başlayan bu hikayenin notlarını almaya başlamıştım ki telefon çaldı: Arayan

Clark'dı. Akşam yemeğini birlikte yemeyi teklif ediyordu. Hem de biraz beyin fırtınası yaratırız diyordu. İçimdeki alarm vermeye meraklı ses cılız bir şekilde 'iş arkadaşlığı işte kalmalı' diye parazit yapıyordu ama kabul ettim. Telefonu kapattıktan sonra ilham verir düşüncesiyle kitaplığında eşelenmeye başladım. Arada sırada aklıma rüyadaki kız geliyordu. Bir adı vardı rüyada ama bir türlü hatırlayamıyordum. Bu arada ikinci sinopsisin notunu defterimi düştüm: Rüyada tanışma ve aşk. Tam bir alacakaranlık kuşağı öyküsü. Sadece rüyada yaşanabilen bir birliktelik. Bitkisel hayatta sonlanan bir aşk hikayesi. Öyle çekilmeliydi ki filme, seyirci, kahramanları serumlara bağlanmış durumda görene kadar onların uyku hastalıklarını canı gönülden desteklemeliydi. Bu hikayenin alternatifi olarak doğan bir başka hikaye de ötenazi ile ilgili olabilirdi. Bitkisel hayatta yaşayan, ümitsiz bir hastanın zihninin içinde varolan muhteşem rüya alemine tanıklık eden seyircinin daha sonra ötenazi isteyen hasta yakınlarına duyacağı öfkeyi körükleyecek bir hikaye. Bunun patronun denetiminden geçmeyeceğini bile bile kaydettim. Ne de olsa işimiz eğlendirmektir, rahatsız etmek değil. İş! Yine o uğursuz sözcük. Akşam olmadan biraz kestirmenin doğru olacağını düşünerek vantilatörün yapay rüzgarının altında yatağa uzandım.

Ve yine
üzüntüyle
anladım ki ben
hiç bir zaman
William Blake
gibi rüyamda
harika bir şiir
yazamayacağım...
Yani sonu yok bu
tutkunun.
Afyonkeşlik gibi
bir şey. Artık
gerçek hayatın
çirkin yüzü beni
ilgilendirmiyor,
hatta insanlar da
ilgilendirmiyor.
Kendim bile. Tek
ilgilendiğim
insanların
rüyaları. Ve bu
günlerdeki en
büyük tutkum
rüyayı gerçek
zamanda
izlemek. Ne yazık
ki bu isteğimi
paylaşacak
insanları her
zaman
bulamıyorum...

Clark'lara giderken defterimde oniki hikaye adayı kuzu kuzu yatıyordu, içim rahatı; eğlenmeyi hak etmişim. Cumartesi geceleri benim için ağır düşüncelerin gündeme gelmesinin yasak olduğu gecelerdi. Yıllardır ruh sağlığımı korumak için (!) böyle bir karar almıştım. Cumartesi geceleri iki elim kanda da olsa kendimi eğlendirmenin, aklıma dağıtmanın, eğlenmenin bir yolunu buluyordum. Bulamasam da bulmuş gibi yapmanın daha yararlı olduğunu anlamıştım çoktan. Ben -miş gibi yaparken hayat da rayından çıkmayan bir tren gibi yoluna devam edebiliyordu böylece.

Clark'lara vardığımda bir sürpriz beni bekliyordu. Orta yaşlı uzun boylu Hitchcock filmlerinden çıkıp gelmiş James Stewart stilinde biri. Hemen kaynaştık, hoş sohbet bir adamdı. Zekice espriler, ince bir traş losyonu, her lafa karışan bir perçem. Anlattığımız hikaye taslaklarını ilgiyle dinliyor hatta arada sırada ilginç sorularla katkıda bile bulunuyordu. Keşke Patron böyle bir adam olsaydı diye düşünüyordum ki adam çok ilginç bir öneride bulundu. Yıllar boyunca şiirle ilgilenmiş; şiirin ilham kaynakları üzerine kafa yormuş ve rüyaların mantığının şiirin mantığı ile bir şekilde örtüştüğü sonucuna varmış. Rüyalara olan ilgisi de böyle başlamış. Heyecanla anlatıyordu:

"Rüyaların şiirin çağladığı kaynakla aynı yerden doğduğuna olan inancım rüyalarımı biriktirmeye, incelemeye, analiz etmeye itti beni. Zamanla sadece kendi rüyalarımınla yetinmemeye, karımın, çocuklarımın, iş yerinde samimi olduğum kişilerin rüyalarını da biriktirmeye başladım. Bu tutku yüzünden şiirden uzaklaşıp mistisizm ile psikoloji arasında gidip gelmeye başladım. Bu alemle bir kez ilgilenmeye başlayınca insan geri dönemiyor, hep daha fazlasını, daha derinini istiyor. Şunu da anladım ki herkes, en sıradan insan bile öyle muhteşem rüyalar görüyor ki hiç bir resim, hiç bir film ya da şiir o büyüğü alemi tasvir etmekte başarılı olamaz. Ve yine üzüntüyle anladım ki ben hiç bir zaman William Blake gibi rüyamda harika bir şiir yazamayacağım... Yani sonu yok bu tutkunun. Afyonkeşlik gibi bir şey. Artık gerçek hayatın çirkin yüzü beni ilgilendirmiyor, hatta insanlar da ilgilendirmiyor. Kendim bile. Tek ilgilendiğim insanların rüyaları. Ve bu günlerdeki en büyük tutkum rüyayı gerçek zamanda izlemek. Ne yazık ki bu isteğimi paylaşacak insanları her zaman bulamıyorum..."

Evet adamın derdini, o gece Clark'ın neden böyle bir toplantı düzenlediğini anlamaya başlamıştım. Adam teklifini yaptı. Biz uyuyacaktık ve adam bizi izleyecekti. Rüya görmeye başladığımız anda bizi uyandırıp ne gördüğümüzü anlatmamızı isteyecekti. Ben bu deneyi

Kanapeye uzanan
Clark gözlüklerini
ıkarırken yle
bir ifade
takınmıştı ki,
kameranın
vizrnden uzay
kapsülüne binen
bir astronot gibi
görünüyordu.
Gözlerini kapatıp
uyumaya çalıştı.
Sessizce
beklemeye
başladık. Adam
eskisinden daha
heyecanlı ve
enerjik bir
biçimde Clark'ı
izliyordu. Bir
saat kadar sonra
adam sessizce
Clark'ın kapalı
göz kapaklarının
altında vızır vızır
oraya buraya
giden
gzbebeklerinin
kabartısını işaret
etti.
Kronometresini
alıştırdı ve tam
bir dakika sonra
hafifçe dürterek
onu uyandırdı.

hemen gönüllü oldum. Belki de bir gece önce gördüğüm telefon rüyasının devamını görebilir o kızın kim olduğunu bulabilirim diye düşünüyordum. Medusa da gönüllü olmakta gecikmedi. Clark ise genellikle rüya görmediğini, görse de asla hatırlayamadığını söyledi. Adam Clark'ın bu sözlerini duyunca daha da heyecanlandı. Bakir toprakların fatihi gibi hissediyordu, öyle bir şeyler söyledi. Biz ise pazartesi gününe özgün öneriler buluruz ümidi içindeydik.

"Endişelenmenize gerek yok. Hepiniz rüya göreceksiniz. Yeter ki uykunuz iyice gelsin. Uyuduktan bir-birbuçuk saat kadar sonra rüya görmeye başlırsınız. Ve ben rüyanın başladığını göz hareketlerinizden anlayacağım ve bir dakika sonra sizi uyandıracaağım. Tam rüyanın içinde uyandığınız için hemen anlatabileceksiniz. İşte hepsi bu." Ardından bizi geveşmek için ıhlamur kaynatmak üzere mutfağa koştu. Sonucu görmek için hepimiz heyecanlanıyorduk. Clark'a göz kırıp: "Bak bunu da alacakaranlık hikayelerine ekleyebiliriz. Böyle bir deneye girişen üç kişi bir daha asla uyanmaz ve ruhlarını alan Mefisto başka kurbanlar aramak üzere şehrin sokaklarında kaybolur..."

Daha sonra ıhlamurları içip laflamaya devam ettik. Belli ki bu gece burada sabahlayacaktık. Adam çantasından bir video kamera çıkarıp l kanapenin karşısına kurdu. İlk olarak Clark'dan başlamak istedi. Gerçekten de en uykulu gzkenimiz oydu. Kanapeye uzanan Clark gözlüklerini çıkarırken öyle bir ifade takınmıştı ki, kameranın vizrnden uzay kapsülüne binen bir astronot gibi görünüyordu. Gözlerini kapatıp uyumaya çalıştı. Sessizce beklemeye başladık. Adam eskisinden daha heyecanlı ve enerjik bir biçimde Clark'ı izliyordu. Bir saat kadar sonra adam sessizce Clark'ın kapalı göz kapaklarının altında vızır vızır oraya buraya giden gzbebeklerinin kabartısını işaret etti. Kronometresini çalıştırdı ve tam bir dakika sonra hafifçe dürterek onu uyandırdı. Medusa ile ben çok heyecanlanmıştık. Hızlı göz hareketlerinin böyle açık seçik izlenebildiğini bilmiyorduk. Rüya gören kişinin garip bir trans haline geçtiği izlenimi yaratan bu bilinçsiz hareketler ürkütücüydü. Clark sıçrayarak uyandı. Adam ısrarla 'ne gördün?' diye soruyordu. Clark mahmur bir sesle anlatmaya başladı:

"Bir sitenin sokaklarında yürüyorum. Bir evin verandasında iki köpek görüyorum. nce arkadakini farkediyorum. Yaşlı adam suratı olan bir köpek. Sonra ndeki dikkatimi çekiyor. Elleri ve ayakları maymununkiler gibi kıvrık ve kıllı. Kafası ise pullu ve irkin. Kocaman ince bir yılan dili var. Ben onu görür görmez etrafın görmesinden çekinerek cam bir kapının ardına saklanıyorum. Bu köpek geliyor, diliyle bana dokunmak istiyor adeta. O sırada sahibi gelip bunun bir köpek olmadığını fakat bir böcek olduğunu söylüyor. Uzak bir diyardan getirmiş olduğu garip ve nadir bulunan bir böcek. Bir hilkat garibesi. Tam diliyle dokunduğu sırada korkudan ölecek gibi oldum ve uyandıım"

Adam 'nefis bir rüya', diye mırıldanarak vizörden Clark'ı izliyordu. Clark uyumaya devam etmek istediğini söyleyerek yatak odasının yolunu tuttu. Sanırım uzun süredir rüyalarını hatırlamayan biri için ağır bir rüya görmüştü. Sıra Medusa'daydı. Gerçi Medusa'nın uykuya dalması biraz zor oldu (Yalnız kalmak istediğini söyledi ama bir yandan da sırf kadın olduğu için erkeklerin oyununun dışında kalmak istemiyordu galiba) ama aynı şekilde yarım saatin sonunda Medusa'nın anlattığı rüya şöyleydi:

"İki erkek çocuğunu ardarda pencereden aşaağı atıyorum. Hem de annelerinin gözü önünde. Bir tanesi sargılar içinde geri döndüğünde ötekini atıyorum. Sadece diğerleri beni gördüğü için tedirgin oluyorum. 'Eyvah deli olduğum anlaşılacak' diyorum içimden."

Medusa sırasını savdıktan sonra Clark gibi uyumak istemedi. Gördüğü rüya onu etkilemişe benziyordu. Ben koltuğa uzanırken onun balkonda sessizce sigara içtiğini gördüm en son. Koltuğa uzanır uzanmaz uyudum diyemem. Zaten uykunun tam olarak ne zaman başladığını hiç bir zaman anlayamam. Fakat uyandırılma anı çok şiddetliydi. Sanki bir deprem veya

Bundan sonrasını
kopuk kopuk
hatırlıyorum.
Tüm telefon
hatlarının arızalı
olduğunu
hatırlıyorum.
Sinyal sesi yok.
Onun yerine açar
açmaz hatta
birilerini
buluyorsunuz.
Herkes birbirini
dinliyor gibi.
Biriyle bu sahte
aydınlığı
konuşuyoruz.
Bakın gökyüzüne
diyorum. O
sırada ben de
masmavi
gökyüzüne
bakıyorum, fakat
hakikaten sahte,
tiyatro dekoru
gibi. Sahte
diyorum. O
vampirlerin
oyunu olduğunu
iddia ediyorum.
O sırada gökyüzü
dekoru müthiş
bir gürültüyle
yırtılıyor...

büyük bir felaket oluyormuş gibi geldi. Uyandırılmadan önce gördüğüm rüya şöyleydi:

"Bizim evin önündeki sokak, gece galiba babamla geziniyoruz. Yokuşun başında marketin olduğu yer çok farklı, dar, bahçeli evlerle bezenmiş bir sokak. O tarafa yönelmekten nedense vazgeçiyoruz. Fakat o sırada evden çıkanları görüyorum. Bu arada olayların gece geçiyor. Evin kapısında bir kaç limuzin gibi araba ve evden çıkan tuhaf insanlar. Üzerlerinde eski Avrupalıların giydikleri tarzda dantelli elbiseler var. Özellikle bir genç kıızı hatırlıyorum. Saçları gözleri her şeyi XIX.yy. Bunların vampir olduğunu ya da buna benzer doğaüstü yaratıklar olduğunu hissediyorum. O sırada hava aydınlanıyor. Aniden. Oysa aydınlanmaması gerek, daha gece. Bundan sonrasını kopuk kopuk hatırlıyorum. Tüm telefon hatlarının arızalı olduğunu hatırlıyorum. Sinyal sesi yok. Onun yerine açar açmaz hatta birilerini buluyorsunuz. Herkes birbirini dinliyor gibi. Biriyle bu sahte aydınlığı konuşuyoruz. Bakın gökyüzüne diyorum. O sırada ben de masmavi gökyüzüne bakıyorum, fakat hakikaten sahte, tiyatro dekoru gibi. Sahte diyorum. O vampirlerin oyunu olduğunu iddia ediyorum. O sırada gökyüzü dekoru müthiş bir gürültüyle yırtılıyor..."

Uyandığım da Medusa'nın da bir koltukta uyuyakalmış olduğunu gördüm. Rüya koleksiyoncusu ise halinden memnun kasetin üzerine tarih atıp, adlarımızı yazdı ve çok başarılı bir gece olduğunu söyleyip izin istedi. Kapıyı çekip çıktığında bir süre kararsız bir biçimde balkonda sivrisineklere yem oldum ve rüyadaki kıızı gözümün önüne getirmeye çalıştım. Daha sonra evde uyanmak istediğime karar vererek Clark'lardan ayrıldım.

Sonraki günler ve geceler çok kötü geçmeye başladı. O haftasonunu izleyen pazartesi, götürdüğümüz rüya hikayelerinin hepsi çöpe atıldı. Projeyi kaybettiğimiz için ekibin daraltılması gerektiği ortaya çıktı. En son ekibe ben katılmış olduğum için ilk gidenin de ben olması gerektiğini düşünerek kendim ayrıldım. İki ay daha idare edecek param olduğu için kendime onbeşgünlük bir tatil izni verdim. Daha sonra iş aramaya karar verdim. Fakat hiç bir şey umduğum gibi gelişmedi. Rüya deneyinden sonraki geceler müthiş bir uykusuzluk başladı. Önceleri otuz yaş bunalımının işsizlikle birleşerek beni sarsmaya çalıştığını sandım. Üç gün sonra Clark'ın telefondaki berbat sesi hepimizin benzer bir durumda olduğunu anlamama neden oldu. Buluşmayı kabul ettim. Başka yapacak bir şey aklıma gelmemişti.

Clark'lara varır varmaz ilk sorduğum, o adamı nereden bulduğunu, kimin nesini olduğunu. Bir kaç ay önce bir cafede rastlaşmışlardı. Önceleri rastlaştıkça konuşup bir iki kadeh bir şey içiyorlarmış. Sonra o gece adamı da davet etmeye karar vermiş. Çünkü adamın rüyalarla özel olarak ilgilendiğini daha önceki görüşmelerinden biliyordum. Medusa da içine düştüğümüz durumun tek sebebinin o gece olduğunu düşünüyordu. Hatta bize içirdiği ıhlamura bir ilaç karıştırmış olabileceğini bile iddia etti. Bence de, her nasıl olduysa adam buna sebep olmuştu ve yol açtığı bu durumu yine o düzeltbilirdi dolayısıyla onu bir an önce bulmamız gerekiyordu.

Adamın telefonunun cevap vermediğini, o rastlaştıkları cafede günlerce beklememize rağmen ortaya çıkmadığını söylememe gerek var mı? Bütün o bekleme saatlerinde (işe gitmediğim için en çok ben nöbet tutuyordum) bu durumdan nasıl kurtulabileceğimizi düşünüp durduk. Uykusuzluktan bitap düşmüş zihinlerimiz sağlıklı fikirlerden çok paranoyalar ve yanılsamalar üretiyordu. Zaten beşinci uykusuz günün sonunda uyanırken hayaller görmeye başlamıştık bile. Denediğimiz uyku ilaçları (Clark temkinli bir insan olduğundan hemen bir doktora görünüp bir sürü reçete yazdırmıştı) bize yardımcı olmaktan çok dayak yemiş gibi bir etki yaptığı için sadece bitki çayları içiyorduk. Birinci haftanın sonunda cafeye gidip beklemekten vaz geçtik. Mecalimiz kalmamıştı. Ben Clark'lara taşınmıştım. İkinci haftanın başında onlar da işten izin aldılar ve üçümüz eve kapandık. Hareket edecek gücü kendimizde bulamıyorduk. Sık sık uykumuz geldiği hissine kapılarak

Birer gerçek kişi
olmaktan çıkıp
uydurulmuş,
gerçek hayatları
varolmayan,
kelimelere
dönüşüyoruz.
Düşünüyorum da
o toplantı
masasının
çevresine
kurulup
ağzımızın
kenarına
iliştirdiğimiz
sigaranın dumanı
savura savura
uydurduğumuz
hikayeler ve
onların zavallı
kahramanlarında
n bizi ayıran,
üstün kılan şey
nedir? Çizgi
nerede başlıyor?
Yoksa bizi
gerçekten
varolduğumuza
inandıran şey o
ölümün kardeşi,
o gece saçlı uyku
mu? Rüya mı?

koltuklara uzanıyor fakat ne kadar beklersek bekleyelim uyku gelmiyordu.

Onuncu gün aklıma şöyle bir soru geldi: "Eğer bu yaşadıklarımız, bizim yazmaya çalıştığımız hikaye taslaklarından biri olsaydı, kahramanlarımız bu durumdan nasıl kurtulurlardı?" Bu sorunun çevresinde düşünceler üretmeye başladığımızda durumumuzun hiç de iç acıcı olmadığı bir kez daha ortaya çıktı. Birincisi yazdığımız hikayelerin büyük bir kısmında kahramanlar gerçekten de kurtulamıyorlar ve korkunç kaderlerini sonuna kadar yaşıyorlardı. Ve asıl önemlisi iradeleri ve zekaları ile kendilerini kurtarabilen kahramanlar da diğerleri gibi mutlaka işledikleri bir günahın, yıktıkları veya kurcaladıkları bir tabunun, ya da bir suçun bedelini mutlaka ödüyorlardı. Yani bizim başımıza gelen bu acayip olayın mutlaka açıklanabilir bir nedeni olurdu, eğer bu hikayeyi biz yazmış olsaydık. Ve böylelikle, kurtuluş makul bir günahla mümkün olabilirdi. Fakat ne kadar düşünersek düşünelim kendimize toz konduramıyorduk.

Clark ve Medusa için bu düşüncenin ömrü fazla uzun olmadı. Onlar çaresiz uykusuzluklarına geri döndükleri şu anda ben de hem dikkatimi toplamak hem de aklıma gelen bu düşüncüyü deşmek amacıyla hikayemizi baştan yazmaya başladım. İşe yaramayacağını bile bile defalarca o gördüğümüz rüyaları okudum, düzelttim. İnsanın kendi hikayesini yazması, hele bir alacakaranlık hikayesi ise iyice trajik bir hale geliyor. Alacakaranlık hikayeleri, hele bizim yazdığımız türden, (Patron'un gönlünden geçen basitlikte ve yalınlıktaki hikayeler) nasıl da önemsiz, nasıl da değersizdirler. Kolaylıkla yazılıp, düşüncesizce hayatın içine fırlatılıverilirler azap çekmeye baştan mahkum kahramanlar. Şimdi, ağustos sıcaklığının hiç dinmediği bir gecenin, uykusuz bir gecenin ortasında, kader yoldaşlarım içeride ümitsizce kıvrılırken masanın başında gittikçe bulanık zihnimde ben, Clark ve Medusa yazdığımız o karton karakterler gibi silikleşip belirsizleşiyoruz. Birer gerçek kişi olmaktan çıkıp uydurulmuş, gerçek hayatları varolmayan, kelimelere dönüşüyoruz. Düşünüyorum da o toplantı masasının çevresine kurulup ağzımızın kenarına iliştirdiğimiz sigaranın dumanı savura savura uydurduğumuz hikayeler ve onların zavallı kahramanlarından bizi ayıran, üstün kılan şey nedir? Çizgi nerede başlıyor? Yoksa bizi gerçekten varolduğumuza inandıran şey o ölümün kardeşi, o gece saçlı uyku mu? Rüya mı?

Şimdi öylesine bulanıklaştı ki her şey, geriye dönüp yoldaşlarımın isimlerinin üzerlerini çizip onlara uyduruk isimler taktım. Birini Clark diğerini Medusa yaptım. Ne değişti? Bilemiyorum, yazarı olmayan bir hikayenin ortasına düşmüş gibi hissediyorum. Bu, bulanık zihnimin ürettiği garip düşüncelerden sadece ifade edebildiğim bir tanesi... Belki de başından her şeyi yanlış anlamışım. Kendimi içine bıraktığım suların akışı beni hep yanıltmış belli ki. Şimdi gözlerimi bir tapınakta açmayı istedim. Arabesk bir halının kıvrımları üzerinde yapayalnız duran bir peygamber, bir insan, bir nefes olmak. Sadece hayal edilen, hayal edildikçe varolan, ismi anıldıkça hayal edilebilen, her nefeste zikredilen bir tanrıyı yaratan bir insan... Düşlenen bir tanrıdan daha güçlü bir varlık düşünemiyorum. Bir avuç kan ve gözyaşının gördüğü rüyanın önünde, kendi rüyasının önünde eğilen bir insan... Sanırım biz, Clark, Medusa ve ben, farkında olmaksızın düşlerimizi bir kaç dolara (otuz parça gümüş müydü yoksa?) satmışız... Hem de su içer gibi, nefes alır gibi, büyük bir doğallıkla. Hâlâ, kendimi tutmasam bunu bile, şu acıklı durumumuzu bile sinopsis defterine not etmeye kalkışacağım. Uykusuzluğu da, ruhunu çaldırılmayı da çoktan hak etmişiz.

Düşüncelerimin zinciri boşaldığı için bir süre yazmayı bırakıp içeriye yoldaşlarımın yanına gittim. Gördüğüm mışıl mışıl uyuyan iki insandı. Boğazıma bir şeyler düğümlendi. Uykunun kaslarıma yavaş yavaş yayılmaya başladığını hissediyorum. Nedenini, niçinini bilmiyorum... Günahımız ve ödediğimiz bedel neydi gerçekten bilemiyorum... Belki de bizim de karton birer hikaye kahramanına dönüşmemiz gerekiyordu bazı şeylerin değerini hatırlayabilmemiz için... Kim bilir? Bildiğim tek şey uykunun ve rüyanın kapılarının tekrar açıldığı... Uyandığında başka biri olacağımı çok iyi biliyorum...

İti

Faruk Ulay

Y a p ı K r e d i Y a y ı n l a r ı

Anarşik Rehavet

Mehmet Açar

İ l e t i Ő i m Y a y ı n l a r ı

Yazılı Yüz

Ergun Kocabıyık

S ö z Y a y ı n l a r ı

Hayalet Gemi'nin

Uğrayacağı Limanlar

Kasım-Aralık 98: DiŐi

Ocak-Şubat 99: Kötü

Mart-Nisan 99: Yemek

Mayıs-Haziran 99: Eksik

Temmuz-Ağustos 99: Hayvan

Eylül-Ekim 99: Büyüme

Kasım-Aralık 99: Dönme

Her ay en az 100 kitap okumanın tekniği var!

Artık Türkiye’de herkese açık bir kütüphane var: Matbûat... Türkiye’de kitaplarla alışverişi olan herkesin, her çeşit kitap tanıtımını, yorumunu, eleştirisini, kritiğini ve değerlendirmesini bulabileceği; her ay okunmadan “olmazsa olmaz” bir dergisi var: Matbûat... Hayatınızda kitaba yer açın. Matbûat her ay kendini yeniden aşiyor; zenginliğini artırıyor. Medyadan edebiyata,

dinden politikaya, ekonomiden ekolojiye, bilimden felsefeye... Matbûat’ın her sayfası çok renkliliği, çok sesliliği yansıtıyor. Şimdi Matbûat 3 dergi birarada. Bütün dünyada yayınlanan kitapları takip eden “Dünyada Kitap” ve Dünya ve Türkiye gazete ve dergilerini takip eden “Journal” eki her ay Matbûat’la birlikte ücretsiz... Matbûat’ı seçkin kitabevlerinden edinebilirsiniz...

ADAPAZARI Değişim Kitabevi (0 264) 272 13 81 • **ANKARA** Birleşik Dağıtım (0 312) 431 02 80 • **BURSA** Asa Kitabevi (0 224) 220 40 74 • Dergân Kitabevi (0 224) 224 26 33 • **ERZURUM** Üniversite Kitabevi (0 442) 218 57 55 • **ESKİŞEHİR** Kılıçaslan Kitabevi (0 222) 233 78 02 • Yediler Kitabevi (0 222) 231 32 26 • **İSTANBUL BEYOĞLU** Mephisto (0 212) 293 19 09 • Divan Kitabevi (0 212) 251 04 24 • **İSTANBUL BEYAZIT** Bahar Kitabevi (0 212) 517 53 69 • **İSTANBUL ÜSKÜDAR** Furkan Kitap&Cafe (0 216) 341 08 65 • **İZMİR BORNova** Akademi Kitabevi (0 232) 388 45 91 • **İZMİR KONAK** Nil AŞ (0 232) 489 29 05 • İletişim (0 232) 483 10 40 • **İZMİR** Toplum (0 262) 322 16 28 • **KAYSERİ** Bilge (0 352) 231 80 80 • **KIRIKKALE** Üniversite Kitabevi (0 318) 218 09 47 • **KONYA** Nüve Kültür Merkezi (0 332) 352 23 03 • **KÜTAHYA** Üniversite Kitabevi (0 274) 224 85 85 • **MALATYA** Çağlayan (0 422) 323 43 00 • **SAMSUN** Endülüs Kitabevi (0 362) 435 96 07

Matbûat

'her' kitap okurunun 'tek' dergisi

Hocamköy Anadolu Ekolojik Ortak Yaşam Hareketi

İnsanın doğa ile ilişkisini yeniden tanımlamaya, sosyal ve ekolojik bir sarsıntıya doğru giden dünyayı doğa ve yaşam sevgisi ile iyileştirmeye çalışan bir grup idealistin yarattığı hareketi; hayata geçirmeye başladıkları Türkiye'nin ilk Ekolojik Köy Projesini; gerçekleştirdikleri Ekolojik Yaşam Kooperatifi Modelini; eğitim ve araştırma çalışmalarını tanımak ve daha fazla bilgi edinmek için lütfen iletişime geçin:
Adres: Kırçiçeği Sok. 5/2 06700 G.O.P. Ankara
Tel: (312) 446 73 56 Faks: (312) 436 05 68
E-Posta:hocamkoy@marketweb.net.tr
Web Sayfası: <http://hocamkoy.metu.edu.tr>